

PILVIPOLITIIKKA, HAMPPUHUOLTA JA KANNABISKES- KUSTELUA

Retorinen diskurssianalyysi median poliittisesta kannabiskeskustelusta

Miia Pohjonen
Pro gradu -tutkielma
Turun yliopisto
Sosiaalitieteiden laitos
Sosiaalityö
Toukokuu 2021

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO
Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

POHJONEN, MIIA: Pilvipolitiikkaa, hamppuhuolta ja kannabiskeskustelua. Retorinen diskurssianalyysi median poliittisesta kannabiskeskustelusta.

Pro gradu -tutkielma, 80s., liite 7s.

Sosiaalityö

Toukokuu 2021

Ohjaaja: Katja Forssen

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten kannabiksesta on puhuttu mediassa kannabiksen dekriminisaatioon pyrkivän kannabisaloitteen läpimenon aikoihin. Tutkimusaineistona on Yleisradion ja Helsingin Sanomien verkossa julkaistut kannabissaiheiset artikkelit ajalta 1.10.2019-30.9.2020. Tutkimuksessa keskitytään 15:n kannabisaloitetta poliittisesta näkökulmasta käsittelevän artikkelin analyysiin. Analyysi on toteutettu retorisenä diskurssianalyysinä. Retorisella diskurssianalyysillä vastataan siihen, miten kannabisaloitetta puolustetaan ja vastustetaan mediakeskustelussa ja mitä retorisia keinoja argumentaatioissa käytetään. Tutkimuksessa tarkastellaan myös, millaiseksi kannabista, sen käyttöä ja käyttäjiä keskustelussa konstruoidaan ja kuka julkisessa keskustelussa käyttää puhevaltaa.

Tutkimuksen perusteella kannabisaloitetta vastustetaan keskustelussa huumausaineiden ongelmallisuutta korostavalla puhetavalla ja puolustetaan haittojen vähentämistä korostavalla puhetavalla. Kannabisaloitetta vastustetaan moraaliseen, rikosoikeudelliseen ja humanistiseen diskurssiin perustuvilla argumentaatiolla ja puolustetaan tieteelliseen diskurssiin, humanistiseen diskurssiin ja normalisaatiodiskurssiin perustuvalla argumentaatiolla. Kannabiksesta puhutaan usein osana huumausainekategoriaa ja se liitetään ongelmakäyttöön. Yleistä huumausainekategoriaa myös kyseenalaistetaan ja tuodaan esiin käyttötapojen moninaisuutta. Merkittävimpiä puhujakategorioita aineistossa ovat poliitikot, poliisit ja asiantuntijat.

Kannabisaloitetta käsitellään tutkimuksen perusteella pääosin osana laajempaa huumausainepoliittista kysymystä. Cannabis tunnistetaan kuitenkin myös omana erityisenä kysymyksenään. Keskustelussa esiin tulleet diskurssit ja tavat puolustaa ja vastustaa kannabiksen dekriminisaatiota mukailevat vallitsevaa huumausainepolitiikkaa, missä painottuu toisaalta huumeiden kontrolli ja toisaalta haittojen vähentäminen. Keskustelussa valtaa saavat eniten sellaiset instituutiot, joilla on yhteiskunnassa ylipäätään eniten valtaa. Tutkimuksen mukaan sosiaalinen näkökulma on huumausainepoliittisessa keskustelussa marginaalissa.

Avainsanat: cannabis, media, huumeet, huumausainepolitiikka, retorinen diskurssianalyysi

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	1
2	HUUMAUSAINEKYSYMYS SUOMESSA.....	4
2.1	ENSIMMÄINEN HUUMAUSAINEAALTO	5
2.2	TOINEN HUUMAUSAINEAALTO JA "PYSYVÄ VEDENPINNAN NOUSU"	6
2.3	HUUMAUSAINEIDEN KÄYTÖN POLITISOITUMINEN.....	9
2.4	TOINEN HUUMAUSAINEAALTO JA HUUMAUSAINEPOLITIIKAN KEHITYS	10
2.5	HUUMAUSAINEPOLIITTISIA SUUNTAUKSIA	13
3	AIKAISEMPAA TUTKIMUSTA.....	16
3.1	KANNABIKSEN YHTEISKUNNALLINEN TUTKIMUS	16
3.2	AIKAISEMPI TUTKIMUS MEDIASTA JA HUUMAUSAINEISTA.....	17
4	TUTKIMUSASETELMA.....	21
4.1	TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT JA TUTKIMUSMENETELMÄ.....	21
4.2	RETORISET KEINOT	25
4.3	YLEISRADIO JA HELSINGIN SANOMAT TUTKIMUSKOHTENA.....	28
4.4	AINEISTON KUVAUS	29
4.5	ANALYYSIN ETENEMINEN	33
5	KANNABISALOITTEeseen ASEMOITUMINEN MEDIAKESKUSTELUSSA.....	36
5.1	HUUMAUSAINEIDEN ONGELMALLISUUDEN KOROSTAMINEN	37
5.1.1	Huumeet moraalisisena ongelmiana	39
5.1.2	Huumeet rikosoikeudellisena ongelmiana	43
5.1.3	Suojelun ensisijaisuus	46
5.2	HAITTOJEN VÄHENTÄMISEN KOROSTAMINEN	50
5.2.1	Dekriminalisaatio näyttöön perustuvana ratkaisuna.....	52
5.2.2	Inhimillisten haittojen vähentäminen.....	56
5.2.3	Kannabiksen normalisaatio.....	59
6	PUHUJAKATEGORIAT KESKUSTELUSSA	65
6.1	KANSALAISALOITETTA VASTUSTAVAT PUHUJAKATEGORIAT	65
6.2	KANSALAISALOITETTA PUOLUSTAVAT PUHUJAKATEGORIAT.....	67
7	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	70
	KIRJALLISUUS	75
	LIITTEET	81

1 JOHDANTO

Viime vuosina on nähty useita kansainvälisiä esimerkkejä huumausainepolitiikan muutoksista erityisesti, kun useat Yhdysvaltojen osavaltiot ja Kanada maailman ensimmäisenä valtiona ovat laillistaneet kannabiksen käytön. Samaan aikaan Euroopassa on alettu puhua entistä enemmän esimerkiksi kannabiksen lääkekäytön mahdollisuuksista ja niin kutsutun kevytkannabiksen laillisesta asemasta. Kevytkannabiksen myynti on sallittua muun muassa Suomen naapurimaassa Virossa. (Euroopan huumausaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskus 2019, 16.)

Myös Suomessa aktiivisuus ja kiinnostus kannabiksen laillista asemaa ja huumausainepolitiikkaa kohtaan vaikuttaa viime aikoina lisääntyneen. Vuonna 2019 kannabiksen käytön sekä osittain hallussapidon ja kasvatuksen dekriminolisointia tavoitteleva kansalaisaloite eteni ensimmäistä kertaa eduskunnan käsittelyyn saavutettuaan 55 634 allekirjoitusta. Yritystä on ollut tätä ennenkin. Kansalaisaloite.fi sivulle on tehty yhteensä 11 kannabiksen laillisen aseman muuttamiseen tähtäävää kansalaisaloitetta vuodesta 2013 lähtien. (Kansalaisaloite.fi.) Aikaisemmin aloitteet ovat kuitenkin menestyneet pääosin heikosti.

Kansalaisaloite mahdollistaa kansalaisten lainsäädäntöön vaikuttamisen ja niitä on voinut Suomessa tehdä vuodesta 2012 alkaen. Kansalaisaloitteessa voidaan joko ehdottaa uutta lakia tai voimassa olevan lain kumoamista tai muuttamista. Aloitteen voi tehdä kuka vain äänioikeutettu Suomen kansalainen. Eduskunnan käsittelyyn edetäkseen aloitteella tulee olla vähintään 50 000 kannatusimoitusta kuuden kuukauden kuluessa keräyksen alkamisesta. (Kansalaisaloite.fi.)

Kannabista koskevan kansalaisaloitteen läpimeno ei ole sinänsä yllätys, sillä jo vuoden 2020 huumetilanteen ennusteessa arveltiin, että kannabiksen käytön rangaistavuudesta olisi luovuttu vuoteen 2020 mennessä (Lintonen, Rönkä, Kotovirta & Konu 2012). Aloitteen läpimenon voikin nähdä heijastelevan laajempaa asenteiden muutosta kannabista kohtaan Suomessa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen teettämien huumeekyselyiden perusteella suomalaisten mielipiteet huumausaineita kohtaan ovat muuttuneet sallivampaan suuntaan nimenomaan kannabiksen kohdalla, kun taas muiden huumausaineiden osalta vastaavaa muutosta ei ole tapahtunut. (Karjalainen, Pekkanen & Hakkarainen 2020.) Tästä huolimatta yhä valtaosalla väestöstä ei ole minkäänlaista kosketuspintaa

huumausaineisiin, vaan heidän tietonsa ja käsityksensä huumeista, kannabis mukaan lukien, perustuu lähes yksinomaan mediassa annettuun kuvaan. Medialla onkin ollut 60-luvulta saakka merkittävä rooli huumausainekysymyksessä. Media on paitsi nostanut aktiivisesti aihetta esiin, myös vaikuttanut huumausainelainsäädäntöön ja väestön käsityksiin ja mielipiteisiin huumausaineista. (esim. Hakkarainen 1992; Salasuo 2004.)

Tässä tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita siitä, millaisilla tavoilla mediassa on keskusteltu kannabiksesta ja huumausainepolitiikasta kansalaisaloitteen läpimenon aikoihin. Kannabisaloitteen läpimeno tarkoittaa, että huumausainepolitiikkaa joudutaan väistämättä punnitsemaan eduskunnassa, mikä herättää tarpeen perustella nykyistä huumausainepolitiikkaa tai argumentoida lakimuutoksen puolesta. Kiinnostuksen kohteena on, miten kannabisaloitetta keskustelussa vastustetaan ja puolustetaan ja millaisilla *retorisilla keinoilla* joistakin näkökulmista pyritään tekemään uskottavia ja tosia. Tähän vastataan retorisen diskurssianalyysin keinoin.

Koska kansalaisaloite keskittyy nimenomaan kannabiksen laillisen aseman muutokseen, tutkimuksessa tarkastellaan myös, millaiseksi kannabis, sen käyttö ja käyttäjät keskustelussa konstruoidaan. Lisäksi tutkimuksessa kiinnitetään huomiota siihen, kuka tätä määrittelyvaltaa mediakeskustelussa käyttää. Tällainen valtasuhteiden esiintuominen ja kyseenalaistaminen on olennainen osa sekä diskurssianalyyttistä tutkimusta, että median tutkimusta. Fairclough (1995, 23-24) on tuonut esiin, että median antama tieto on usein ideologisesti väritettyä, koska se ajaa tiettyjen ryhmien intressejä toisia vahvemmin. Sillä, ketkä mediassa saavat näkyvyyttä, voidaankin ajatella olevan vaikutusta siihen, mistä ja miten mediassa puhutaan.

Valtarakenteiden kyseenalaistaminen on sosiaalityön tutkimukselle olennaista, sillä valtarakenteiden ja näkökulmien epätasaisella jakautumisella on vaikutusta määrittelyn kohteille, kuten kannabiksen käyttäjille. Lisäksi tutkimuksessa kiinnitetään huomiota sosiaalityön usein marginaaliseen asemaan huumausainepoliittisessa keskustelussa. Kannabiksen käyttö näkyy merkittäväällä tavalla sosiaalityössä ja asiakkaiden arjessa. Tästä syystä sosiaalityöntekijöiden tulisi olla perillä siitä, mihin erilaisilla huumausainepoliittisilla ratkaisuilla pyritään. Tämän tutkimuksen tavoitteena on lisätä sosiaalityöntekijöiden ymmärrystä ja tätä myötä osallisuutta rakentavaan keskusteluun kannabiksesta ja huumausainepolitiikasta.

Ennen tutkimuskysymyksiin vastaamista on syytä selvittää, miten huumausaineista ja erityisesti kannabiksesta on tullut nykyisen kaltainen sosiaalinen ongelma ja poliittinen

kysymys, ja millaisessa yhteiskunnallisessa muutoksessa huumausaineet, niiden käyttö ja yhteiskunnallinen asema ovat olleet viimeisten 60 vuoden aikana. Tämän jälkeen avataan lyhyesti kannabiksen ja median huumeuutisoinnin tutkimusperinteitä ja tutkimusten tuloksia.

Aiempien tutkimuksen esittelyn jälkeen siirrytään tämän tutkimuksen tutkimusmenetelmän ja aineiston esittelyyn sekä varsinaiseen analyysiin. Tulokset esitetään kahdessa eri kappaleessa, josta ensimmäisessä tuodaan esiin keskustelusta paikannetut puhettavat ja diskurssit ja toisessa tarkemmin keskustelussa esiintyneet puhujakategoriat. Tulosten esittelyn jälkeen tutkimuksen tulokset pyritään johtopäätökset ja pohdinta -luvussa sitomaan laajempaan yhteiskunnalliseen kontekstiin.

2 HUUMAUSAINEKYSYMYS SUOMESSA

Ennen kuin voidaan puhua huumeista tai huumausainepolitiikasta, on syytä selventää, mitä huumeet käsitteenä tarkoittaa. Vaikka *huume* arkikielessä on suurimmalle osalle hyvin ymmärrettävä käsite, käsite ei ole tieteellisesti yksiselitteinen. Yhteiskuntatieteissä on yleensä kuitenkin jaettu käsitys siitä, että käsitteenä *huume* on sosiaalinen konstruktio ja lainsäädännöllisesti luotu termi. (esim. Hakkarainen 1992, 15-18.)

Sillä, että huume on sosiaalinen konstruktio, tarkoitetaan, että jonkin aineen määrittely huumeeksi on riippuvaista sosiaalisesta todellisuudestamme, kulttuurista, lainsäädännöstä ja ajasta. Esimerkiksi heroini on aiemmin ollut laajasti käytetty lääke ja kannabis tunnustetaan yhä useammin päihteen ohella lääkkeeksi. Näin ollen aika, käytötapa ja konteksti voivat vaikuttaa siihen, milloin aine määritellään huumeeksi ja milloin ei. (Em. 1992, 16.)

Huumeet tulee ymmärtää lainsäädännöllisenä kategoriana, sillä huumausaineita ei kategoriana erota yhteiskunnassa sallituista päihteistä tai lääkkeistä oikeastaan mikään muu kuin niiden *laittomuus*. Huumeita ei siis ole olemassa loogisena kategoriana, mihin kuuluvat aineet voitaisiin erottaa niiden ominaisuuksien perusteella, kuten riippuvuuden aiheuttavuudella tai vaikutuksilla käyttäjäänsä, laillisena pidetyistä nautintoaineista, päihteistä tai lääkkeistä. Mikäli huumausaine tai huume pyrittäisiin määrittelemään niiden vaikutusten perusteella, ei esimerkiksi amfetamiinia voitaisi erottaa ADHD lääkkeistä tai kahvista, sillä aineiden vaikutukset käyttäjään ovat hyvin saman suuntaisia. Myöskään riippuvuuden aiheuttavuus ei ole määritelmänä tyhjentävä, sillä jotkin huumeiksi määritellyt aineet, kuten LSD, synnyttävät hyvin harvoin riippuvuuden (Storvik 2020), kun taas esimerkiksi päihteiksi luokiteltuihin tupakkaan ja alkoholiin riippuvuus syntyy verrattain helposti. (Christie & Bruun 1984, 65-66, 122-126; Hakkarainen 1992, 15-18.)

Hakkarainen (1992, 15-18) on osuvasti määritellyt huumeet *kontrollipoliittiseksi sopimuskategoriaksi*, joka on syntynyt palvelemaan ennen kaikkea lainsäädäntöä ja kontrollipolitiikkaa. Hakkaraisen (em.) mukaan määrittelemällä jokin aine huumekategoriaan kuuluvaksi aineeksi voidaan helposti perustella aineeseen ja sen käyttäjiin kohdistuva kontrolli. Siitä, mitkä aineet tähän kategoriaan kuuluu, on *sovittu*, kun jokin aine on lainsäädännössä määritelty huumeeksi.

Käsitevalinnoilla voidaan myös keskustelussa vaikuttaa hyvin paljon siihen, millainen mielikuva jostakin asiasta syntyy. Esimerkiksi kategoriat *päihde*, *mieto huume*, tai *kevyt*

huume, joita kannabiksesta toisinaan keskustelussa käytetään, luovat täysin erilaisen mielikuvan aineesta, kuin *huume* tai *huumausaine*. Kategorisointiin tullaan palaamaan tarkemmin vielä tutkimuksen myöhemmässä vaiheessa. Tässä kohtaa on kuitenkin olennaista ymmärtää, että *huumeet* tai *huumausaineet* eivät ole mikään farmakologinen termi, vaan lainsäädännöllisesti ja sosiaalisesti luotu kategoria. Vaikka tässä tutkimuksessa käytän pääosin termejä *huume* ja *huumausaine*, en pyri käsitevalinnalla ottamaan kantaa siihen, millä käsitteellä ainetta tulisi kuvata, vaan käsitevalintani vastaa ainoastaan kyseisen aineen nykyistä asemaa.

2.1 ENSIMMÄINEN HUUMAUSAINEAALTO

Vaikka monet nykyisin huumausaineiksi määriteltävät nautintoaineet ovat olleet osana yhteiskuntia jo tuhansia vuosia, niistä on tullut yhteiskunnallinen ongelma länsimaissa vasta 1900-luvulla (Hämeen-Anttila 2013, 218). Ennen 1960-lukua huumausaineongelmaa pidettiin kuitenkin marginaalisena ja pientä väestönosaa koskevana ongelmana, joka liittyi erityisesti ”kovien huumeiden”, kuten morfiinin ja heroiinin väärinkäyttöön. (Hakkarainen 1992, 22-25; Partanen 2002, 16).

Huumausaineiden käyttö sai suuren yleisön huomion, kun niin kutsuttu ensimmäinen huumausaineaalto rantautui Yhdysvalloista muun Euroopan kautta Suomeen 1960-luvulla. Tämä ensimmäiseksi huumausaineaaloksi kutsuttu huumeidenkäytön yleistymisen liitetään toisen maailmansodan jälkeiseen vastakulttuurin syntyyn. Vastakulttuuri kyseenalaisti vallitsevat ideologiat ja hylkäsivät vanhan arvomaailman ja huumausaineiden, erityisesti LSD:n ja kannabiksen, käytöstä tuli vastakulttuurin symboli (Hämeen-Anttila 2013, 210-211). Suomessa kuitenkin 1960-luvun huumausaineaalto liittyi ennen kaikkea kannabiksen kokeilun ja käytön lisääntymiseen uusissa väestönosissa, eikä niinkään LSD:n laajaan käyttöön. (Salasuo 2004, 47, 83.)

Yhdysvaltojen tavoin myös Suomessa kannabiksen käytössä oli kyse nuorison vastakulttuurista. Kannabis nousi ensin taidepiirien suosioon, missä sitä käytettiin pääosin yhteiskunnan kritiikkinä ja innovaatioiden lähteenä. Käyttö kuitenkin levisi hiljalleen taidepiireistä laajemmin nuorison käyttöön ensin opiskelijoille ja lopulta koululaisille. Kun käyttö levisi nuorempiin ikäryhmiin, myös käytön ideologinen painotus hiljalleen väheni. (Em., 47, 83.)

Salasuon (em.) mukaan kannabista ei Suomessa kuitenkaan ymmärretty nuorten arvojärjestelmän osaksi ja lehdistön tapa kirjoittaa kannabiksen käytöstä sensaatiomaisesti aiheutti moraalisen paniikin huumeiden käytön ympärille. Kannabiksen käyttöön liitettiin rikollisuutta, käytön psyykkisiä ja fyysisiä haittavaikutuksia korostettiin ja kannabis liitettiin helposti Suomessa aikaisemmin käytettyihin ”koviin huumeisiin”. Kannabiksen suosio juuri nuorten keskuudessa toi myös keskustelulle uudenlaista yhteiskunnallista kiinnostavuutta, sillä kyseessä oli ensimmäinen kerta, kun nuoret olivat päihteen suurimpana käyttäjäryhmänä. Lopulta laaja yhteiskunnallinen huomio, asenteiden tiukentuminen ja muun maailman huumeepoliittinen liikehdintä antoikin poliittisen potkun kannabiksen sääntelylle Suomessa. (Em., 96–97.)

1972 säädettyä huumausainelakia ja tiukkaa kontrollipolitiikkaa voidaan pitää onnistuneena, sillä huumeidenkäyttö taittui selvään laskuun 1970-luvun puolivälissä. Huumeiden käytön vähenemistä ei kuitenkaan ole pidetty ainoastaan politiikan aikaansaannoksena, vaan erityisesti kannabiksen käytön väheneminen liitetään myös sen ideologisen voiman vähenemiseen, yhteiskunnan asenteiden tiukentumiseen, käyttäjien päihdevaiheesta yli kasvamiseen ja aikuistumiseen sekä nuorison siirtymiseen entistä enemmän kannabiskulttuurista kohti alkoholikulttuuria. (Em., 47.) Vaikka osalla huumeiden käyttö jatkui, huumeidenkäyttö ei toimivaksi todetun kontrollipolitiikan säätämisen jälkeen juuri ollut esillä julkisessa keskustelussa tai politiikassa enää 1970-luvun lopulla tai 1980-luvulla. (Em., 19.)

2.2 TOINEN HUUMAUSAINEAALTO JA ”PYSYVÄ VEDENPINNAN NOUSU”

1990-luvulla huumeiden käyttö lisääntyi jälleen voimakkaasti ja alettiin puhumaan niin sanotusta toisesta huumausaineaalosta (Partanen & Metso 1999). Vaikka lisääntyneestä huumausaineiden käytöstä puhutaan aaltona, kyseessä on nykytietämyksen valossa enemmänkin ”pysyvä vedenpinnan nousu” (Seppälä & Salasuo 2001), joka näkyy huumeiden käytössä edelleen 2020-luvulle tultaessa.

Huomattavasti suurin osa huumeiden käytöstä myös 1990-luvulta lähtien on Suomessa liittynyt kannabiksen kokeilun ja käytön lisääntymiseen, vaikka tämä toinen huumausainealto on liitetty vahvasti ekstaasin kaltaisiin bilehuumeisiin ja teknokuluttuurin syntyyn. Myös muut aineet kuten amfetamiini, ekstaasi ja esimerkiksi Subutexissa käytetty buprenorfiini ovat kuitenkin aallon harjalla vakiinnuttaneet paikkansa

huumemarkkinoilla. (Partanen & Metso 1999, 145-147; Salasuo & Rantala 2002, 50–52; Salasuo 2004, 19, 47-48.)

Merkittävä muutos 1990-luvun jälkeen huumausaineiden käytössä on ollut opiskelevien ja työssäkäyvien valtakulttuurin jäsenten huumeiden käytön yleistymisen (Salasuo & Rantala 2002, 39), mutta myös muiden ikäryhmien ja sosiaalisten luokkien huumeiden käytössä on ollut nousua. Sosiaalisten ryhmien väliset erot ovat tasaantuneet erityisesti kannabiksen kokeilussa ja käytössä. (Partanen & Metso 1999, 144–147; Seppälä & Salasuo 2001, 71.) Karjalaisen ja Hakkaraisen (2017, 30) mukaan kannabiksen tyypikkikäyttäjänä voidaan pitää kaupunkimaisissa oloissa asuvaa nuorten aikuisten ryhmään kuuluvaa miestä. Käyttäjät eivät kuitenkaan muodosta taustoiltaan yhtenäistä ryhmää, van käyttäjiä luonnehtii ennemminkin moninaisuus (Em.).

Myös huumausaineiden käyttötavat ovat 1990-luvun jälkeen moninaistuneet. Salasuo ja Rantala (2002, 40-64) ovat aiempaan tutkimuskirjallisuuteen perustuen jakaneet käytön kolmeen kategoriaan: kokeiluun, viihdekäyttöön ja ongelmakäyttöön. Näistä kertaan tai kahteen jäävä kokeilu on ehdottomasti yleisin huumeiden käyttömuoto, mutta myös viihdekäyttö on 1980-luvulta asti lisääntynyt ja saanut uusia muotoja. Kokeilijoista pieni osa jatkaa huumeiden käyttöä viihdekäyttönä ja heistä pienelle osalle käytöstä tulee ongelmallista. (Em.)

Vuonna 2018 aikuisväestöstä (15–64-vuotiaat) 24 prosenttia raportoi kokeilleensa jotakin huumausainetta elämänsä aikana (Karjalainen, Pekkanen & Hakkarainen 2020, 16). Ongelmakäyttäjiä on vastaavassa ikäluokassa noin prosentti (Rönkä 2020, 37). Tyypillisimmin ongelmakäyttö liitetään vahvimmin opiaatteihin. Hoitoon hakeutuneista asiakkaista 41 prosenttia on ilmoittanut opiaatit pääasialliseksi päihteeksi hoitoon hakeutumisen syynä. Vastaavasti 16 prosenttia huumeiden vuoksi hoitoon hakeutuneista on maininnut kannabiksen pääasialliseksi päihteekseen. (Päihdehuollon huumeasiakkaat – tilastoreportti 2019.)

Vuoden 2014 huumeekyselyn perusteella kannabiksen käyttö on suurimmalla osalla käyttäjistä satunnaista tai harvoin tapahtuvaa ja valtaosa kannabiksen käyttäjistä pitää käyttöä viihhteellisenä (Hakkarainen & Karjalainen 2017, 21, 29). Tutkimusten mukaan yleiset käsitykset huumausaineista ja niiden käytöstä nojaavat kuitenkin usein vanhentuneisiin käsityksiin. Ongelmakäyttäjien on pitkään ajateltu edustavan huumeidenkäyttäjien enemmistöä ja huumeiden kokeilun ajatellaan porttiteorian mukaisesti johtavan huumeiden ongelmakäyttöön, vaikka teoria on ehditty kyseenalaistaa useissa tutkimuksissa. (Salasuo &

Rantala 2002, 39-40; Murto 2002, 182.) Partanen (2002, 18-19) on kuvannut yhteiskunnan reagointia huumausaineisiin narkofobiseksi, eli huumepeikkoiseksi. Narkofobia aiheuttaa kaikkien huumeiden niputtamisen yhteen ilman niiden erilaisten riskien erottamista. Ero laittomien ja laillisten päihteiden välillä korostuu ja laittomien päihteiden riskit helposti ohitetaan. Partasen mukaan narkofobia on seurausta asenteista, yhteiskunnan toimista ja joukkoviestinnästä, jotka kokonaisuutena aiheuttavat hyvin torjuvan suhtautumisen huumausaineiden kokeiluun ja käyttöön sekä haluttomuuden olla tekemisissä huumeongelmien kanssa. Partasen mukaan tämä marginalisoi huumeiden käyttäjiä ja vaikeuttaa tätä kautta huumeisiin liittyvien ongelmien hoitoa. Valtaväestön kielteiset mielipiteet ovat myös pitkään tukeneet Suomessa kontrolliin perustuvaa rajoittavaa huumausainepolitiikkaa (Em.)

Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) tuottamien huumausainekyselyiden perusteella huoli huumeiden käyttöä kohtaan kasvoi erityisesti 1990-luvulta 2000-luvun alkuun. Vuonna 2002 yli 40 prosenttia väestöstä piti huumeiden aiheuttamaa ongelmaa Suomessa suurena ja valtaosa väestöstä ei uskonut, että huumeiden kohtuukäyttö on mahdollista. Kielteisistä asenteista ja tiukasta kontrollipolitiikasta huolimatta huumeiden käyttö on 2000-luvulla jatkuvasti lisääntynyt. Huumeiden kokeilun ja käytön lisääntymisen koskee kuitenkin kaikkein voimakkaimmin kannabista, jota oli vuonna 2018 kokeilut jo lähes puolet 25–34-vuotiaista nuorista aikuisista. Samaan aikaan väestössä entistä useammalla on omakohtaista kokemusta huumausaineista. Heille on tarjottu huumeita tai he tuntevat jonkun huumeita käyttäneen. Omakohtaisten kokemusten lisääntyessä myös väestön suhtautuminen huumausaineita, erityisesti kannabista, kohtaan on lieventynyt varsinkin nuorilla ja nuorilla aikuisilla. (Karjalainen, Pekkanen, Hakkarainen 2020, 16-17, 27, 33-35.)

Huumeiden suosion kasvamisen ja nuorten asenteiden muutoksen myötä useissa maissa on 2000-luvulla alettu puhua huumausaineiden normalisaatiosta. Huumausaineiden on nähty vakiintuneen osaksi yhteiskuntaa ja erityisesti nuorten ja nuorten aikuisten vapaa-ajan kulttuuria. (Salasuo & Rantala 2002, 39.) Vaikka Suomessa normalisaatiosta puhumista on pidetty perusteettomana huumeiden käytön satunnaisuuden ja kokeiluluonteisuuden vuoksi (Hakkarainen & Metso 2003, 254), ei kannabiksen kokeilua ja käyttöä voida enää 2020-luvulla sen nykyisessä laajuudessaan pitää ainoastaan nuorison alakulttuurina. Tästä huolimatta on muistettava, ettei kannabiksen käyttö ja asenteiden lieventyminen ole koko aikuisväestössä läheskään niin yleistä, mitä nuorissa ikäluokissa. Myös

muihin huumausaineisiin kuin kannabikseen suhtaudutaan yleisesti ottaen kaikissa ikäluokissa edelleen tiukasti, ja niiden käyttö ja kokeilu on kannabikseen verraten marginaalista. (Hakkarainen & Karjalainen 2017, 30.)

2.3 HUUMAUSAINIEN KÄYTÖN POLITISOITUMINEN

Ennen ensimmäistä huumausaineaaltoa Suomi lähinnä seurasi kansainvälistä esimerkkiä huumausainepolitiikassa allekirjoittamalla ja ratifioimalla kansainväliset huumausainesopimukset. 1960-luvun ensimmäisen huumausaineaallon myötä huumausaineista tuli ensimmäistä kertaa varsinainen poliittinen ja oikeustieteellinen kysymys. (Hakkarainen 1992, 133-134.) Nykyiselle länsimaiselle huumausainepolitiikalle edelleen yksi keskeisimmistä sopimuksista on Yhdistyneiden kansakuntien (YK) vuoden 1961 kansainvälinen huumausaineyleissopimus, jonka mukaisesti huumausaineet kriminalisoitiin myös Suomessa asetuksella vuonna 1966. Tässä asetuksessa kontrollin piiriin kuuluviksi aineiksi laskettiin 91 aineen lista, johon esimerkiksi kannabis lisättiin uutena aineena. (Hakkarainen 1992, 20–21; Kainulainen 2009, 43.)

Suomessa merkittävin poliittinen liikehdintä liittyi vuoden 1972 huumausainelain säätämiseen, missä polttavimpana kysymyksenä oli, pitäisikö huumeiden käytön olla rangaistavaa. Huumausaineiden käyttö ja hallussapito oli kriminalisoitu vuoden 1966 huumausaineasetuksessa, vaikka YK:n huumausaineyleissopimus ei tätä edellyttänyt. Käytön kriminalisointi oli päätöksenä jopa poikkeuksellinen. (Hakkarainen 1992, 136; Kainulainen 2009, 44-48.) Kriminalisointia argumentoitiin sillä, että huumeiden käytön dekriminalisointi antaisi viestin huumeidenkäytön hyväksynnästä ja voisi tästä syystä lisätä huumeiden käyttöä ja siihen liittyvää rikollisuutta. Käytön laillisuuden merkitystä pidettiin pieninä, sillä huumausaineiden hallussapito olisi kaikesta huolimatta rangaistavaa. Dekriminalisointia taas puolustettiin sillä perusteella, että se edesauttaisi ongelmakäyttäjien hoitoon hakeutumista, jota käytöstä rankaisemisen nähtiin vaikeuttavan. Dekriminalisoinnin kannattajat korostivat huumeiden käyttöä sosiaalisena ongelmana, johon ei voida puuttua tehokkaasti rikosoikeudellisin keinoin. (Kainulainen 2009, 44-49.) Kysymys käytön laillisesta asemasta jakoi lainsäätäjät lähes tasan. Huumausaineiden kriminalisointia päätyivät kannattamaan lainsäädäntöä varten perustettu huumausainekomitea sekä lakivaliokunta, kun taas hallitus ja talousvaliokunta asettuivat dekriminalisoinnin kannalle. Kysymyksen vaikeutta kuvaa, että suuri valiokunta joutui ratkaisemaan kantansa arvalla ja

eduskunnan äänestyksessä käytön kriminalisointi voitti lopulta hyvin täpärästi äänin 92–80. (Hakkarainen 1992, 136–139; Kainulainen 2009, 43-55.)

Hakkarainen (1992, 137–139) on tuonut väitöskirjassaan esiin, että mielipiteet käytön rangaistavuudesta jakautuivat selkeästi oikeiston ja vasemmiston välillä; kun vasemmistossa painotettiin huumeidenkäytön rakenteellisia syitä ja oltiin huolissaan kriminalisoinnin vaikutuksesta hoidon hakemiseen, oikeistossa luotettiin pelotevaikutukseen ja oltiin huolissaan siitä, että dekriminalisointi lisäisi huumeiden käyttöä. Keskustelua väritti Hakkaraisen mukaan myös poliittinen epävakaus. Oikeiston tiukat kannat saattoivat heijastella irtaantumista aiemman kauden sosiaaliliberalistisesta uudistuslinjasta, jota kuvastaa esimerkiksi aborttilain ja keskiolutlain säätäminen. Aborttien ja alkoholin kulutuksen lisääntymisestä vedettiin johtopäätös, että huumeiden dekriminalisointi antaisi hyväksynnän huumeiden käytölle ja lisäisi käyttöä. (Hakkarainen 1992, 140-141; Hakkarainen & Tammi 2019.) Käytön kriminalisointi voidaankin nähdä ennen kaikkea rikoslain symbolisena käyttönä. Sillä pyrittiin korostamaan, ettei huumeiden käyttö ole yhteiskunnassa sallittua tai hyväksyttyä, ja tämä viesti haluttiin välittää erityisesti nuorille. (Kinnunen 2008, 65; Kainulainen 2009, 54.)

Käytön kriminalisoinnin tarkoitus ei ollut rankaista huumeiden käyttäjiä. Jo lain valmistelussa korostettiin, ettei ainoastaan käyttöön tai omaan käyttöön tarkoitettun määrän hallussapitoon syyllistyneeseen tulisi kohdistaa toimenpiteitä. Huumausainelakiin ei kuitenkaan sisällytetty erityissäännöksiä toimenpiteistä luopumisesta. Erityissäännöksiä ei pidetty tarpeellisina, sillä vähäisiin huumausainerikoksiin ei siihen astikaan oltu puututtu. Lisäksi nähtiin, että toimenpiteistä voitiin luopua jo muiden lakien perusteella. Toimenpiteistä luopumista käytettiin kuitenkin harvoin ja myös rangaistuskäytännöt tuomioistuimissa kiristyivät hiljalleen pian lain säätämisen jälkeen. 1970- ja 1980-luvuilla toteutettiin vahvaa kontrollipolitiikkaa, jonka toteutuksen keskiössä olivat poliisi ja oikeusviranomaiset. (Kainulainen 2009, 62-65, 382-284; Hakkarainen & Tammi 2019.)

2.4 TOINEN HUUMAUSAINEAALTO JA HUUMAUSAINEPOLITIIKAN KEHITYS

Huumausaineiden käytön lisääntyminen 1990-luvulla osoitti, ettei ainoastaan tiukalla kontrollipolitiikalla voitu tehokkaasti ehkäistä huumeidenkäyttöä. Tämä loi paineen huumausainepolitiikan päivittämiselle. (Hakkarainen & Tammi 2019.) Toisen huumausaineaallon myötä huumeiden käyttö alettiin nähdä aiempaa vahvemmin myös sosiaalisena ja kansanterveydellisenä ongelmana ja terveystalouden merkitys ymmärrettiin

huumeiden kautta leviävien tartuntatautiin ehkäisyssä. Kontrollipolitiikan rinnalle muodostui hoitoa ja haittojen ehkäisyä korostava politiikka, jonka keinoiksi otettiin hyvinvointipalveluiden kehitys ja ylläpito. Haittoja vähentävä politiikka ei kuitenkaan syrjäyttänyt kontrollipolitiikkaa vaan kontrollipolitiikan kannatus ja toteutus säilyi vahvana haittoja vähentävän politiikan rinnalla. (Hakkarainen & Tammi 2019; Kinnunen 2008, 67.) Vaikka huumeidenkäytön rangaistavuuden aiheuttamat haitat ja ongelmat tiedostettiin, rangaistavuutta puoltavia perusteluita pidettiin edelleen sen aiheuttamia haittoja painavampina. Käytön kriminalisoinnista ei käyty toisen aallon myötä juuri keskustelua, mutta sen sijaan huumausaineiden rangaistusasteikon päivittäminen nähtiin tarpeellisena. (Kainulainen 2002, 231.)

Vuonna 2001 huumausainerikosten rangaistuskäytäntöä uudistettiin niin, että huumeiden käyttö ja omaan käyttöön tarkoitettun määrän hallussapito ei enää ollut huumausainerikos, vaan huumausaineen käyttörikos (Kainulainen 2009, 75). Käyttörikosuudistus tarkoitti, että teko käsiteltiin vähäisempänä tekona kuin aikaisemmin. Käyttörikosuudistuksessa huumausaineiden käyttörikoksen maksimirangaistukseksi säädettiin kuuden kuukauden vankeusrangaistus. Käyttörikoksesta voidaan myös määrätä sakkoja. (Rikoslaki 50 luku 2a§). Lisäksi syytteistä luopuminen on käyttörikoksen kohdalla mahdollista, mikäli tekoa pidetään vähäisenä. Teon vähäisyyttä punnitaan muun muassa sen perusteella, kuinka paljon huumausainetta on, missä sitä käytetään ja kuinka vaarallisena kyseistä ainetta pidetään. Syyttämättä jättämistä on painotettu erityisesti alaikäisten ja ongelmakäyttäjien kohdalla. (VKS:2018:1.)

Kainulainen (2009) on tuonut väitöskirjatutkimuksessaan esiin, että käyttörikosuudistuksen myötä seurauskäytännöt ja huumausaineiden käyttäjien kontrolli on kiristynyt, vaikka tavoite on ollut päinvastainen. Monissa tapauksissa, joissa aikaisemmin tehtiin syyttämättä jättämisen päätös, määrättiin nyt sakkorangaistus. (Kinnunen 2008, 75.) Uudistuksen jälkeen käyttörikokset ovat olleet selvästi yleisin huumausainerikollisuuden muoto, ja käyttörikosten määrä on jatkuvasti 2010-luvulla noussut. Vuonna 2016 huumausainerikoksista jo 62 prosenttia oli käyttörikoksia. (Niemi & Virtanen 2017, 190-191.) Nuorten kohdalla käyttöön on otettu puhuttelu syytteiden sijaan, mutta hoitoonohjaus on harvoin ollut syynä syyttämättä jättämiselle (Kinnunen 2008, 76).

Erityisesti käyttörikollisuutta koskevalla esitutkinnalla ja rangaistuksilla on Suomessa ajateltu olevan yleistettävä pelotevaikutus. Tällä tarkoitetaan, että annetun rangaistuksen ja sitä edeltävän esitutkinnan ajatellaan toimivan pelotteena, joka vaikuttaa rikoksia

ennaltaehkäisevästi koko väestöön. (Kinnunen 2002, 220.) Pelotevaikutuksella halutaan erityisesti ehkäistä huumausaineiden kokeilua ja käytön säännöllistymistä (Kinnunen 2008, 76). Huumeepolitiikalla pyritään myös ylläpitämään huumevastaisia mielipiteitä, sillä myönteisen suhtautumisen huumausaineisiin on ajateltu lisäävän huumeidenkäyttöä ja niistä aiheutuvia ongelmia (Hakkarainen & Metso 2004, 39). Rikosoikeudella voidaan myös pyrkiä joidenkin arvojen luomiseen tai ylläpitoon. Rikollisena tuomittavista teoista pitäydytään, koska niitä pidetään moraalisesti tuomittavina, ei ainoastaan siksi, että niistä rankaistaan. (Kinnunen 2008, 77.)

Suomen huumausainepolitiikkaa on kritisoitu siitä, että jo huumeiden kokeilusta voi kiinnijäämisen vuoksi aiheutua tuntevia seurauksia, kuten työpaikan tai koulupaikan menetyks. Rikosrekisterimerkinnän lisäksi rikollisena pidettyyn tekoon liittyy sosiaalista kontrollia, joka näkyy instituutioiden, kuten koulujen ja työpaikkojen lisäksi myös esimerkiksi perheen tuomitsevuutena. Yhteys käyttäjäkulttuuriin voi myös leimautumisen vuoksi vahvistua. Toisaalta jos lainkäyttö koetaan epäoikeudenmukaisena, se voi myös heikentää lainkunnioitusta. (Kinnunen 2008, 76-77; Kainulainen 2009, 391.) Käytön ja sen kriminalisoinnista aiheutuvan kärsimyksen on esitetty lisääntyneen ja olevan esteenä käyttäjien hoitamiselle ja tukemiselle. Lainvalvontaviranomaisten tehtävässä onnistumista on pidetty mahdottomana. (Kinnunen 2008, 111.) Myös kontrollipolitiikan rinnalle nostettu haittoja vähentävä politiikka on saanut kritiikkiä sen medikalisoitumisen vuoksi. Tämän kritiikin mukaan haittoja vähentävässä politiikassa huumeiden käyttöön suhtaudutaan lähes yksinomaan lääketieteen näkökulmasta, kuten kehittämällä korvaushoitoa ja neulanvaihtoa, kun taas sosiaaliset kysymykset ovat jääneet huomiotta. (Tammi 2007; Kinnunen 2008, 105.)

Kainulaisen (2009, 55) mukaan Suomen huumausainepolitiikka on 60-luvulta lähtien painottunut ennen kaikkea lääketieteellisiin ja oikeustieteellisiin näkökulmiin. Keskeisinä lausuntojen antajina ovat olleet lääkärit ja oikeusvalvontaviranomaiset, ja heidän puheenvuorojaan on siteerattu eniten kansanedustajien puheenvuoroissa. Sen sijaan yhteiskuntatieteelliset näkökulmat ovat olleet keskustelussa paitsiossa. Olavi Kaukonen ja Pekka Hakkarainen (2002, 5) ovat tuoneet esiin, että myös tutkimuskirjallisuudessa yhteiskunnallisen analyysin tarve on jäänyt huomiotta.

Tammi (2002, 254) on kuvannut Suomen huumausainepolitiikka fragmentoituneeksi. Samaan aikaan, kun kontrollipolitiikan rooli on huumausainepolitiikassa jopa vahvistunut,

sen rinnalle on aloitettu vastakkaisen hoitoa painottavan politiikan kehittäminen. Näiden kahden politiikan lähtökohdat ja toimet voivat kuitenkin olla keskenään jopa ristiriitaisia. Tammi on muodostanut Suomen huumausainepolitiikan tulevaisuudesta kolme erilaista skenaariota. Ensimmäisen skenaariossa huumausainepolitiikka ei muutu merkittävästi, vaan linja pysyy aiemman tavoin kontrollipoliittisena. Toisessa skenaariossa fragmentoituminen jatkuu ja politiikat onnistuvat elämään rinnakkain ilman merkittäviä ristiriitoja. Haittoja vähentävä politiikka keskittyy edelleen pitkälti terveystieteisiin ratkaisuihin, kuten korvaushoitoon ja neulojen vaihtoon. (Em., 266-268.) Kolmannessa skenaariossa paino siirtyy kontrollipolitiikasta haittojen vähentämiseen, mikä synnyttää tarpeen poliittiselle keskustelulle ja muutoksille. Haittojen vähentäminen nähdään tässä skenaariossa aiempaa laajemmin terveydellisinä, sosiaalisina, taloudellisina ja koko yhteiskuntaa koskevinä haittoina, mikä käynnistää myös keskustelun huumeiden käytön dekriminialisatiosta. Valistus keskittyy riskikäytön, ei kokeilun, välttämiseen ja valvontaa pyritään kohdistamaan ennen kaikkea ammattimaisen huumerikollisuuden torjuntaan. Haittoja vähentävään politiikkaan siirrytään todennäköisemmin, mikäli huumeiden käyttö kulttuurisesti normalisoituu ja huumeiden aiheuttamat haitat ja yhteiskunnalliset kustannukset kasvavat. Tammen mukaan tämän skenaarion toteutumista tukee myös kansainväliset esimerkit huumausainepolitiikan muutoksista. (Em., 268–269.)

2.5 HUUMAUSAINEPOLIITTISIA SUUNTAUKSIA

Suomen tämänhetkisessä lainsäädännössä huumausaineiden käyttö, hallussapito, kasvatusta, valmistus ja myynti on säädetty rangaistaviksi. Huumausainepolitiikka perustuu siis kriminalisaatioon, vaikkakin sosiaali- ja terveystieteellisiä toimia toteutetaan tämän rinnalla. Suomen lisäksi esimerkiksi Ruotsin ja Norjan huumausainepolitiikka on pitkään nojannut kriminalisaatioon ja pyrkimykseen ”huumeilta vapaaseen yhteiskuntaan” (Egnell, Villman & Obstbaum 2019, 138).

Suomen nykyisen politiikan lähes täydellinen vastakohta olisi huumausaineiden laillistaminen. Laillistamisella tarkoitetaan politiikkaa, jossa kaikkien huumausaineiden käyttö on sallittua ja huumeita voi myydä julkisessa kaupankäynnissä, kuten mitä vain muuta hyödykettä. Huumausaineiden käyttöön voi kuitenkin liittyä samankaltaista sääntelyä, mitä esimerkiksi alkoholin ja lääkkeiden myyntiin liittyy Suomessa. (Hakkarainen & Karjalainen 2017, 26.) Tällä hetkellä tällainen malli on Uruguayssa, Kanadassa ja joissakin Yhdysvaltojen osavaltiossa. Laillistaminen koskee kuitenkin myös näissä maissa

ainoastaan kannabista eikä kaikkia huumausaineita ole laillistettu missään maassa. (Unlu, Tammi & Hakkarainen 2020, 23.) Täysi laittomuus tai täysi laillistaminen eivät ole kuitenkaan ainoita tapoja ratkoa lainsäädännöllisiä kysymyksiä, vaan näiden lisäksi huumausainepolitiikan suuntauksien väliin jää huumausaineiden depenalisaatio ja dekriminisaatio.

Depenalisaatiossa jollakin toiminnalla tai asialla on edelleen laitton asema, mutta siitä ei anneta rangaistuksia. Huumeiden valmistus, hallussapito ja levitys on kuitenkin edelleen rangaistavaa. Esimerkiksi Saksassa, Itävallassa ja Puolassa huumeidenkäyttö on laitonta, mutta sitä pidetään laadultaan pienenä rikoksena, minkä vuoksi siitä ei rangaista eikä siihen kohdisteta merkittävästi valvontaa. Huumeiden käytöstä voi kuitenkin aiheutua rangaistuksen sijaan joitakin muita seurauksia, kuten varoitus, hoitoonohjaus tai rikesakko. Depenalisaation käyttöönotto on helppoa, koska se ei vaadi muutoksia lainsäädäntöön. (Unlu, Tammi & Hakkarainen 2020, 17-20.) Periaatteessa Suomessakin rikosoikeusjärjestelmä mahdollistaa rankaisematta jättämisen esimerkiksi kannabiksen käytöstä, pienen määrän hallussapidosta tai kasvatuksesta, mutta rangaistuksesta luopumista koskevia säännöksiä hyödynnetään vähän (Tapani & Kainulainen 2014).

Dekriminalisaatio eroaa depenalisaatiosta taas siinä, että dekriminisaatiossa huumeidenkäyttö lakkaa olemasta rikollista. Siitä ei siis voi jäädä esimerkiksi rikosrekisterimerkintää tai rankaista rikosoikeudellisin keinoin. Tästä huolimatta teko voi edelleen olla rikkeenä tuomittavaa ja siitä voidaan määrätä muita sanktioita, kuten puhuttelu. Esimerkiksi Portugali on dekriminisoinut kaikkien huumeiden käytön, mikä tarkoittaa, ettei huumeiden käyttöä pidetä siellä laittomana. Huumeiden myynti, ostaminen ja hallussapito on kuitenkin edelleen rikollista. (Unlu, Tammi & Hakkarainen 2020, 17-22.)

Dekriminalisoinnilla ja depenalisoinnilla ei viitata mihinkään yhtenäisiin malleihin, vaan sen sovellukset poikkeavat maittain. Monissa maissa kannabis on erotettu lainsäädännöllisesti muista huumausaineista. Esimerkiksi Alankomaissa kannabiksen käyttöön ja *coffee shoppien* toimintaan ei puututa, mutta muiden huumeiden käytöstä tulee seurauksia. Iso-Britanniassa ja Tanskassa puolestaan khatin ja kannabiksen käyttö johtaa ainoastaan varoitukseen, kun taas muiden huumausaineiden käyttöön suhtaudutaan tiukemmin. Myös seurauskäytäntöjen välillä on maittain eroja. Esimerkiksi Portugalissa dekriminisaatiopolitiikka perustuu sosiaali- ja terveystalouteen ohjaamiseen, kun taas naapurimaa Espanjassa poliisi voi antaa huumeiden käytöstä varoituksia ja sakkoja tai tehdä takavarikkoja. (Unlu, Tammi & Hakkarainen 2020, 19-22.)

Depenalisaation ja dekriminisaation tavoitteena on yleisesti ottaen siirtyä rikosoikeudellisesta kehyksestä kohti hoitoa painottavaa terveydenhuollon kehystä. Tällä pyritään minimoimaan rikosoikeudellisesta kontrollista yksilölle aiheutuvia haittoja ja parantamaan hoitoonohjausta. Depenalisaatiota ja dekriminisaatiota ei tulekaan sekoittaa laillistamisen käsitteeseen, jossa käyttö on hyväksyttyä. Dekriminalisaatiossa ja depenalisaatiossa huumeiden käyttöä pidetään haitallisena ja se on edelleen määritelty joko rikkeeksi tai rikokseksi. (Unlu, Tammi & Hakkarainen 2020, 17.)

Tämän tutkimuksen taustalla olleen kansalaisaloitteen tavoitteena on kannabiksen käytön ja rajoitetun määrän hallussapidon ja kasvatuksen dekriminisointi Suomessa. Sen sijaan esimerkiksi Maailman terveysjärjestö WHO on puhunut kansainvälisesti kaikkien huumeiden käytön dekriminisoinnista, jolloin muutoksen kohteena olisi kaikkien huumeiden käytön laillisen aseman muutos. Myös THL:n tutkijat ovat blogikirjoituksessaan julkisesti kannattaneet kaikkien huumausaineiden dekriminisaatiota. (Hakkarainen & Tammi 2018.) Tämä vastaa ikään kuin Portugalin mallia.

Vaikka erityisesti kannabiksen käytön rangaistavuudesta luopumisesta ja laillistamisesta käytävä julkinen keskustelu on kansainvälisesti vilkasta, kannabiksen ja vielä selvemmin muiden huumeiden, dekriminisoinnin ja laillistamisen kannatus on Suomessa edelleen vähemmistössä. Kannabiksen laillistamisen ja dekriminisoinnin kannalla ovat voimakkaimmin ne, joilla kannabiksen käytöstä tai kokeilusta on omakohtaista kokemusta. Dekriminalisaation sijaan kuitenkin depenalisaatiolle löytyy väestöstä vankka tuki, sillä jo 40 prosenttia väestöstä on sitä mieltä, ettei kannabiksen käytöstä tulisi rankaista. Nuorten aikuisten ikäryhmästä (25–34-vuotiaat) tätä mieltä on yli 60 prosenttia, eli huomattava valtaosa. Huomionarvoista kuitenkin on, että nämä mielipiteet koskevat nimenomaan kannabista, ei kaikkia huumausaineita. (Hakkarainen & Karjalainen 2017, 28–30.)

Erityisesti nuorten asenteiden muutos antaa viitteitä siitä, että väestön mielipiteet saattavat nuorten yhteiskunnallisten paikkojen vakiintumisen ja omakohtaisten kokemusten lisääntymisen myötä ainakin kannabiksen osalta muuttua entistä suopeampaan suuntaan. Myös kannabisaloitteen keräämää yli 50 000 allekirjoitusta voidaan pitää osoituksena tästä. Suomessa ollaan kuitenkin hyvin kaukana Yhdysvaltojen tilanteesta, jossa kannabiksen laillistaminen on saanut taakseen valtaväestön kannatuksen useamassa osavaltiossa. (Hakkarainen & Karjalainen 2017, 30.)

3 AIKAISEMPAA TUTKIMUSTA

3.1 KANNABIKSEN YHTEISKUNNALLINEN TUTKIMUS

Kannabista on käsitelty kansainvälisesti omana kysymyksenään useissa eri tutkimuksissa. Näistä urauurtava on ollut esimerkiksi Howard Beckerin tutkimus *Outsiders: Studies in the Sociology of Deviance*. Becker (1963, 59-78) on teoksessaan käsitellyt yhteiskunnan reagointia kannabiksen käyttöön ja siihen liittyvää sosiaalista kontrollia. Beckerin (em.) mukaan kannabiksen sosiaalinen kontrolli liittyy paitsi saatavuuden kontrolliin, myös kannabiksen käytön pitämiseen salattuna sekä käytön moraaliseen kontrollointiin. Myös Erich Gooden (1970) on käsitellyt tutkimuksessaan *The Marijuana Smokers* yhteiskunnan käsityksiä ja sosiaalista reagointia kannabiksen käyttöön.

Suomalaisessa päihdetutkimuksessa kannabista on tyypillisesti tutkittu osana muuta huumausainetutkimusta. Osaa näistä huumausaineita yhteiskunnallisesti käsitelleistä tutkimuksista on sivuttu edellisissä kappaleissa. Tämän tutkimuksen kannalta merkittäviä ovat erityisesti Pekka Hakkaraisen (1992) väitöskirjatutkimus *Suomalainen huumeekysymys. Huumausaineiden yhteiskunnallinen paikka Suomessa toisen maailmansodan jälkeen*, sekä Heini Kainulaisen (2009) väitöstutkimus *Huumeiden käyttäjien rikosoikeudellinen kontrolli*. Omana tutkimusaiheenaan kannabiksen yhteiskunnallista asemaa on tutkinut esimerkiksi Taru Kekonin (2007) väitöskirjatutkimuksessaan *Kannabiksen käyttö, yhteiskunnallinen reagointi ja siihen vastaaminen – kannabisaktivistien näkökulma*, jossa hän tutkii yhteiskunnan ja kannabiksen käyttäjien välistä, monin tavoin jännitteistä suhdetta kannabisaktivistien näkökulmasta. Lisäksi kannabista on käsitelty erillisenä kysymyksenä Hakkaraisen ja Karjalaisen (2017) tutkimuksessa *Pilvee, pilvee: Kannabiksen käytötavat, käyttäjät ja poliittiset mielipiteet*.

Kannabista erillisenä poliittisena kysymyksenä on taas käsitelty Juho Kuokkanen (2019) pro gradu – tutkimuksessa, *Jotakin on vialla: Kannabiskysymys muuttuvassa päihdekulttuurissa*. Tutkimuksessa kannabista käsitellään erillisenä ja erityisenä huumausainepoliittisena kysymyksenä 1990- ja 2000-lukujen vaihteessa. Kuokkasen mukaan kannabiksesta muodostui tutkittuja ajankohtana itsenäinen sosiaalinen ongelma, jota määriteltiin haittojen vähentämisen politiikan ja kannabiksesta itsessään kiinnostuneen toiminnan kautta. Kannabista on käsitelty myös muissa pro gradu tutkimuksissa, kuten Jenni Tuomisen (2016) sosiaalityön pro gradussa *Hyvä, paha pössyttelijä. Kannabiksen viihdekäyttäjälle rakentuvat identiteetit* ja Akseli Virratvuoren (2017) pro gradussa *Kannabiksen käyttäjä*

suvaitsevaisuuden kynnyksellä. Suomalainen ritualisoitu kannabiksen käyttö siirtymäriitinä.

3.2 AIKAISEMPI TUTKIMUS MEDIASTA JA HUUMAUSAINESTA

Huumausaineet mediassa on suosittu tutkimusaihe. Kansainvälisesti median huumeraportointia on tutkinut esimerkiksi Stuart Taylor (2008) artikkelissaan *Outside the outsiders: Media representations of drug use*. Taylor on tuonut artikkelissa esiin, kuinka median huumeiden käyttäjistä esittämä stereotyyppinen ja rajallinen kuva voi vaikeuttaa laajemman huumediskurssin ja ymmärryksen syntymistä huumausaineista ja niiden käyttäjistä. Taylorin mukaan media ja hallitus peilaavat keskenään pitkälti samanlaisia käsityksiä huumeiden ongelmakäytöstä ja huumausaineista vaarallisuutta ja rikollisuutta aiheuttavana ongelmana. Tällä yksipuolisella representaatiolla voidaan Taylorin mukaan oikeuttaa huumeidenkäyttäjien sulkeminen yhteiskunnasta ja kriminaalipolitiikan toimijoiden kautta vaikuttaa jopa huumeiden käyttäjien kohteluun. (Em.)

Eräässä australialaisessa tutkimuksessa on selvitetty, mitä vaikuttamisen malleja median käyttää yleisöön ja huumausainepolitiikkaan vaikuttamisessa. Artikkelin mukaan median avainkeinot voidaan jakaa neljään keinoon. Näitä ovat tavoitteen asettaminen ja julkisen mielenkiinnon luominen, juttujen kehystäminen ja priorisointi, epäsuora yhteisön ja yksilön mielipiteiden muokkaaminen sekä poliittisen keskustelun ja päätöksenteon ruokinta. Tutkimuksen mukaan median vaikuttamisen keinot eivät ole suoria, mutta voivat välillisesti vaikuttaa huumausainepolitiikan kehitykseen esimerkiksi yleisön mielipiteiden tai huumausainepolitiikan kanssa tekemisissä olevien toimijoiden kautta. (Lancaster, Hughes, Spicer, Matthew-Simmons & Dillon 2011.)

Hakkarainen (1992) on tuonut väitöskirjatutkimuksessaan esiin, että medially on Suomessa ollut suuri rooli huumausainekysymyksen esiintuojana ja ongelman konstruoijana erityisesti 1960-luvun lopulta lähtien. Myös Piispa (2001) on korostanut tutkimuksessaan median roolia väestön huumausaineita koskevien mielikuvien ja tiedon lähteenä. Median huumekirjoittelu on ollut suomalaisessa tutkimuksessa pääasiallisena tutkimusaiheena myös Rantasella (1997) ja Törrösellä (2002). Lisäksi kiinnostus median huumekirjoitteluun on näkynyt pro graduissa, kuten Annalan (2007) pro graduissa *Suomalaislehtien huumejournalismi ja sen vaikutukset yhteiskunnan huumeongelmaan* ja Koivuniemen (2019) pro graduissa *Mitä media kertoo meille huumeista?* Väisänen (2019) taas on tutkinut pro gradu -tutkielmassaan *Verkkokeskustelu huumeiden käyttöhuoneiden perustamisesta*

Helsingin Sanomissa Helsingin Sanomien artikkeleiden kommenttipalstalla käytyä keskustelua huumeiden käyttöhuoneista.

Aikaisempien tutkimusten perusteella median huumeuutisointi tukee pitkälti Suomen huumausainepolitiikkaa, jonka keskiössä on kontrolli. Tämä näkyy uutisoinnissa kontrollinäkökulman painottumisena ja poliisin ja oikeuslaitoksen yliedustuksena uutislähteissä. (esim. Piispa 2001, Annala 2007, Koivuniemi 2019). Huumausainepolitiikka on ollut uutisissa esillä harvoin (Annala 2007, 111), eikä virallista huumausainepoliittista linjausta ole juuri kyseenalaistettu, vaikka politiikkaa on pidetty riittämättömänä (Törrönen 2002, 536-537). Tutkimusten mukaan myös käyttäjänäkökulmat ja tieteelliset tutkimukset ovat saaneet uutisissa niukasti huomiota. Näkökulmien yksipuolisuus näkyy myös siinä, että uutisten lähteinä on ollut lähinnä poliiseja, oikeusviranomaisia ja lääketieteen asiantuntijoita. (Hakkarainen 1992, 122-123; Rantanen 1997, 203–204; Annala 2007, 83-85.)

Rantanen (1997) kiinnitti tutkimuksessaan huomiota erityisesti lehtien huumausainekirjoitusten sosiaalisiin ja psykologisiin näkökulmiin ja havaitsi sosiaalisten näkökulmien olevan huumausaineita koskevassa kirjoittelussa aliedustettuina. Sosiaalityöntekijöitä ja sosiaalitoimea haastateltiin artikkeleihin harvoin ja aihetta käsiteltiin huomattavasti sosiaalisia näkökulmia useammin kontrollinäkökulmasta ja terveydellisestä näkökulmasta. Kirjoittelussa korostettiin riippuvuutta ja porttiteorian mukaisia näkemyksiä. Selityksmalloissa vedottiin usein tutkimustuloksiin, jotka osoittivat haluttuja syy-seuraussuhteita. (Em.)

Aikaisempien tutkimusten perusteella huoli nuorista on ollut jatkuvasti toistuva teema lehtien huumekirjoittelussa. Hakkaraisen (1992, 141) tutkimuksen mukaan huumausaineproblemaa konstruointiin jo 1960- ja 1970-luvuilla nimenomaan nuoria koskevaksi ongelmaksi. Myös Piispa (2001, 463-464) havaitsi, että huumeuutisissa kuvattiin mielellään nimenomaan nuoria käyttäjiä ja käyttäjäryhmiä ja ”räjähdysmäistä” nuorten huumeidenkäytön lisääntymistä. Huumeongelmasta on tehty mediassa uhka erityisesti nuorille ja huumeet on esitetty ongelmana, joka voi koskettaa ketä vain sosiaalisesta asemasta riippumatta (Piispa 2001, 466; Törrönen 2002). Nuorisoprobleman konstruoinnilla on voitu herättää huoli huumausaineista koko yhteiskunnan tulevaisuuteen vaikuttavana ongelmana, millä on luotu poliittiset edellytykset poliisien lisäresursseille huumeiden vastaiseen työhön. (Törrönen 2002, 524-526.)

Suurin osa suomalaisista huumausaineista ja mediaa koskevista tutkimuksista on keskittynyt yleisesti huumausaineiden tutkimiseen, eikä kannabista ole tutkittu omana aiheenaan.

Tutkimuksissa on kuitenkin tehty joitakin havaintoja median tavasta kirjoittaa kannabiksesta. Esimerkiksi Hakkaraisen (1992) mukaan 1960-luvulla mediassa oltiin huolissaan erityisesti lisääntyneestä kannabiksen käytöstä ja kannabis konstruointiin mediassa vaaralliseksi huumeeksi. Koivuniemi (2019) taas havaitsi pro gradussaan, että nykyuutisoinnissa kannabiksen käyttötavat nähtiin moninaisemmin, kun taas huumeiden ongelmakäyttö ja vaarallisuus liitettiin suonensisäisiin ”koviin huumeisiin”. Uutisissa kuitenkin vahvistetaan kuvaa kannabiksesta porttihuumeena, joka johtaa näiden ”kovien huumeiden” käyttöön. (Em., 67-70.)

Kansainvälisesti kannabista mediassa on tutkinut esimerkiksi Beatriz Acevedo (2007) artikkelissaan *Creating the cannabis user: A post-structuralist analysis of the re-classification of cannabis in the United Kingdom (2004–2005)*. Acevedo (2007) tutki, miten Iso-Britanniassa kannabiksen uudelleen luokittelu vaarallisuudeltaan B-luokasta vähemmän vaarallisenä pidettyjen aineiden C-luokkaan vaikutti mediassa luotuun kuvaan kannabiksesta ja kannabiksen käyttäjästä. Tutkimuksen mukaan kannabiksen uudelleen luokittelu riskeiltään vähäisemmäksi aineeksi aiheutti kannabiksen esittämisen aiempaa vahvemmin ongelmana. Kun aikaisemmassa mediakeskustelussa kannabiksen käyttö oli nähty usein viihteellisestä näkökulmasta, uudelleenluokittelun seurauksena kannabiksesta pyrittiin luomaan kuvaa aiempaa vahvemmin hoitoa vaativana ongelmana ja rikollisuusongelmana. Käyttäjät taas nähtiin näiden luokittelujen mukaisesti joko hoitoa, ohjausta tai rangaistuksia tarvitsevina käyttäjinä, mikä korvasi aiemman käsityksen kannabiksen käyttäjistä ”muuten lainkuuliaisina” kansalaisina. Kun mediassa näkyvyyttä kannabiskeskustelussa oli aiemmin saaneet kannabisaktivistit ja kannabiksen käyttäjät, ongelman määrittelyssä valtaa käyttivät pitkälti oikeusviranomaiset ja lääketieteen edustajat. Acevedo (2007) pitää tuloksia ikään kuin osoituksena siitä, miten vallalla ja tiedolla jostakin aiemmin vaarattomana pidetystä asiasta voidaan luoda ongelmia. (Em.)

Ruotsissa Josefin Månsson (2017) on tutkinut kannabisuutisointia vuosina 2002 ja 2012. Månssonin mukaan molempina ajanjaksoina kieltoon perustuva diskurssi oli uutisoinnissa vallitsevana diskurssina. Kannabisuutisointi keskittyi vahvasti rikollisuuteen ja poliisit ja nuoret käyttäjät olivat uutisoinnissa yliedustettuina ryhminä. Hän kuitenkin havaitsi, että uutisoinnissa on ajanjaksojen välillä tapahtunut muutos suuntaan, joka saattaa haastaa aiemmin vahvasti kieltoon perustuvan huumausainediskurssia Ruotsissa.

Ernesto Abalo (2019) taas on hiljattain tutkinut sitä, miten journalistit luovat Ruotsissa käsitystä kannabiksesta aikana, jona kannabiksen määrittäminen on kansainvälisessä

muutoksessa. Abalo (2019) havaitsi, että journalismissa annetaan tilaa sekä kieltoon perustuvaa hegemoniaa puolustaville että sitä kyseenalaistaville näkemyksille. Mediassa tuotiin tutkimuksen mukaan esiin skeptisten näkemysten lisäksi myös positiivisia näkemyksiä kannabiksen viihde- ja lääkekäytöstä. Hegemonian kyseenalaistaminen näkyi erityisesti siinä, että kannabiksen laillistamisen puolustaminen kehystettiin keinoksi järjestäytyneen rikollisuuden ehkäisyyn. (Abalo 2019, 1617.) Vaikka Abalon tutkimuksessa onkin tutkittu ruotsalaista mediaa, voi tutkimus tarjota mielenkiintoisen vertailukohdan Suomessa käydylle mediakeskustelulle, sillä Suomessa ja Ruotsissa on noudatettu pitkälti toistensa kaltaista kieltoon perustuvaa huumausainepolitiikkaa kannabiksen osalta. Suomessa ei ole tehty vastaavaa tutkimusta median kannabisuutisoinnista, joten tämän kaltaiselle tutkimukselle on myös selkeä tarve. Kannabisaloite on osoitus siitä, että kannabis tunnistetaan Suomessa muista huumausaineista erilliseksi kysymykseksi, mikä lisää sitä koskevaa tutkimuksen tarvetta.

4 TUTKIMUSASETELMA

Tässä tutkimuksessa selvitetään, miten kannabiksesta ja kannabisaloitteesta kirjoitetaan tutkimuksen kohteena olevissa Ylen ja Helsingin Sanomien verkkomedioissa. Tarkempana tutkimuskysymyksenä on:

Miten kannabiksen dekriminisaatiota mediassa vastustetaan ja puolustetaan ja mitä retorisia keinoja argumentoinnissa käytetään?

Pääasiallisen tutkimuskysymyksen ohella tutkimuksessa tarkastellaan, millaiseksi kannabis, sen käyttö ja käyttäjät tässä argumentaatioissa konstruoidaan ja kuka poliittisessa keskustelussa käyttää valtaa kannabiksen ja huumausainepoliittisen keskustelun määrittelyyn.

4.1 TEORETTISET LÄHTÖKOHDAT JA TUTKIMUSMENETELMÄ

Tutkimuksen teorettismetodologisena lähtökohtana on sosiaalinen konstruktionismi. Sosiaalisessa konstruktionismissa todellisuus ja merkitykset nähdään sosiaalisesti rakentuneina (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 12). Sosiaalisessa konstruktionismissa ei ajatella, että olemassa olisi objektiivinen todellisuus, jota tutkimalla voidaan saada vastaus siihen, millainen maailma on. Sen sijaan todellisuus nähdään moninaisena, jatkuvasti rakentuvana ja muuttuvana. Totuuden löytämisen sijasta sosiaaliskonstruktionistisessa tutkimuksessa pyritäänkin ymmärtämään niitä prosesseja, joiden kautta sosiaalista todellisuutta ja totuutta rakennetaan. (Burr 2015.; Jokinen, Juhila & Suoninen 2016, 21)

Burr (2015, 2–5) on tiivistänyt sosiaalisen konstruktionismin neljään lähtökohtaan, joita hän pitää välttämättöminä sosiaaliselle konstruktionismille. Ensimmäinen lähtökohta on *kriittinen suhtautuminen itsestään selvänä pidettyyn tietoon tai tapoihin ymmärtää todellisuutta*, toinen lähtökohta on *tiedon kulttuurisen ja historiallisen sidonnaisuuden ymmärtäminen ja tuotetun tiedon suhteellisuus*, kolmantena lähtökohtana on *todellisuuden rakentuminen sosiaalisissa prosesseissa ja päivittäisessä vuorovaikutuksessa* ja neljäntenä *sosiaalisten konstruktioiden ja toiminnan yhteys*. (Em.) Näiden lähtökohtien mukaisesti tässä tutkimuksessa kannabiksen dekriminisoinnista käytävä julkinen keskustelu nähdään yhtenä kulttuurin ja aikansa tuotteena, joka heijastelee ja samalla myös *tuottaa* sosiaalisia käsityksiä ja merkityksiä kannabiksesta ja myös laajemmin huumausaineista. Siihen, miten kannabiksen dekriminisaatiosta mediassa keskustellaan tai edes voidaan

keskustella, vaikuttaa vahvasti muun muassa huumausaineiden yhteiskunnallinen paikka ja sen historiallinen kehitys, huumausainepolitiikka sekä tämänhetkinen lainsäädäntö.

Edellä on käsitelty esimerkiksi, kuinka sana huume on länsimaisessa kulttuurissa jaettu ja historian saatossa muuttunut ja kuinka eri aineet kulttuurista ja ajasta riippuen on voitu määritellä eri tavoin tähän kategoriaan kuuluviksi tai kuulumattomiksi. Kategorioiden, kuten huumeiden, ei ajatellakaan olevan olemassa luonnollisesti, vaan kaikki kategoriat ovat ihmisten tuottamia kielen, neuvottelun, puheen ja muun vuorovaikutuksen tuotoksia (Potter 1996, 97–98). Tätä kategorisointia tehdään jatkuvasti myös mediassa esimerkiksi käsitevalinnoilla (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 16).

Kieli nähdään tässä tutkimuksessa myös *funktionaalisenä*. Funktionaalisisessa kielikäsitteessä ollaan kiinnostuneita siitä, mitä kielellä niiden tuottamistilanteissa tehdään. (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 14–15.) Kieli on viestintää, joka rakentaa yhtä aikaa sekä sosiaalisia identiteettejä, sosiaalisia suhteita että tieto- ja uskomusjärjestelmiä (Em.; Fairclough 1995, 76). Funktionaaliseen kielikäsitteeseen liittyy myös kielen näkeminen *ressurssina*. Kielen näkeminen resurssina tarkoittaa, että voimme tehdä valintoja sen suhteen, mitä ja miten jotakin sanomme, millaisia sanavalintoja käytämme ja millaisiin merkitysjärjestelmiin asian liitämme. Nämä valinnat mahdollistavat erilaisten todellisuuden versioiden representaatiot. Koska representaatioihin sisältyy valinnan mahdollisuus useiden vaihtoehtojen väliltä, kieli sitoutuu myös vallan käyttöön. Esimerkiksi tietyt tavat puhua joistakin ilmiöistä voi olla institutionaalistuneita tai niin vahvasti arvoihin ja normeihin sitoutuneita, että ne rajaavat kielenkäyttäjän mahdollisuuksia aiheesta puhumiseen. (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 14–15)

Tämän tutkimuksen kannalta ehkä tärkein ja mielenkiintoisin Burrin (2015, 2–5) esiintuomista sosiaalisen konstruktionismin lähtökohdista on sosiaalisen toiminnan ja tiedon yhteenkuuluvuus. Kielenkäytössä rakentuvalla todellisuudella voidaan ajatella olevan aina joitakin seurauksia esimerkiksi puheena olevaan ilmiöön, identiteetteihin ja yleisöön (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 17), mikä liittyy myös kielen funktioihin. Christien ja Bruun (1997) ovat esimerkiksi tuoneet esiin, kuinka jonkin aineen määrittely huumeeksi on oikeuttanut yhteiskunnassa aineen ja sen käyttäjien kontrollin. Aineen sosiaalinen määrittely huumeeksi tuottaa siis seurauksia tälle huumeeksi määritellylle aineelle, sen käytölle ja käyttäjille. Tämän tutkimuksen oletuksen mukaisesti sillä, miten kannabista julkisessa keskustelussa kategorisoidaan ja määritellään, on merkittäviä vaikutuksia siihen,

millaisena aineena ja kysymyksenä kannabista pidetään ja miten sen käyttöön ja käyttäjiin suhtaudutaan.

Sosiaalisessa konstruktionismissa tutkijan nähdään tutkimuksellaan osallistuvan sosiaalisen todellisuuden rakentamiseen. Tutkijalla on aina syy aiheen valintaan ja käsitys siitä, mitä tutkimuksella tavoitellaan. Tutkijan identiteetti, intressit ja aikaisempi tieto aiheesta vaikuttavat siihen, millaiseksi tutkimus ja sen analyysi muotoutuu. Tutkijana olen myös osana luomassa jonkinlaista todellisuutta tutkimastani aiheesta. (Jokinen 2016b, 253; Burr 2015, 152.) Sosiaalinen todellisuus, kuten ikä, asuinpaikka, arvomaailma ja kiinnostukset vaikuttavat tutkimuksen suuntaamiseen ja analyysiin. Nuorena, korkeakoulutettuna kaupunkilaisena omat ennakkokäsitykseni huumausaineista saattavat erota hyvin merkittävälläkin tavalla muusta valtaväestöstä. Myös taustani sosiaalityön ja yhteiskuntatieteiden opiskelijana vaikuttaa siihen, että olen kiinnostunut juuri yhteiskunnallisista aiheista, valtarakenteista ja huumausaineista niin sosiaalisena kuin poliittisena kysymyksenä. Vaikka pyrin tutkimuksessa jättämään omat ennakkokäsitykseni ja taustani takalalle, en voi käsitellä aihetta niin, ettei aikaisempi ymmärrykseni millään tapaa vaikuttaisi tutkimuksen analyysiin. Olen esimerkiksi lukenut kannabisaloitetta koskevaa uutisointia jo ennen aiheen valintaa ja seurannut keskustelua tutkimuslähteideni lisäksi muista medioista. Olen siis myös kiinteä osa sitä todellisuutta, jossa kyseistä keskustelua käydään.

Retorinen diskurssianalyysi

Diskurssianalyysi ei ole niinkään tutkimusmenetelmä, vaan väljä teoreettinen viitekehys, josta on useita erilaisia sovelluksia (Jokinen, Juhila & Suoninen 2016, 21). Diskurssianalyysin monista suuntauksista tämän tutkimuksen menetelmäksi on valikoitunut retorinen diskurssianalyysi, sillä kuulijan tai lukijan vakuuttamisella on hyvin keskeinen asema nimenomaan poliittisissa aineistoissa ja lehtiaineistoissa, millaisiksi tämän tutkimuksen aineisto voidaan lukea. (Jokinen 2016b, 273.) Kannabisaloitteesta käytävässä keskusteluun liittyy myös jännitteitä ja ”kamppailua”, mikä tekee retorisesta analyysistä mielenkiintoisen viitekehysten tutkimukselle (Jokinen 2016c).

Retoriikassa kiinnostuksen kohteena on ihmisten tavat ja mahdollisuudet käyttää kieltä uskottavuuden saamiseen. Retoriikassa ei olla kiinnostuneita ainoastaan tietoisesti vakuuttamiseen pyrkivästä kielenkäytöstä, vaan retoriikka nähdään osana kaikkea kielenkäyttöä myös silloin, kun vakuuttavuuteen ei tietoisesti pyritä. (Summa 1995, 69–70; Jokinen 2016a, 209). Argumentaatio ei ole myöskään irrallista puhetta tai tekstiä, vaan se

on aina puheenvuoro johonkin keskusteluun ja näin osa laajempaa *argumentaatiokontekstia*, joka luo yhteistä ymmärrystä todellisuudesta (Jokinen 2016b, 273-274).

Retorisessa diskurssianalyysissä kiinnostuksen kohteena on, miten kielellisissä prosesseissa jostakin todellisuuden versioista pyritään tekemään vakuuttavia ja kannattavia ja miten lukijat, kuulijat tai keskustelukumppanit saadaan sitoutumaan näihin todellisuuden versioihin. Lisäksi retorisisessa diskurssianalyysissä ollaan kiinnostuneita retoriikalla tuotetuista kulttuurisista merkityksistä ja sosiaalisesta todellisuudesta. (Jokinen 2016b, 273.)

Retorinen diskurssianalyysi ei pysty vastaamaan siihen, mikä on totuus jostakin aiheesta tai millaisia puhujien mielipiteet jostakin asiasta ovat. Argumentoinnissa tarkastellaan sen sijaan sitä, mitä argumentaatiolla niiden esittämistilanteessa tehdään. (Potter 1996, 98-103; Jokinen 2016b, 273.) Tämänkään tutkimuksen tavoitteena ei siis ole arvioida kannabiksen laillista asemaa puolustavien tai vastustavien argumenttien tieteellistä paikkansa-pitävyyttä, vaan huomio kiinnittyy siihen, mitä resursseja toimijat käyttävät tilanteessa rakentaakseen tulkinnoistaan ja kuvauksistaan tosiasioita. Argumentaatiota ei myöskään tässä tutkimuksessa nähdä kirjoittajien tai puhujien mielipiteinä, vaan puhujat ja kirjoittajat *asemoituvat* julkisessa keskustelussa jollekin puolelle. Asemoituminen voi olla tilanteesta riippuen jopa ristiriitaista, eikä sitä siksi voi pitää totuutena yksilön tai ryhmien asenteista tai mielipiteistä. Tätä positioiden ottamista kuvataan *argumentaatioposition* käsitteellä. (Jokinen 2016c, 181.)

Argumentaatiolla on aina myös kohde, johon pyritään vaikuttamaan. Käytettyjen keinojen lisäksi argumentaation vaikuttavuus riippuukin sen yleisöstä. (Summa 1995, 77.) Myös tämän tutkimuksen sanomalehtien verkkoaineisto on suunnattu jollekin oletetulle kuluttajaryhmälle, johon artikkeleilla pyritään vaikuttamaan. Yleisön vakuuttamisen keinot kannabiksesta käydyssä keskustelussa olisivat hyvin erilaisia, mikäli yleisönä olisi esimerkiksi ainoastaan kannabiksen käyttäjät, omat kaverit tai tiedeyhteisö. Tämän tutkimuksen aineistona olevien verkkolehtien yleisönä voidaan ainakin teoriassa pitää Perelmanin argumentaatioteorian mukaisesti *universaaliyleisöä*, jolla tarkoitetaan kaikkia ”normaaleja ja arvostelukykyisiä aikuisia”, kuten Summa (1995, 77) on käsitteen määrittellyt. Kun argumentoinnissa pyritään vakuuttamaan universaaliyleisö, vedotaan tyypillisesti yhteiskunnassa ja kulttuurissa pidettyihin totuuksiin, normeihin ja arvoihin, joita voidaan kuvata *lähtökohtapremisseiksi* tai *common sense*-näkemyksiksi. Nämä lähtökohdat pohjautuvat yleensä hegemonisiin, paljon määrittelyvaltaa saaviin diskursseihin. Tutkimuksessa toimittajat ja toisaalta toimittajien haastattelemat puhujat ovat tietoisesti tai

tiedostamattaan kohdistaneet argumenttinsa jollekin yleisölle, jolloin argumentaatiokontekstissa olevat lähtökohtapremissit ovat vaikuttaneet heidän käyttämäänsä argumentaatioon. (Em., 78.)

4.2 RETORISET KEINOT

Tässä tutkimuksessa keskitytään erityisesti retoristen keinojen analyysiin. Tarkoituksena ei ole kuitenkaan vain retoristen keinojen erittely, vaan kiinnostuksena on, mitä näillä keinoilla *tehdään* niiden käyttötilanteessa ja mitä *seurauksia* niiden käytöllä on (Potter 1996, 105). Retoristen keinojen analyysi perustuu pitkälti Jokisen (2016b, 276-295) oman empiirisen tutkimuksen ja aiemman tutkimuskirjallisuuden perusteella keskeiseksi havaitsemiin retorisiin keinoihin.

Retoriikka voidaan jakaa kahteen erilaiseen ulottuvuuteen: *puolustavaan* ja *hyökkävään* retoriikkaan. Puolustamisessa sananmukaisesti puolustetaan omaa positiota, kun taas hyökkävässä retoriikassa hyökätään vasta-argumentteja ja vastapositiota vastaan. Näistä puolustavaa retoriikkaa voidaan pitää pääasiallisena retorisen argumentoinnin keinona, jonka apuna käytetään hyökkävää retoriikkaa. Hyökkäämisessä ja puolustamisessa käytetyt retoriset keinot ovat pitkälti samat. Jokinen on jakanut retoriset keinot kahteen luokkaan sen perusteella, keskittyvätkö keinot väitteen esittäjään vai esitettyyn argumenttiin. (Jokinen 2016b, 276.)

Esittäjään liittyvät keinot

Väitettä voidaan pitää vakuuttavampana, kun sen esittäjää pidetään luotettavana väitteen esittämiseen. Väitteen esittäjään liittyviä keinoja ovat *etäännyttäminen omista intresseistä, puhujakategorioilla oikeuttaminen, liittoutumisasteen säätely ja konsensuksella tai asiantuntijan lausunnolla vahvistaminen*. (Jokinen 2016b, 276-280.)

Omista intresseistä etäännyttäminen perustuu siihen, että argumentti on vaikuttavampi, kun esittäjän ei ajatella ajavan sillä omaa etuaan tai intressejään. Toisaalta myös omien intressien esiin tuonti voi olla tehokas retorinen keino, kun asiasta on omaa kokemusta tai tietämystä. Tätä retorista keinoa käytetään esimerkiksi, kun lehtiartikkeleissa haastatellaan tietyn rajatun aiheen asiantuntijaa. (Em., 278.)

Puhekategorioilla oikeuttaminen perustuu puhujien erilaiseen yhteiskunnalliseen arvostukseen. Arvostetun puhujakategorian edustajan, kuten tutkijan, puhe saa helpommin vakuuttavan statuksen, kun taas joistakin puhujakategorioista käsin vakuuttavan puheen

statusta on vaikea saada. Tästä esimerkkinä on huumeiden käyttäjät. Myös johonkin puhujakategoriaan kuulumisen tai kuulumattomuuden korostaminen tai esiintuonti liittyy tähän keinoon. (Em., 278-279.) Toiset kategoriat, kuten poliitikot, ovat kategoriana selkeitä, kun taas toiset kategoriat (esim. viihdekäyttäjät) eivät ole määrittäjänsä yhtä selkeitä ja vakiintuneita (Fairclough 1995, 165-169).

Liittoutumisasteen säätelyllä tarkoitetaan sitä, että puhuja tai kirjoittaja voi säädellä, miten paljon hän liittyy väitteeseensä. Väite voidaan asettaa itsensä ulkopuolelle kokonaan toimimalla ainoastaan argumentin välittäjänä tai raporttoijana. Vastaavasti puhuja voi liittoutua väitteeseen esittämällä sen omilla nimissään. (Jokinen 2016b, 280.)

Konsensuksella tai asiantuntijan lausunnolla vahvistaminen perustuu siihen, että argumentti esitetään useiden tahojen hyväksymänä. Konsensusta voidaan luoda esimerkiksi käyttämällä me-retoriikkaa. Tämä on tyypillinen puhetapa poliittisessa keskustelussa, kun puhutaan puolueen tai hallituksen mielipiteistä. Erittäin tehokas retorinen keino on myös vahvistaa sanomaansa asiantuntijan lausunnolla käyttämällä suoria sitaatteja tai vetoamalla arvovaltaisen asiantuntijan tai usean asiantuntijan mielipiteeseen. Lisäksi tehokas konsensuksen luomisen tapa on vedota sellaisiin kulttuurisiin näkemyksiin ja toimintatapoihin, joita pidetään laajalti itsestäänselvyyksinä. (Em.)

Esitettyyn argumenttiin liittyvät keinot

Esitettyyn argumenttiin liittyvät keinot liittyvät siihen, miten vakuuttelun kohteena oleva asia saadaan näyttämään kannatettavalta tai todelta. Näitä keinoja ovat *tosiasiapuhe, kategorisointi, yksityiskohtien ja kertomusten käyttö, määrällistäminen, ääri-ilmaisut, metaforat, kolmen lista, kontrastin luonti, vasta-argumenttiin varautuminen* ja *toisto*. (Em., 280-291.) *Tosiasiapuheessa* asiat esitetään totuuksina ja väitteen esittäjän toimijuus ja vastuu pyritään hälventämään. Tosiasiapuhe on tyypillistä tieteellisessä argumentaatiossa ja poliittisessä argumentaatiossa. Toimijuus voidaan kadottaa esimerkiksi passiivimuotoisella puhe- tai kirjoitustavalla, jolloin syiden erittely esitettyyn väitteeseen on mahdotonta. (Em., 280.) Tämä asioiden objektivointi voidaan nähdä myös kielenkäyttöön kietoutuvana vallankäyttönä. (Fairclough 1995, 158-160.)

Kategorisoinnissa asia, tapahtuma tai ilmiö luokitellaan johonkin kategoriaan kuuluvaksi. Mitkään kategoriat eivät ole olemassa luonnollisesti tai annettuina, vaan niitä luodaan ja ylläpidetään jatkuvasti kielen avulla. Tämä tarkoittaa, että kategoriat voisivat olla myös toisenlaisia, niitä voidaan siis muuttaa ja uudelleen rakentaa. (Potter 1996, 98.) Kategorioiden käyttöön liittyy usein myös rinnakkaisten kategorioiden käytön mahdollisuus.

Esimerkiksi jotakin asiaa kritisoidessa voidaan käyttää kategoriaa, johon liittyy negatiivisia määritteitä ja ominaisuuksia ja vastaavasti oikeuttamisessa voidaan käyttää kategorioita, joihin liittyvät määritteet ja ominaisuudet ovat positiivisia (vrt. nisti, tapakäyttäjä). (Jokinen 2016b, 285-286.) Kategorisoinnilla voidaan myös rakentaa *identiteettejä* kategorisoimalla ihmisiä johonkin kategoriaan kuuluviksi. (Fairclough 1995, 165-169.) Retoriikalla on merkittävä rooli siinä, miten näitä kategorioita ”myydään”, eli miten jostakin kategoriasta tehdään uskottavia sekä luonnolliselta ja todelta vaikuttavia. Kategorisointi on tyypillinen retorinen keino juuri tiedotusvälineissä ja politiikassa. (Jokinen 2016b, 274–275.)

Yksityiskohdilla ja kertomuksilla vakuuttamisella voidaan lisätä vaikutusta asioiden totuudenmukaisuudesta ja aitoudesta esimerkiksi johdattamalla kuulija tarinan sisään näkijäksi ja kokijaksi (Em., 286-287). Nykymedian puhetavassa kertomuksilla vakuuttaminen näkyy esimerkiksi uutisten juttelunomaisuutena, millä lukijat saadaan tehokkaammin värvättyä uutisten yleisöksi (Fairclough 1995, 23-24).

Numeerisessa tai ei-numeerisessa määrällistämässä, eli kvantifioinnissa, väitettä vahvistetaan lukujen avulla tai määreellisillä sanoilla, kuten paljon, vähän tai huomattava osa. Määrällistämällä voidaan luoda mielikuva asioiden helposta mitattavuudesta ja tiedon yksiselitteisyydestä. *Ääri-ilmaisujen käyttö* liittyy määrällistämiseen, sillä ääri-ilmaisuilla, kuten ”ei yksikään” tai ”jokainen”, voidaan numeerisesti korostaa tai hälventää haluttua asiaa. Kaikki ääri-ilmaisut eivät kuitenkaan liity määrään, vaan myös sanavalinnat kuten ”täydellisesti”, ”ei todellakaan”, ”aina” ja ”ikuisesti” ovat ääri-ilmaisuja. (Jokinen 2016b, 288-293.)

Metaforalla taas tarkoitetaan kielikuvaa, jossa käsitteen kielellinen ilmaus ja kirjaimellinen määritelmä eivät vastaa toisiaan. Metaforalla retorisenä keinona voidaan helposti luoda mielle yhtymiä ja oheismerkityksiä asioille ja liittää uusiin asioihin tuttuja merkityksiä. (Em., 290-291.) Fairclough (1995, 97) on tuonut esiin, kuinka tiedotusvälineet käyttävät esimerkiksi sodan metaforaa huumeista kirjoittaessaan, millä ongelmasta representoidaan ”sota” salakuljettajia vastaan ja marginalisoidaan vastakkaiset näkemykset ongelmasta.

Kolmen listalla voidaan luoda vaikutelma jonkin toiminnan tai asian säännönmukaisuudesta. *Kontrastiparilla* puolestaan kannatettava väite voidaan esittää positiivisessa valossa ja sen vaihtoehto tai vastakohta negatiivisessa valossa. *Vasta-argumenttiin varautumisessa* voidaan puolustautua oletetulta vasta-argumentilta jo ennen, kuin vasta-

argumenttia on tehty. Tällä viedään mahdollisuus kyseisen argumentin käyttöön. *Toisto* retorisenä keinona ei tarkoita ainoastaan suoraa toistoa, vaan myös saman asian tai aieman tekstin uudelleenmuotoilua ja käyttöä osana omaa argumentaatiota. (Jokinen 2016b, 293-295.)

4.3 YLEISRADIO JA HELSINGIN SANOMAT TUTKIMUSKOHTENA

Erityisesti sanomalehdillä ja uutisilla ajatellaan helposti olevan yksinkertaisesti tiedon välittäjän rooli sen sijaan, että sen ymmärrettäisiin osallistuvan tiedon tuottamiseen. Silti myös kaikkein objektiivisemminkin medioilla on aina jokin näkökulma raportoitavaan asiaan, jolloin jotkin representaatiot nousevat toisia merkityksellisemmiksi toisten jäädessä marginaaliin. Muun kielenkäytön tavoin uutismedioiden ja sanomalehtien luoma kuva todellisuudesta on sosiaalisesti rakentunut, eikä sitä voida siksi pitää objektiivisena todellisuuden kuvauksena. Mediassa myös usein toistuu vakiintuneet arvot ja tavat kuvata maailmaa jopa siinä määrin, että mediaan on kritisoitu ideologiseksi. (Fairclough 1995, 23, 58.)

Medialla on itsellään näkökulmien ja representaatioiden kautta, sekä valtaa pitävillä henkilöillä median kautta, mahdollisuuksia vaikuttaa, millaista julkisesta keskustelua mediassa käydään. Tämän vaikuttamisen mahdollisuuden voidaan ajatella olevan sitä suurempi, mitä suurempi kyseisen median yleisö on. Sanomalehdillä tämä yleisö on yleensä melko suuri. Suomessa sanomalehtien tavoitavuus digi- ja painettuna lehtenä on merkittävä, sillä niitä seuraa jopa 95% yli 15-vuotiaasta väestöstä (Uutismedian liitto 2021). Helsingin Sanomat (jatkossa myös HS) on verkkoaineistona ja painettuna lehtenä Suomen laajalevikkisin sanomalehti (Media Audit Finland, 2019), joten sen voi ajatella tavoittavan parhaiten sellaista väestöä, jotka eivät seuraa verkkomedioita. Toisaalta osa HS:n verkkouutisista on luettavissa vain lehden tilaajille, mikä asettaa rajoitteita tiedon valtakunnallisuudelle.

Tämän tutkimuksen aineistoksi on valikoitunut Helsingin Sanomat ja Yleisradio (jatkossa Yle), sillä ne ovat luotettaviksi miellettyjä ja valtakunnallisia medioita. Ylen tehtävänä on julkisesti rahoitettavana Suomen eduskunnan alaisena mediana luotettavan ja neutraalin tiedon levittäminen. Tutkimusten mukaan Helsingin Sanomia taas pidetään heti Ylen ja paikallislehtien jälkeen luotettavimpana uutislähteenä (Yle 2015). Levikin ja luotettavuutensa puolesta HS:n ja Ylen roolia tiedon ja mielipiteiden välittäjinä ja muodostajina voidaan pitää muita medioita suurempana. HS ja Yle eivät kuitenkaan anna täysin

kattavaa kuvaa mediassa käydystä kannabiskeskustelusta, eikä sitä voida pitää totuudellisenä kuvauksena kannabisaloitteesta käytävästä keskustelusta. Aineisto ei anna täysin totuudellista kuvaa edes Ylen ja HS:n kannabisaloitteesta käydystä keskustelusta, sillä aineistonkeruuvaiheessa on tehty rajauksia sille, millä hakusanalla artikkeleita haetaan, minkä lisäksi aineistoa on karsittu myös muilla tutkimuksellisilla valinnoilla. Aineistoon tuleekin suhtautua ainoastaan näytteenä todellisuudesta, mihin myös tutkijan valinnat ovat vaikuttaneet. Todellisuuden osana aineisto on silti seurausta jostakin ja sillä on jotakin seurauksia sen määrittelyn kohteena olevaan todellisuuteen.

4.4 AINEISTON KUVAUS

Tutkimuksen aineistona on Ylen ja Helsingin Sanomien julkaisemat verkkoartikkelit hakusanalla kannab* vuoden ajalta 1.10.2019-30.9.2020. Kyseinen ajanjakso on valikoitunut tutkimuksen jaksoksi sillä perusteella, että kannabiksen dekriminialisointia koskeva kansalaisaloite rikkoi 50 000 allekirjoittajan rajan 24.10.2019. Vuoden ajalta aineistoon on oletetusti saatu valtaosa nimenomaan kansalaisaloitteen virittämästä mediakeskustelusta. Artikkeleita on kerätty hieman aloitteen läpimenoa aikaisemmalta ajalta, jotta kansalaisaloitteesta käyty keskustelu ennen aloitteen läpimenoa tulisi mukaan aineistoon. Hakua tehtiin myös muilla hakusanoilla, kuten hasis, mutta tämä tuotti merkittävästi pienemmän aineiston. Aineistokoon rajaamisen vuoksi aineistoksi valikoitui ainoastaan kannab* hakusanalla saadut artikkelit.

Tarkastelujakson aikana kannabis mainittiin Helsingin Sanomissa yhteensä 116 kirjoituksessa ja Ylellä 145:ssä. Rajasin aluksi aineistosta ulkopuolelle sellaiset kirjoitukset, joissa huumausaineet eivät olleet varsinaisena aiheena tai ne mainittiin hyvin lyhyesti. Artikkeleita, joissa huumeet olivat pääaiheena, jäi 150, joista HS:n kirjoituksia oli 55 ja Ylen kirjoituksia 95. Koska aineiston jäi edelleen suureksi, päätin rajata aineiston ainoastaan sellaisiin artikkeleihin, joissa kannabis oli pääosassa. Tämä karsi siis kaikki sellaiset artikkelit, joissa puhuttiin huumeista yleisesti ja kannabiksesta muiden huumeiden ohella. Tämän rajauksen jälkeen aineistoiksi valikoitui yhteensä 77 artikkelia; 33 Helsingin Sanomien artikkelia ja 44 Ylen artikkelia. Huomattavasti suurin osa aineistosta on julkaistu tarkastelujakson ensimmäisten kahden kuukauden aikana. Ylellä 44 artikkelista 21 artikkelia oli julkaistu aikavälillä 1.10.2019-30.11.2020, kun HS:n 33 artikkelista jopa 17 oli julkaistu tämän tarkastelujakson aikana. Lähes puolet vuoden aikana julkaistuista kannabikseen keskittyvistä artikkeleista oli siis julkaistu näiden kahden kuukauden aikana.

Tämän havainnon perusteella kannabisaloitteen läpimeno näkyi välittömästi ja selvästi siinä, miten paljon kannabis oli mediassa aiheena esillä.

Rajatun aineiston käsittelyn aloitin tyypittelemällä artikkelit paikallisiin, kotimaan ja ulkomaan uutisiin saadakseni tietoa, minkälaisessa kontekstissa kannabiksesta Suomessa tyypillisesti puhutaan. Artikkelit on tulkittu paikallisiksi uutisiksi, kun ne keskittyvät selvästi johonkin tiettyyn paikkaan, esimerkiksi kun rikosraportoinnissa käsitellään tietyn kunnan rikollisuutta. Kotimaan artikkeleihin lukeutuu jutut, joissa aihetta käsitellään yleiseltä tasolta, mutta silti pääosin Suomen kontekstista. Ulkomaan uutisiin lukeutuu ainoastaan sellaiset kirjoitukset, jotka selvästi sijoittuvat ulkomaille. Esimerkiksi Suomen ja muiden maiden tilanteiden vertailu on tästä syystä sisällytetty kotimaan uutisiin.

	ulkomaa	kotimaa	paikallinen	yhteensä
Yle	8	24	12	44
HS	7	21	5	33
yht.	15	45	17	77

taulukko 1: artikkelit jaoteltuna ulkomaa/kotimaa/paikallinen

Sekä Helsingin Sanomien että Ylen artikkeleista huomattavasti suurin osa käsitteli aihetta kotimaan näkökulmasta. HS:n artikkeleista kotimaisia oli 21 ja Ylen artikkeleista 24. Paikallisia uutisia taas oli Ylellä selvästi enemmän (12) kuin HS:lla (5). Ulkomaan artikkeleita on aineistossa selvästi vähemmän, kuin kotimaata koskevia artikkeleita. Tämä antaa viitteitä siitä, ettei kannabista konstruoida kovinkaan vahvasti kansainväliseksi kysymykseksi.

Artikkeleiden näkökulmat

Tyypittelyn jälkeen teemoittelin artikkelit luokkiin sen mukaan, mikä artikkeleissa oli pääasiallisena näkökulmana. Näkökulmien jaottelu perustui osin aikaisemmassa tutkimuksessa tehtyihin jaotteluihin (esim. Rantanen 1997; Koivuniemi 2019), mutta olen soveltanut kategorioita ainestoa lukiessa tekemiäni havaintojen perusteella tähän aineistoon sopiviksi.

näkökulma	Yle (44)	HS (33)	yhteensä (77)
rikollisuus	20	11	31
politiikka	10	12	22
lainsäädäntö	7	11	18
lääketiede	3	5	8
tutkimusraportit	4	2	6
käyttäjänäkökulma	2	2	4
sosiaalinen	2	0	2
yhteensä	48	43	91

taulukko 2: artikkeleiden näkökulmat

Eniten kannabista lähestyttiin aineistossa rikollisuuden näkökulmasta. Tähän näkökulmaan lukeutui lähinnä rikoksista, poliisioperaatioista ja oikeustuomioista kertovat artikkelit. Lainsäädännön näkökulmaan olen sisällyttänyt artikkelit, joissa on kirjoitettu nykyisen ulkomaisen tai kotimaisen lainsäädännön käytännöistä ja niiden muutoksista. Kategoriaan sisältyy esimerkiksi artikkeleita, joissa kerrotaan käyttörikos- ja rattijuopumus-käytännöistä ja Viron kevytkannabiksen myynnistä. Vaikka lainsäädännöstä kertovat artikkelit ovat usein osin päällekkäisiä muiden kategorioiden kanssa, näkökulma oli itsenäisenä näkökulmana artikkeleissa merkittävä.

Lääketieteen näkökulmasta artikkeleita oli yhteensä kahdeksan (8), joista suurin osa (5) oli HS:n artikkeleita. Artikkeleissa käsitellään pääosin lääkekannabista ja kannabiksen haittavaikutuksia. Tutkimusraportteihin sisältyy artikkelit, joissa on ainoastaan pyritty objektiiviselta vaikuttavaan tutkimustulosten raportointiin. Ylellä lähes kaikki artikkelit (3) käsitelivät nuorille suunnattujen kyselytutkimusten tuloksia. HS:n artikkeleissa taas käsiteltiin huumeasenteita ja huumetilanteen ennusteita.

Käyttäjänäkökulma sai kannabista koskevissa artikkeleissa hyvin vähän huomiota ja se tuli esiin vain neljässä (4) artikkelissa. HS:n artikkeleista toisessa kerrotaan urheilijan ”kannabiskärystä” ja toisessa lääkekäyttäjistä. Ylellä taas käyttäjänäkökulmasta kerrotaan lääkekäyttäjistä ja viihdetarkoituksessa kannabista käyttävästä 70-vuotiaasta naisesta. Sosiaalisesta näkökulmasta kannabiksesta puhuttiin ainoastaan kahdessa (2) Ylen

artikkelissa. Näistä toisessa käsiteltiin käyttörिकosten sosiaalisia seurauksia ja toisessa sitä, miten kannabis näkyy lastensuojelun arjessa.

Vaikka kannabisaloitetta sivuttiin jonkin verran esimerkiksi lainsäädännöstä kertovissa artikkeleissa, merkittävin osa kannabisaloitetta koskevasta uutisoinnista keskittyi kuitenkin poliittiseen uutisointiin. Poliittisia uutisia oli tutkimusajankohtana muihin näkökulmiin verrattuna määrällisesti paljon. Kannabista käsiteltiin poliittisesta näkökulmasta yhteensä 22 artikkelissa, näistä 12 oli HS:n ja 10 Ylen. Poliittisesta uutisoinnista huomattava valtaosa koski kotimaista politiikkaa ja useissa artikkeleissa käsiteltiin kannabisaloitetta ja siihen liittyviä kantoja. Tästä syystä kiinnostuin siitä, miten kansalaisaloitteesta kirjoitetaan nimenomaan poliittisesta näkökulmasta ja kuka tässä poliittisessa keskustelussa käyttää puhevaltaa. Päätinkin rajata tutkimukseni tarkastelun tarkemmin nimenomaan kannabisaloitetta koskevaan poliittiseen aineistoon.

Kannabisaloitetta käsiteltiin poliittisesta näkökulmasta Ylellä yhdeksässä (9) artikkelissa ja HS:lla seitsemässä (7) artikkelissa. Ylen yhdessä artikkelissa aihetta käsiteltiin paikallispolitiikan tasolla, jonka vuoksi päätin rajata sen pois tutkimusaineistosta. Tutkimusaineistoksi rajautui lopulta yhteensä 15 artikkelia, joista kahdeksan (8) on Ylen ja seitsemän (7) HS:n artikkelia. Aineistosta valtaosa on julkaistu aikavälillä 1.10.2019-30.11.2019.

Helsingin Sanomien artikkeleista yksi on pääkirjoitus ja loput ovat genreltään uutisia. Uutisista kolmessa pääasiallisena aiheena on poliitikkojen kannat aloitteeseen, yhdessä tiedotetaan aloitteen sisällöstä, yhdessä aihetta käsitellään rikosoikeuden näkökulmasta ja yhdessä kansainvälisen politiikan näkökulmasta. Ylen artikkeleista kaksi on Ylen omia blogikirjoituksia ja loput uutisia. Uutisissa kolmessa käsitellään pääosin poliitikkojen kantoja, yhdessä tiedotettiin aloitteen sisällöstä ja kahdessa käsiteltiin muiden toimijoiden kantoja aloitteeseen. Myös pääkirjoitus ja blogikirjoitukset on sisällytetty aineistoon, sillä ne on julkaistu samalla sivustolla uutisten kanssa. Tämän vuoksi näen niiden yleisöön vaikuttamismahdollisuudet muita artikkeleita vastaavina. Erityisesti pääkirjoituksen näen myös omana juttutyypinään merkityksellisenä, sillä se edustaa koko lehden kantaa aiheeseen. Blogikirjoitukset taas ovat poikkeava juttutyyppe, jossa kirjoittajan omat kannat tulevat muita artikkeleita selvemmin esiin. Tutkimusjakson aikana ei julkaistu yhtään kannabiksesta kertovia mielipidekirjoituksia, joten tästä syystä niitä ei ole aineistossa mukana.

4.5 ANALYYSIN ETENEMINEN

Aloitin aineiston analysoinnin siirtämällä kaikki tarkasteltavat artikkelit Word-tiedostoon. Luin artikkelit aluksi läpi ja kirjasin ylös kommenttitoiminnon avulla aineistosta huomaamiani yhtäläisyyksiä ja eroja artikkeleiden väliltä. Tämän jälkeen luin aineistoa ja kommentit läpi uudelleen ja yliviivasin Wordin korostusväritoiminnolla aineistosta kohtia, joissa havaitsin selvästi joitakin retorisia keinoja.

Kun olin useaan kertaan lukenut aineistoa ja kirjannut siitä huomioita ylös, jaoin tekemäni havainnot luokkiin sen perusteella, mistä niissä mielestäni puhuttiin. Yhdeksi teemaksi erotin huumausainepolitiikan toimimattomuudesta esitetyt kommentit ja toisaalta taas nykyistä politiikkaa toimivana politiikkana puolustavat kommentit. Näin, että tähän teemaan liittyi myös toimittajien ja puhujien tapa puhua aloitteesta joko mahdollisuutena tai pakkona huumausainepolitiikasta keskustelulle. Toisena teemana pidin kannabiskäytön kehystämistä kansainväliseen kontekstiin, mikä näkyi esimerkkeinä eri maiden poliittisista ratkaisuista ja kansainvälisen näytön painottamisena. Kolmantena teemana näin asiantuntijoiden näkemyksiin ja tutkimustietoon vetoamisen. Neljäntenä teemana taas erotin aineistosta kannabiksesta puhumisen lähtökohtaisesti ongelmana, mihin liittyi muun muassa huoli kannabiksen käytön lisääntymisestä, ongelmakäytöstä ja rikollisuudesta. Pidin nuorista esitettyä huolta niin selvästi aineistosta erottuvana teemana, että erotin tämän muusta ongelmapuheesta erilliseksi teemaksi. Lisäksi erotin erilliseksi teemaksi huumausaineiden ja aloitteen tuomitsemisen. Tätä pidin pitkälti moraalisenä puheena.

Tämän jälkeen luin aineistoa vielä uudelleen ja kiinnitin erityistä huomiota siihen, miten kannabiksesta, sen käytöstä ja käyttäjistä puhuttiin. Muodostin omat teemat otteista, joissa nousi esille erilaisia kannabiksen käyttötapoja, sekä otteet, joissa kannabiksesta puhuttiin osana huumausainekategoriaa, erillään tästä kategoriasta tai pyrittiin tietoisesti tämän kategorian kyseenalaistamiseen. Muodostin näiden lisäksi vielä oman teeman kommentteista, joissa jollakin tavalla viitattiin huumeiden tai kannabiksen käyttäjiin.

Aineistosta nousi siis esiin kuusi pääasiallista teemaa, jotka liittyivät tapaan puhua huumausainepolitiikasta ja kannabisaloitteesta. Näiden lisäksi kolmessa teemassa keskityin tarkastelemaan kannabikseen, sen käyttöön ja käyttäjiin liittyvää kategorisointia. Koska huomasin, että keskustelussa puhujat usein asemoituivat joko aloitteen kannattajiksi tai vastustajiksi, teemojen erittelyn jälkeen kiinnitin huomiota erityisesti siihen, miten eri teemoissa argumentointiin kannabisaloitetta vastaan tai sen puolesta. Osassa teemoista

huomattavasti useammin vastustettiin aloitetta ja päinvastoin toisissa teemoissa pääosin puolustettiin aloitetta. Aloitetta puolustavina teemoina näin kansainväliset esimerkit ja asiantuntijoihin ja tutkimustietoon vetoamisen. Ongelmapuheen, kuten rikollisuuteen vetoavat argumentit, huolen nuorista ja moraalisen puhetavan näin pääosin kannabisaloitetta vastustavina teemoina. Poliitiikan toimimattomuuden ja toimivuuden puolesta argumentoinnin taas näin lopulta päällekkäisenä teemana muille teemoille, sillä yleensä toimivuutta tai toimimattomuutta perusteltiin jollakin edellä olevista teemoista. Kannabista, kannabiksen käyttöä ja käyttäjiä koskevista teemoista erotin aloitetta vastustavaksi puhetavaksi kannabiksen liittämisen vahvasti yleiseen huumausainekategoriaan ja käytön ja käyttäjien näkemisen yksinomaan ongelmallisena. Puolustavaan puhetapaan taas liitin ongelmapuheen lisäksi kannabiksen näkemisen huumausainekategoriasta erillisenä aiheena, yleisen huumausainekategorian kyseenalaistamisen, sekä käyttötapojen ja käyttäjien moninaisuuden tunnistamisen.

Muodostin näistä teemoista pääasiallisia argumentaatio- ja puhetapoja, jolla kannabiksesta ja dekriminisaatiosta aineistossa puhuttiin. Koska aloitteen vastustaminen liittyi monin tavoin kannabiksen näkemiseen ongelmallisena, nimesin aloitteen vastustamisessa käytetyn puhetavan *ongelmallisuutta korostavaksi argumentaatiopositioksi*. Ongelmallisuutta korostavan argumentaatiopositiossa tyypillisiä argumentaatiotapoja olivat rikosoikeudellinen, moraalinen ja hoitoa ja suojelua ensisijaisena painottavat argumentit. Aloitetta puolustavia puhetapoja yhdistävänä tekijänä pidin lopulta pyrkimystä vähentää huumausaineista käyttäjille aiheutuvia haittoja, joten nimesin sen *haittojen vähentämisen argumentaatiopositioksi*. Haittojen vähentämisen argumentaatiopositiossa näin keskeisiksi argumentaatiotavoiksi tieteellisen tiedon ja kansainvälisten kokemusten merkitysten painottamisen, hoidon saatavuuden painottamisen sekä kannabiksen käytön ja käyttötapojen moninaisuutta painottavan puhetavan. Argumentaatiotapojen erittelyn jälkeen pohdin, mitä laajempaa diskurssia kyseiset argumentaatiotavat edustavat. Etsin siis diskurssit aineistosta vasta viimeiseksi. Ongelmapuheen liitin lopulta pääosin rikosoikeudellisen diskurssiin, moraalisen diskurssiin, sekä humanistisen diskurssiin. Haittojen vähentämisen taas liitin tieteen diskurssiin, humanistisen diskurssiin, sekä normalisaatiodiskurssiin.

Vaikka pyrin analyysissä aineistolähtöiseen analyysitapaan, huomasin puhetapojen kytkeytyvän kiinteällä tavalla huumausainepolitiikkaan ja sen kehitykseen sekä aikaisempien tutkimusten havaintoihin huumausainepoliittisesta keskustelusta. Tämä näkyy myös tavoissani nimetä argumentaatiopositiot huumeiden ongelmallisuutta korostavaksi

argumentaatiopositioksi ja haittojen vähentämistä korostavaksi argumentaatiopositioksi. Havaitsinkin analyysin tekemisen aikana tarpeelliseksi myös esimerkiksi haittoja vähentävän politiikan avaamisen tarpeen teoriaosiossa ja ylipäätään ymmärrys keskustelun historiallisille sidoksille lisääntyi analyysin teon loppuvaiheessa. Tutkimus onkin näin ollut kehämäinen projekti, jossa yksi vaihe on palauttanut takaisin myös aiempiin vaiheisiin ja tarkentanut tutkimuksen suuntaamista.

5 KANNABISALOITTEeseen ASEMOITUMINEN MEDIAKESKUSTELUSSA

Olen analyysissäni tarkastellut sitä, millaisilla puhetavoilla kannabisaloitetta keskustelussa puolustetaan ja vastustetaan ja minkälaisia diskursseja näiden puhetapojen taustalta löytyy. Olen nimennyt aloitetta vastustavan puhetavan huumausaineiden ongelmallisuutta painottavaksi argumentaatiopositioksi ja kannabisaloitetta puolustavan puhetavan haittojen vähentämistä painottavaksi argumentaatiopositioksi. Huumausaineiden ongelmallisuutta korostettiin aineistossa moraalisen, rikosoikeudellisen ja humanistisen diskurssin mukaisilla argumentaatioilla. Huumeet nähtiin moraalisesti ja rikosoikeudellisesti ongelmallisina ja dekriminisaatiota pidettiin ristiriitaisena heikompien suojelun arvolle. Haittojen vähentämistä korostettiin tieteen diskurssin, humanistisen diskurssin ja normalisaatiodiskurssin mukaisilla argumentaatioilla. Dekriminalisaatiota puolustettiin konstruimalla se näyttöön perustuvaksi ratkaisuksi, joka vähentää huumausainesta aiheutuvia inhimillisiä haittoja, sekä normalisoimalla kannabista ja sen käyttöä. Tavat ja keinot aloitteen vastustamiseen ja puolustamiseen vaihtelivat sen mukaisesti, mitä diskurssia argumentaatioissa tosinnettiin ja tuotettiin. Vaikka huumeiden ongelmallisuutta painottavaa puhetapaa käytettiin pääosin aloitteen vastustamiseen ja haittojen vähentämiseen pyrkivää puhetapaa aloitteen puolustamiseen, samoja puhetapoja käytettiin myös jonkin verran vastakkaisessa argumentaatioissa. Aloitteen vastustamisessa ja puolustamisessa myös vedottiin osin samoihin diskursseihin. Puhetavat edustivat siis myös laajempaa tapaa puhua kannabiksesta aineena ja osana huumausainepolitiikkaa. Diskurssit esiintyivät argumentaatioissa osin päällekkäin ja sama puhuja saattoi toisintaa ja tuottaa useampaa diskurssia yhtä aikaa. Diskurssit eivät siis ole toisiaan poissulkevia, vaan osin päällekkäisiä.

Argumentaatioissa käytettiin pääosin puolustavaa retoriikkaa, mikä tarkoittaa, että keskustelussa pyrittiin oman argumentin vahvistamiseen ja uskottavuuden lisäämiseen. Artikkeleissa käytettiin kuitenkin jonkin verran myös hyökkäävää retoriikkaa, missä vastapuolen argumentteja ja niiden uskottavuutta pyrittiin heikentämään. Sekä aloitetta vastustavissa että puolustavissa puheenvuoroissa käytettiin monipuolisesti erilaisia retorisia keinoja. Osa retorisisista keinoista oli kuitenkin tyypillisempiä tietyille puhetavoille. Esimerkiksi ongelmallisuutta korostavassa puhetavassa käytettiin enemmän yhteiseen moraalisiin vetoamista, eli *common sense*-näkemysvetoamista ja ehdottomuuspuhetta, mitä vahvistettiin ääri-ilmaisuilla. Sen sijaan haittojen vähentämistä korostavassa puhetavassa vedottiin usein tosiasioihin ja auktoriteetteihin, millä pyrittiin faktojen konstruktion. Poliittiselle puheelle tyypillisesti aineistossa painottui myös konsensuksen

luominen, eli vakuuttavuuden lisääminen esittämällä väite useamman henkilön tai ryhmän mielipiteenä esimerkiksi me-retoriikan käytöllä. Seuraavissa kappaleissa käsitellään erikseen kannabisaloitteen vastustamisen ja puolustamisen käytettyä argumentaatiota ja näitä tukevia diskursseja, sekä niiden vakuuttavuuden lisäämiseen käytettyjä retorisia keinoja. Analyysiä havainnollistetaan aineistokatkelmilla.

Samaa lainausta on joskus käytetty useampaan eri kohtaan, sillä otteet saattavat ilmentää yhtäaikaisesti montaa asiaa. Usein tekstikatkelmia on lyhennetty, mikäli koko katkelma ei ole havainnon kannalta olennainen. Kolmea pistettä (...) lainauksen edessä on käytetty ilmaisemaan, että kommentista on poistettu osa ennen lainausta. Vastaavasti kolme pistettä kommentin lopussa ilmaisee, että kommentista on poistettu osa lainauksen perästä. Pisteet lauseen jälkeen ja seuraavan lauseen edessä (... ...) tarkoittavat, että lainauksen keskeltä on poistettu tekstiä.

5.1 HUUMAUSAINEIDEN ONGELMALLISUUDEN KOROSTAMINEN

Olen nimennyt dekriminalisaatiota vastustavan argumentaatioposition huumausaineiden ongelmallisuuden korostamisen argumentaatioposioksi, sillä kannabisaloitetta vastustettiin usein tuomalla esiin huumeiden ongelmallisuutta ja haittoja. Huumeiden ongelmallisuutta korostettiin liittämällä huumeet rikollisuuteen ja sosiaalisiin ongelmiin sekä nostamalla esiin huoli ongelmien lisääntymisestä. Ongelmallisuutta korostavassa puhetavassa ongelman lähtökohtana nähtiin nimenomaan huumausaineet, minkä vuoksi ratkaisuna pidettiin kielteistä suhtautumista huumausaineisiin. Kannabista ei pyritty ongelmapuheessa erottamaan yleisestä huumausainekategoriasta, vaan se konstruointiin huumausainekategoriaan kuuluvaksi päihteeksi. Myös dekriminalisaatio liitettiin pääosin kaikkia huumausaineita koskevaksi kysymykseksi. Kannabiksen käytön ajateltiin olevan porttiteorian mukaisesti yhteydessä muiden huumausaineiden käyttöön, minkä vuoksi siihen suhtauduttiin kriittisesti. Näen kannabiksen kategorisoinnin yleiseen huumausainekategoriaan vahvistavan ongelmallista käsitystä kannabiksesta, sillä huumausainekategoria on jo itsessään hyvin stigmatisoitunut käsite, johon liitetään usein negatiivisia mielikuvia (esim. Christie & Bruun 1984). Huumausaineiden ongelmallisuuden korostaminen havainnollistuu esimerkiksi seuraavassa otteessa.

”Kolehmainen sanoi MTV:lle (siirryt toiseen palveluun), että poliisi näkee huumausaineisiin liittyvässä maailmassa kuolemaa, väkivaltaa, hyväksikäyttöä, prostituutiota, perheiden hätää, vanhempien tuskaa ja ylipäätään rikoksia.

Poliisiylijohtajan mukaan poliisin on vaikea hyväksyä minkäänlaista huumeisiin liittyvää liberalisointia.

Poliisi pelkää myös sitä, että huumeuskien määrä lisääntyy nykyisestä, jos kannabiksen käytöstä ei enää rangaistaisi.

Kannabiksen käyttäjiä ei jahdata, vakuuttaa poliisi.

– Meidän erityinen huolenaiheemme ovat lapset ja nuoret. Kun kohtaamme alaikäisen kannabiksen käyttäjän, hänet ohjataan aina hoitoon. Rangaistusta ei anneta. Poliisi saattaa olla usein ainoa kaveri tällaiselle nuorelle, sanoo Ylelle Hämeen poliisilaitoksen poliisipäällikkö Ilkka Koskimäki.

Poliisi uskoo kannabiksen porttiteoriaan.

– Meidän kokemuksemme mukaan kannabiksesta alkaa vahvempien huumeiden käyttö. Uskomme vahvasti porttiteoriaan, toteaa Koskimäki.

Tuore tutkimus kertoo, että nuorten kannabiksen käyttö on lisääntynyt. Nuoret suhtautuvat kannabikseen aiempaa myönteisemmin.” (YLE 22.11.2019)

Otteen tavoin huumausaineet liitettiin aineistossa usein sosiaalisiin ja rikosoikeudellisiin ongelmiin. Kannabikseen suhtauduttiin kielteisesti, koska sen ajateltiin johtavan *vahvempien huumeiden käyttöön*. Huumeiden käyttäjät näyttäytyivät ikään kuin passiivisina objekteina, jolle huumeista tulee porttiteorian mukaisesti väistämättä ongelma. Dekriminalisaatiota vastustettiin pääasiassa siksi, että sen ajateltiin lisäävän huumeidenkäyttöä ja tätä myötä huumeista aiheutuvia ongelmia.

Otteessa myös *erityisenä huolenaiheena* mainitaan nuoret, mikä oli ongelmallisuutta korostavassa puhetavassa usein esille nouseva puhetapa. Yhteiskunnan jaettuna arvona voidaan pitää erityisesti nuorten suojelua huumausaineiden käytöltä. Nuorista huolehtimisella vedotaan siis niin sanottuun *common sense*-näkemykseen. Huolta nuorista ja hoidon ensisijaisuuden painottamista käytettiin aineistossa toistuvasti dekriminalisaatiota vastustavina argumentteina. Nuorten suojelun korostamisella ja hoitoon ohjauksen ensisijaisuuden korostamisen taustalla näen *humanistiseen diskurssiin* vetoamisen. Nuorten suojele ja hoitoa tarvitsevien auttaminen on yhteiskunnan vastuu, minkä vuoksi politiikan ja viranomaisten ensisijaisena tehtävänä on hillitä nuorten kannabiksen käyttöä ja edistää huumausaineongelman hoitoa. Aineisto-otteessa vedotaan useita kertoja myös rikollisuuteen ja poliisin puhujakategoriaan. Näen, että tämä edustaa laajempaa huumeiden käytön näkemistä rikosoikeudellisena ongelmana, mitä pidän *rikosoikeudelliseen diskurssiin* vetoamisena. Rikosoikeudellisessa diskurssissa

kannabiksen käyttö liitettiin osaksi huumausainerikollisuutta ja muuta rikollisuutta, mikä perustelee sen rankaisemisen muuhun rikollisuuteen kiinteästi liittyvänä ongelmana.

Edellä olevassa otteessa tulee myös esiin dekriminalisaation kategorisointi *liberalisoinniksi*. Tämä dekriminalisaation kategorisointi vapauttamiseksi oli tyypillinen retorinen keino ongelmallisuutta korostavassa puhetavassa, jolla luotiin vaikutelma siitä, että vastapuolen pyrkimyksenä on huumeiden hyväksyntä. Huumausainesta puhuttiin siis *moraalisen diskurssin mukaisesti*. Koska huumausaineita pidettiin lähtökohtaisesti yleisen moraalin vastaisena, kontrollipolitiikkaa vastustavat puheenvuorot tai toimet nähtiin moraalisessa diskurssissa ”huumeliberaaleina”, ikään kuin huumeiden käyttöön kannustavina tai huumeiden hyväksymisenä. Huumausaineiden vaarallisuuserojen pohtimiselle ei ollut moraalisessa diskurssissa tarvetta, sillä kaikki huumausaineet nähtiin tuomittavina ja rangaistavuuteen suhtauduttiin ehdottomasti.

Huumausaineiden ongelmallisuutta korostavassa puhetavassa aloitetta argumentoitiin pääosin näiden kolmen edellä esitetyn diskurssin mukaisesti moraalisena ja rikosoikeudellisena ongelmana sekä humanististen arvojen vastaisena politiikkana. Seuraavissa kappaleissa avaan tarkemmin, miten kannabiksen ja dekriminalisaation ongelmallisuutta argumentoitiin aineistossa näiden kolmen diskurssin kautta ja millaisia retorisia keinoja argumentaatiossa käytettiin.

5.1.1 Huumeet moraalisena ongelmana

Huumeiden ongelmallisuutta korostavassa puhetavassa huumeet nähtiin usein moraalisena ongelmana. Huumausainesta puhuttiin siis moraaliseen diskurssiin vetoavasti. Koska huumausaineita pidettiin lähtökohtaisesti yleisen moraalin vastaisena, kontrollipolitiikkaa vastustavat puheenvuorot tai toimet nähtiin moraalisessa diskurssissa ”huumeliberaaleina”, ikään kuin huumeiden käyttöön kannustavina. Tästä syystä kontrollipolitiikkaa kyseenalaistavat ulostulot voitiin tuomita jopa epäsoviviksi.

”Missään nimessä en kannata Ohisalon ehdotusta, ja pidän aika merkillisenä sitä, että sisäisestä turvallisuudesta vastaava ministeri tällaisen nostaa esille. Meidän historiassa ei ole kukaan sisäministeri esittänyt huumeiden käytön laillistamista’, Räsänen sanoo.” (HS 31.10.2019)

”Poliisi näkee huumausaineisiin liittyvässä maailmassa kuolemaa, väkivaltaa, hyväksikäyttöä, prostituutiota, perheiden hätää, vanhempien tuskaa ja ylipäätään rikoksia. On hirveän vaikea hyväksyä mitään liberalisointia, mikä liittyy huumausaineisiin, Kolehmainen sanoi MTV:lle.” (Yle 8.11.2019)

Moraalisen diskurssin mukaiselle argumentaatiolle oli tyypillistä otteissa esiin tuleva ehdottomuuspuhe, mitä vahvistettiin käyttämällä paljon ääri-ilmauksia (*hirveän vaikea, missään nimessä*). Ehdottomuuspuheella kannoista pyrittiin konstruoimaan ainoa oikea vaihtoehto, jolloin rangaistavuus näyttäytyi ainoana ja itsestään selvänä tapana suhtautua huumausaineisiin. Ehdottomuuspuheessa vastakkaisille kannoille ei jätetä tilaa tai ne saadaan näyttäytymään huonossa valossa. Toisessa otteessa ministeri Ohisaloon kanta kategorisoitiin *laillistamiseksi*, millä luodaan vaikutelma siitä, että dekriminisaation tavoitteena olisi huumausaineiden salliminen. Ääri-ilmauksella *ei ole kukaan* luotiin vaikutelma siitä, että kyseessä on poikkeuksellinen kanta, eikä kyseiselle kannalle löydy historiasta tukea. Tällä puhuja loi konsensusta omalle kielteiselle kannalleen toteamalla, että sitä ei ole kukaan aikaisemmin kannattanut.

Otteissa toimittajat myös etäännyttivät omat intressinsä väitteistä tuomalla ne esiin lainauksina poliisin ja poliitikon puheenvuoroista. Poliisin intressit tuotiin ensimmäisessä otteessa selvästi esiin toteamalla, että poliisi *näkee* huumausaineisiin liittyvässä maailmassa *kuolemaa, väkivaltaa, hyväksikäyttöä, prostituutiota, perheiden hätää, vanhempien tuskaa ja ylipäättään rikoksia* ja tästä syystä poliisin on vaikea hyväksyä *mitään liberaalisointia, mikä liittyy huumausaineisiin*. Liberalisointiin liitettiin kielteisiä asioita, jolla se saatiin näyttämään ei-toivottavalta. Lukijalle syntyy tästä vaikutelma, että *liberalisoinnissa* olisi kyse hyväksynnän antamisesta huumeisiin liittyville ongelmille. Poliisin intressien esiintuominen toimii myös tehokkaana retorisenä keinona, sillä lukijan on vaikea kyseenalaistaa poliisin kokemuksia. Moraalisen ongelman diskurssissa käytettiin myös usein hyökkäävää retoriikkaa vastapuolen puheenvuorojen vahingoittamiseksi. Hyökkäävällä retoriikalla kannabisaloitetta puolustavat argumentit pyrittiin esittämään kyseenalaisena. Ensimmäisessä otteessa on pyritty myös vastapuolen heikentämiseen pitämällä sisäministerin kantaa *merkillisenä*. Myös seuraavissa otteissa on käytetty hyökkäävää retoriikkaa kannabisaloitetta kannattaneen ministerin argumenttien heikentämiseen.

”Tuohon hullutukseen on turha vetää meitä mukaan” (HS 31.10.2019)

”Ohisalolla on oikeus ottaa kantaa ajankohtaisiin asioihin... ..Tietysti ministeriasemassa joutuu harkitsemaan sitä, antaako kannanotollaan jonkun viestin tällä hetkellä kuitenkin selvästi laittomaan toimintaan.” (HS 31.10.2019)

Ensimmäisessä otteessa ironisella ilmauksella *hulluttelu* on pyritty siihen, että kilpaileva väite näyttävät ei-vakavasti otettavalta ja vääristyneeltä. Tällainen on tyypillistä juuri

hyökkävissä retoriikassa. (Jokinen 2016b, 297.) Otteessa on käytetty retorisenä keinona myös konsensukseen vetoamista, joka luo kuvan, että useampi kansanedustaja pitäisi asiaa hullutteluna. Toisessa otteessa retorisenä keinona on käytetty poliitikon (Ohisalo) ministeriasemaan vetoamista. Otteessa kannanoton antamista pidettiin ristiriitaisena puhujan puhujakategorian kanssa. Puhujan kategorisoinnilla *ministeriasemaan* on pyritty heikentämään hänen kannanottonsa hyväksyttävyyttä. Ohisalon on vihjailtu ikään kuin olevan ministeriasemansa vuoksi moraalisesti vastuussa siitä, minkä *viestin* hän lähettää *selvästi laittomaan* toimintaan. *Viestin* metaforaa on käytetty aineistossa useampaan kertaan. *Viestillä* viitataan rikoslain symboliseen merkitykseen. Kriminalisointia pidetään viestinä huumausaineiden tuomittavuudesta, jolloin dekriminalisaatio nähdään ikään kuin vastakkaisena viestinä ja huumeiden hyväksyntänä. Ääri-ilmaisulla *selvästi laittomaan toimintaan* korostettiin huumeiden käytön laittomuutta ja luotiin sen laittomasta asemasta kyseenalaistamattomalta ja itsestään selvältä vaikuttava asia. *Laittomuutta* pidettiin moraalisena perusteluna sille, että toimintaa tulee pitää vääränä ja tuomittavana, eikä sitä tulisi ministeriasemassa tästä syystä puolustaa.

Moraalisessa puhettavassa kannabiksen ja muiden huumausaineiden käyttö nähtiin lähtökohtaisesti ei-toivottavana, millä puolustettiin käytön rangaistavuutta. Dekriminalisatiota ei kannatettu, koska sen ajateltiin kiihdyttävän huumeiden käyttöä. Moraalisena tavoitteena pidettiin päihitteettömyyttä ja huumeettomuutta, mikä näkyy esimerkiksi seuraavissa otteissa.

”Koen, että se lisäisi käyttöä. Se olisi askel kohti laillistamista. En kannata päihdyttävien kannabisaineiden käyttöä. Se ei ole kenellekään henkilökohtaisella tasolla kannatettavaa” (HS 31.10.2019)

Laillistamista pidetään otteessa dekriminalisaation seurauksena ja dekriminalisaatio ja laillistaminen on esitetty syy-seuraus-ketjuna. Retorisenä keinona on käytetty *askeleen* metaforaa, jolla syy-seurausketjua on vahvistettu luomalla laillistamisesta kuva ikään kuin vain askeleen päässä dekriminalisaatiosta. Metaforalla on luotu kuva laillistamisesta dekriminalisaation tavoitteena. Otteessa puhuja ei myöskään kannattanut dekriminalisatiota, sillä kannabiksen käyttö ei ole kenellekään *henkilökohtaisella tasolla kannatettavaa*. Otteessa on käytetty retorisenä keinona tosiasiapuhetta vetoamalla itsestään selvään ja kulttuurisesti jaettuun käsitykseen siitä, että päihdyttävien (kannabisaineiden) käyttö ei ole yksilötasolla hyväksi kenellekään. Koska käyttö ei ole suositeltavaa, sen tulee olla rangaistavaa. Rangaistavuuden on ajateltu otteissa ikään kuin symbolisesti tai

moraalisesti ohjaavan ihmisten toimintaa. Otteessa on käytetty retorisenä keinona myös kannabiksen kategorian tarkentamista *päihdyttävinä kannabisaineina*, millä voidaan korostaa, ettei nimenomaan *päihtyminen* ei ole kannatettavaa.

”Keskustan puoluekokouksen hyväksymä linja on, että jatkossakin käytön pitää olla rangaistavaa. Apua ja tukea pitää antaa päihitteettömään ja ennen kaikkea huumeettomaan elämään” (HS 31.10.2019)

Yllä olevassa otteessa taas on vedottu ”huumeista vapaan yhteiskunnan” tavoitteeseen, jonka pyrkimyksenä on päihitteetön ja *ennen kaikkea huumeeton elämä*. Tätä voidaan pitää tosiasiapuheena, millä on pyritty vetoamaan yhteiskunnassa yleisesti hyväksytyyn arvoon ja moraalisesti oikeana ja tavoiteltavana pidettyyn päämäärään. Jaettuihin arvoihin vetoaminen toimii myös konsensuksen luomisen keinona, sillä oletettu yleisö todennäköisesti hyväksyy tämän tavoitteen, mikä lisää argumentin vakuuttavuutta. Käytön dekriminalisointia taas on pidetty otteessa *huumeettoman elämän* tavoitteen kanssa ristiriitaisena, minkä vuoksi käytön tulee pysyä rangaistavana. Väitettä on vahvistettu myös toteamalla, että kyseessä on *puoluekokouksen hyväksymänä linja*. Tämä on poliittiselle retoriikalle tyypillinen konsensuksen luomisen keino.

Moraalisissa kannanotoissa on vedottu myös *eettisiin periaatteisiin* ja arvoihin, kuten johdonmukaisuuteen, lakieettisiin periaatteisiin ja selkeyteen. Alla olevissa otteissa arvoja ja periaatteita on pidetty pitkälti kulttuurisesti jaettuina, eikä niiden perustelua ole koettu tarpeellisena. Esimerkiksi viimeisessä otteessa on todettu, että rangaistuksesta luopuminen *olisi periaatteellisesti väärin*, jolloin oletetaan, että nämä periaatteet ovat kaikille selviä.

”Itä-Suomen yliopistossa toimiva Tolvanen on kommentoinut HS:lle aloitteessa luonnosteltua lakitekstiä sanoen, että se on hänen mielestään ”lainsäädäntöeettisesti mahdoton.”. (HS 25.10.2019a)

”Sellainen on huonoa lainsäädäntöä, että jokin on kiellettyä ja periaatteessa siitä pitäisi rangaista, mutta ei kuitenkaan rangaista”(HS 25.10.2019a)

”Suhtaudumme kriittisesti rangaistavuuden poistamiseen ja katsomme, että kaikki huumeidenmyynti ja hallussapito pitää olla johdonmukaisesti rangaistavaa” (HS 31.10.2019)

”rangaistuksesta luopuminen olisi periaatteellisesti väärin.”. (HS 31.10.2019)

Retorisina keinoina otteissa on käytetty ääri-ilmaisuja, kuten *mahdoton*, *huonoa* ja *väärin*, jotka painottavat kantojen ehdottomuutta ja tekevät niiden kyseenalaistamisesta

vaikeaa. Yhdessä otteista on käytetty myös me-retoriikkaa konsensuksen luomiseen. Tällä on korostettu, ettei kyseessä ole yhden ihmisen, vaan ryhmän mielipide. ”Huonoon/hyvään”, ”pahaan/oikeaan” ja ”väärään” vetoaminen on myös lähtökohdiltaan moraalista argumentointia, sillä tällaisessa argumentoinnissa dekriminialisointi on nähty kysymyksenä, johon on olemassa oikea tai väärä ratkaisu.

”Me [kokoomuslaiset] emme usko, että yhtäkkinen dekriminialisointi ja pienimuotoisen viljelyn ja hallussapidon salliminen olisi oikea ratkaisu.” (HS 31.10.2019)

”Jos huumelakia lähdetään vapauttamaan, siitä pitäisi seurata enemmän hyvää kuin pahaa.” (Yle 22.11.2019)

Ensimmäisessä otteessa dekriminalisaatiota on kuvattu *yhtäkkisenä dekriminalisointina ja sallimisena*, jota ei pidetä *oikeana* ratkaisuna. Määrällisellä ilmauksella *yhtäkkinen* dekriminalisaatiosta on luotu kuva hätiköidystä tai huonosti punnitusta ratkaisusta. Argumenttia on vahvistettu me-retoriikalla tuomalla esiin, että uskomus on koko puolueen jakama. Kysymystä ei ole mietitty kannassa hyötyjen tai haittojen näkökulmasta, vaan nimenomaan moraalisten määreiden näkökulmasta, eikä dekriminalisaatioon uskota *oikeana* ratkaisuna. Myös alemmassa otteessa on painotettu haittojen ja hyötyjen sijasta kysymystä hyvästä ja pahasta, missä ikään kuin huumeet ja niiden käyttö on rinnastettu pahuuteen. Otteessa viitataan yleisesti *huumelakiin* kannabiksen sijaan ja dekriminalisaatiota kuvataan *vapauttamisena*. Tällä kategorisoinnilla kannabiksen dekriminalisaatiosta luodaan kuva huumemyönteisyydestä.

5.1.2 Huumeet rikosoikeudellisena ongelmana

Mediassa esiintuoduissa dekriminalisaatiota vastustavissa puhetavoissa nousi esiin myös rikosoikeudellisen diskurssin mukainen argumentaatio, jossa huumausaineet nähtiin lähtökohtaisesti rikosoikeudellisena ongelmana. Rikosoikeudellisessa diskurssissa painottui erityisesti poliisin rooli puhujakategoriana. Poliisin roolia vahvistettiin myös *toistolla*, sillä poliisien kantoihin vedottiin aineistossa useissa eri artikkeleissa. Rikosoikeudellisen diskurssin mukaisessa argumentaatiossa korostettiin huumeiden yhteyttä järjestäytyneeseen rikollisuuteen, sekä huumeiden ja muun rikollisuuden yhteyttä toisiinsa. Dekriminisaatiota vastustettiin, sillä sen ajateltiin vaikeuttavan rikostorjuntaa. Dekriminisaation ei myöskään nähty vaikuttavan huumeiden käyttöön liittyvään muuhun rikollisuuteen, vaan sen ajateltiin jopa pahentavan rikollisuutta.

”poliisin olisi vaikeampaa päästä huumeita myyvien jäljille, jos kannabiksen käytöstä ei tulisi rangaistuksia.” (HS 31.10.2019)

”On mahdollista, että pienten määrien kautta poliisi pääsee kiinni paljon laajempiin rikoskokonaisuuksiin.” (Yle 26.10.2019)

Kannabiksen käyttö on yhdistetty edellä olevissa otteissa muuhun rikollisuuteen, *laajoihin rikoskokonaisuuksiin ja huumeiden myyjiin*, millä on pyritty oikeuttamaan kannabiksen käytön rangaistavuus. Retorisena keinona on käytetty määrällistämistä ja kontrastiparin luontia *pienten määrien ja laajempien rikoskokonaisuuksien* välille. Jälkimmäisellä (*laajempien rikoskokonaisuuksien*) avulla on oikeutettu ensimmäisestä (*pienten määrien*) rangaistavuus. Kommenteissa kannabiksen käyttöä ei ole välttämättä nähty itsessään merkittävänä rikoksena, mutta sitä on pidetty välineenä vakavamman rikollisuuden torjuntaan. Toisessa otteessa on tehty syuseuraus-olettama siitä, että kannabiksen dekriminointi vaikeuttaisi rikosten torjuntaa.

”....järjestäytynyt rikollisuus pyörii aina huumeiden ympärillä, oli se sitten dekriminointi, depenalisoitu tai ei, Kolehmainen sanoi.” (Yle 11.11.2019)

Yllä olevassa otteessa poliisi argumentoi myös, ettei dekriminointi vaikuttaisi järjestäytyneeseen rikollisuuteen, sillä järjestäytynyt rikollisuus pyörii kaikesta huolimatta huumeiden ympärillä. Retorisena keinona on käytetty metaforaa *rikollisuus pyörii huumeiden ympärillä*, millä on luotu rikollisuuden ja huumeiden välille itsestään selvältä ja välttämättömältä vaikuttava yhteys, jota ei voida poistaa sillä, että käyttörangaistus poistetaan. Metafora luo vaikutelman siitä, että nimenomaan huumeet ovat tämän ympyrän keskiössä ja ongelman ydin, jonka ympärille rikollisuus on muotoutunut. Näin huumeet näyttävät ikään kuin järjestäytyneen rikollisuuden syynä, eikä päinvastoin. Dekriminalisaatio ja depenalisaatio on saatu näyttämään otteessa mitättömiltä ja tehottomilta keinoilta ongelmien ehkäisyyn, koska järjestäytynyt rikollisuus tästä huolimatta pyörii huumeiden ympärillä.

”Yksi perustelu aloitteen puolesta on poliisin resursseissa säästäminen, kun aikaa ei tuhlautuisi kannabiksen käyttörikosten selvittämiseen. Tämä mainitaan esimerkiksi itse kansalaisaloitteessa, (siirryt toiseen palveluun) ja se nousi perjantaina esiin myös Twitter-keskustelussa.

Poliisitarkastaja Teemu Saukoniemi Poliisihallituksesta sanoo, ettei asia ole ihan näin.

– Aika usein käyttörikokset liittyvät johonkin muuhun poliisin tehtävään, jotka tapahtuvat kentällä ihan päivittäistoiminnan ohessa.

Esimerkiksi Saukoniemi mainitsee rattijuopumukset, joissa kuljettaja ajaa huumeiden vaikutuksen alaisena. Tällaiset tapaukset ovat Saukoniemen mukaan yleistyneet ja toisinaan niihin voi liittyä useampikin eri huume.

Tapaus pitäisi silti selvittää. Resursseja siis kuluisi joka tapauksessa.” (Yle 26.10.2019)

Yllä olevassa otteessa on käytetty vasta-argumenttiin varautumista retorisenä keinona. Resurssien säästämisen argumenttia vastaan on varauduttu toteamalla, että *resursseja kuluisi joka tapauksessa*. Käyttörikokset on kategorisoitu argumentissa vahvasti muuhun rikollisuuteen liittyvinä rikoksina, jotka tapahtuvat ikään kuin muun rikollisuuden selvittämisen sivussa. Käyttörikokset liittyvät *muuhun poliisin tehtävään*, jotka tapahtuvat *päivittäistoiminnan ohessa*. Retorisenä keinona argumentissa on käytetty poliisitarkastajan puhujakategoriaan vetoamista ja poliisin intressien esiintuomista. Poliisilla voidaan ajatella olevan erityistä kokemustietoa käyttörikollisuudesta, mikä oikeuttaa tietynlaisen tietämisen ja vahvistaa argumenttia. Otteessa on käytetty retorisenä keinona myös määrällistämistä toteamalla, että rattijuopumukset ovat *yleistyneet* ja niihin liittyy *useampikin eri huume*. Määrällistämällä on luotu kuva pahentuvasta rikollisuudesta, mistä kannabiksen käyttörikokset eivät ole erillisesti erotettavissa, koska rikollisuuteen liittyy usein myös muut huumeet. Kannabis on kategorisoitu tällä yleiseen huumeiden kategoriaan. Myös seuraavassa otteessa huumausaineet on liitetty muuhun rikollisuuteen ja sosiaalisiin ongelmiin. Otteessa on puhuttu *huumausaineisiin liittyvästä maailmasta*, johon sosiaalisten ongelmien ja rikollisuuden ajatellaan kuuluvan. Näiden ongelmien on nähty olevan nimenomaan *huumausaineisiin liittyvään maailmaan* kuuluvia, jolloin huumausaineet ja huumausainemaailma konstruoituu näiden muiden ongelmien syyksi. Otteessa vaihtoehdot selitystavat (esimerkiksi näkemys sosiaalisista ongelmista huumeiden käytön syynä) on rajattu ulkopuolelle. *Huumausaineisiin liittyvä maailma* on kategorisoitu otteessa epätoivottavaksi ja rikolliseksi maailmaksi liittämällä siihen lukuisia negatiivisia määreitä ja rikoksia.

”Poliisi näkee huumausaineisiin liittyvässä maailmassa kuolemaa, väkivaltaa, hyväksikäyttöä, prostituutiota, perheiden hätää, vanhempien tuskaa ja ylipäättään rikoksia. On hirveän vaikea hyväksyä mitään liberalisointia, mikä liittyy huumausaineisiin, Kolehmainen sanoi MTV:lle.

Poliisi pelkää myös sitä, että huumeuskien määrä lisääntyy nykyisestä, jos kannabiksen käytöstä ei enää rangaistaisi.” (Yle 8.11.2019)

Retorisena keinona on käytetty lisäksi dekriminalisaatio kategorisointia *liberalisoinniksi*, mikä tarkoittaisi jollakin tapaa huumeaineiden ja tätä myötä tulevien ongelmien hyväksyntää. Myös poliisin kokemukseen vetoamisella on vahvistettu argumenttia. Retorisena keinona kokemukseen vetoaminen on tehokasta, koska lukijan ei ole mahdollista haastaa kokemuksia. Otteessa on vedottu myös konsensukseen toteamalla, että kyseessä on yleisesti *poliisin* kokemus, ei vain kyseisen puhujan. Tämä on aineistossa usein toistuva retorinen keino. Dekriminalisointi on liitetty otteessa myös huumeuskien määrän lisääntymiseen. Retorisena keinona on käytetty syy-seuraussuhteen luomista kannabiksen dekriminalisaation ja huumeuskien lisääntymisen välille avaamatta sitä, mikä dekriminalisaatiossa johtaa huumeuskien lisääntymiseen. Määrällisellä ilmauksella *lisääntyminen* on luotu kuva pahentuvasta ongelmasta ja mitattavissa olevasta haitasta, jonka dekriminalisaatio voisi aiheuttaa.

5.1.3 Suojelun ensisijaisuus

Kannabisaloitetta vastustavissa puheenvuoroissa on vedottu usein apuun ja tukeen ensisijaisena tavoitteena, jolle dekriminalisaatio nähdään vastakkaisena. Pidän tätä *humanistisen diskurssin* mukaisena puhetapana. Avun ja tuen korostamisella on vedottu yhteisiin arvoihin heikossa asemassa olevien auttamisesta, eli niin sanottuihin *common sense*-näemyksiin. Esimerkiksi seuraavassa otteessa ensisijaisena on nähty *avun ja tuen* antaminen.

”Keskustan puoluekokouksen hyväksymä linja on, että jatkossakin käytön pitää olla rangaistavaa. Apua ja tukea pitää antaa päihteettömään ja ennen kaikkea huumeettomaan elämään” (HS 31.10.2019)

Otteessa on vedottu humanistiseen arvoon päihteettömästä ja *ennen kaikkea huumeettomasta* elämästä, jota tulee ensisijaisesti tukea. Käytön rangaistavuus ja apu ja tuki asetetaan toistensa kontrastipareiksi. Käytön rangaistavuus on mainittu otteessa ensin ja se esitetään ikään kuin päihteettömälle ja huumeettomalle elämälle vastakkaisena tai ristiriitaisena.

”On mahdollista, että pienten määrien kautta poliisi pääsee kiinni paljon laajempiin rikoskokonaisuuksiin, poliisitarkastaja Teemu Saukonniemi huomauttaa. Samalla hän muistuttaa, että poliisi auttaa tarjoamaan myös tukea, ei vain rangaistuksia.” (Yle 26.10.2019)

Yllä olevassa otteessa taas rangaistavuutta on puolustettu sillä, että poliisi ei ainoastaan rankaise, vaan tarjoaa myös tukea. Tällä poliisin toiminta ja rangaistavuus on pyritty ikään kuin inhimillistämään liittämällä poliisin toimintaan humanistisen diskurssin mukainen auttaminen. Seuraavassa otteessa taas kannabis on konstruoitu *nousevaksi kansanterveysongelmaksi*. Kannabiksen dekriminialisaatiota vastustettiin koko kansan terveyden suojelulla.

”Meillä on jo merkittävä kansanterveysongelma, alkoholi. Tämän rinnalle ei tarvita uusia nousevia kansanterveysongelmia.” (HS 31.10.2019)

Otteessa on käytetty retorisenä keinona ääri-ilmaisuja, kuten *merkittävä, ei tarvita*, millä on luotu kuva ehdottomuudesta ja korostettu ongelman vakavuutta. Otteessa on vedottu myös konsensukseen puhumalla alkoholiongelmasta *meidän kansanterveysongelmana*. Tällä on luotu kuva yhteisestä ja kaikkia koskevasta ongelmasta, jollainen myös kannabiksesta dekriminialisaation myötä voisi tulla.

Aineistosta useimmiten suojelun kohteena olevaksi ryhmäksi mainittiin kuitenkin nuoret, joita koskeva huoli nousi argumentoinnissa jatkuvasti esiin. Nuorista huolehtiminen on tehokas retorinen keino, sillä se vetoaa *common sense*-näkemyskiin. Kulttuurissamme on jaettu yhteisesti käsitys nuorista suojelua vaativana ryhmänä, jonka vuoksi huolta nuorista ja nuorten huumeidenkäytön lisääntymisestä voidaan pitää yhteisesti jaettuna intressinä. Tästä syystä nuorten huumeidenkäytön lisääntyminen toimii tehokkaana argumenttina dekriminialisaation vastustamiselle.

” Monissa maissa on nostettu kädet pystyyn, kun käyttö etenkin nuorten parissa on tullut niin laajaksi. Suomessa ei pidä tehdä hätiköityjä päätöksiä. Painopiste pitää kuitenkin saada sakottamisesta matalan kynnyksen hoitoonohjaukseen varsinkin nuorten ongelmakäyttäjien kohdalla.” (HS 31.10.2019)

Otteessa on käytetty retorisenä keinona metaforaa *nostettu kädet pystyyn* millä on luotu kuva hallitsemattomasta käytön lisääntymisestä, jolle ei voida tehdä mitään. Tämä esitetään seurauksena dekriminialisaatiosta, millä dekriminialisaation ja nuorten käytön lisääntymisen välille luodaan vääjäämätön syy-seuraussuhde. Määrällisillä ilmauksilla *monissa maissa* ja *tullut laajaksi* on pyritty myös luomaan kuvaa mittavasta ongelmasta. Moniin maihin vetoamisella on luotu myös konsensusta, että tähän päätelmään on tullut useampi maa, eikä kyseessä ole vain yksittäinen kokemus tai puhujan mielipide. Otteessa dekriminialisaatioon on viitattu metaforalla *hätiköity päätös*, millä dekriminialisaatios on saatu näyttäytymään negatiivisessa valossa. Sen kontrastipariksi on asetettu politiikkaa, jossa

painopiste on *matalan kynnyksen hoitoonohjauksella*. Lukijat on pyritty sitouttamaan tähän argumenttiin vetoamalla erityisesti *nuorten* hoitoonohjaukseen. Argumentissa nuorista on puhuttu myös *ongelmakäyttäjien* kategoriasta, millä on vahvistettu käsitystä nuoriso-ongelmasta.

Seuraavassa otteessa taas on käytetty retorisenä keinona tosiasiapuhetta, jota vahvistetaan vetoamalla tutkimustietoon nuorten käytön lisääntymisestä ja aiempaa myönteisemmistä asenteista. Tällä tosiasiapuheella nuoriin kohdistuva huoli on saatu näyttäytymään aiheellisenä.

”Tuore tutkimus kertoo, että nuorten kannabiksen käyttö on lisääntynyt. Nuoret suhtautuvat kannabikseen aiempaa myönteisemmin.” (Yle 22.11.2019)

Otteessa on käytetty retorisenä keinona sanallisia määrällisiä ilmauksia *lisääntynyt* ja *aiempaa myönteisemmin*, joilla tulokset on yksinkertaistettu omaa argumenttia vahvistaviksi. Argumentista ei käy ilmi, kuinka paljon käyttö on lisääntynyt ja paljonko käyttöä on ollut aikaisemmin. Käyttö ja asenteet on myös liitetty otteessa yhteen, millä luodaan vaikutelma siitä, että nämä kaksi asiaa ovat toisistaan riippuvaisia.

”Lääketieteelliseen käyttöön oikeusministeri suhtautuu hyväksyvästi, mutta oleellisempaa Henrikssonille tuntuu olevan etenkin nuoret ja huumeiden käytön yleistyminen: klassinen porttiteoria, jossa kevyt huume avaa tien pahempiin aineisiin, isompiin ongelmiin.

– Tätä näkökulmaa ei saisi tässä keskustelussa unohtaa missään nimessä. Lisäksi huumeiden käyttö näyttäisi siirtyvän yhä nuorempiin ikäluokkiin, eikä ainoastaan suurissa kaupungeissa. Minua huolestuttaa se, miten saisimme tämän trendin kääntymään.” (HS 26.10.2019)

Edellä olevassa otteessa on luotu ääri-ilmaisuilla (*pahempiin, missään nimessä*) ja määrällistämistämällä (*yleistyminen, isompiin, yhä nuorempiin*) kuva pahentuvasta nuoriso-ongelmasta. Kommentissa on luotu syy-seurausketju, missä *huumeiden käytön yleistyminen* johtaa yhä *isompiin ongelmiin* ja *yhä nuoremmissa ikäluokissa*. Toteamuksella *eikä ainoastaan suurissa kaupungeissa* ongelmasta on luotu myös kaikkia koskevan uhka, jolta ei olla missään turvassa. Huumeiden käytön siirtymisellä *yhä nuorempiin ikäluokkiin* on perusteltu entistä vahvemmin huolta, sillä käyttö koskettaa yhä nuorempia, eli yhä enemmän suojelua vaativia ryhmiä. Huumeiden käyttöön on viitattu *trendin* metaforalla, mikä luo kuvan kasvavasta ja leviävästä villityksestä, joka aiheuttaa ongelmien pahentumisen. Otteessa on myös varauduttu vasta-argumentteihin, millä puhuja voi osoittaa

olevansa yleisön puolella ja heikentää mahdollisuuksia argumenttien kyseenalaistamiseen (Jokinen 2016, 295). Lääketieteellinen käyttö on erotettu muista käyttötavoista ja sitä kannatetaan. Lääketieteellisen käytön vastinpariksi taas asetetaan nuorten huumeiden käyttö, joka on esitetty huolenaiheena.

Otteessa kannabis on konstruoitu myös vaarallinen aine sillä perusteella, että sen on ajateltu porttiteorian mukaisesti johtavan *pahempiin aineisiin*. Tällä argumentilla huumeiden käytöstä on luotu kuva toimintana, joka ei ole käyttäjän hallittavissa. Kannabiksen kokeilu tulee estää, koska kannabis ikään kuin itsestään johtaa pahempiin aineisiin ja ongelmiin. Porttiteoriaan vetoamista voidaankin pitää tosiasiapuheena, sillä syy-seuraussuhde on esitetty argumentissa vääjämättömänä totuutena. Porttiteoriaa on käytetty aineistossa argumenttina usein. Myös seuraavassa otteessa argumentoinnin tukena on käytetty porttiteoriaa.

” Poliisiylijohtajan mukaan poliisin on vaikea hyväksyä minkäänlaista huumeisiin liittyvää liberalisointia... ..Meidän erityinen huolenaiheemme ovat lapset ja nuoret. Kun kohtaamme alaikäisen kannabiksen käyttäjän, hänet ohjataan aina hoitoon. Rangaistusta ei anneta. Poliisi saattaa olla usein ainoa kaveri tällaiselle nuorelle, sanoo Ylelle Hämeen poliisilaitoksen poliisipäällikkö Ilkka Koskimäki.

Poliisi uskoo kannabiksen porttiteoriaan.

Meidän kokemuksemme mukaan kannabiksesta alkaa vahvempien huumeiden käyttö. Uskomme vahvasti porttiteoriaan, toteaa Koskimäki.” (Yle 26.10.2019)

Otteessa on korostettu nuorten suojelun ensisijaisuutta tuomalla esiin, että alaikäiset ohjataan aina hoitoon. Ääri-ilmauksella *aina* ja toteamuksella *Rangaistusta ei anneta*, on korostettu, että kriminaalipolitiikka ei ole ristiriidassa nuorten auttamisen kanssa. Päinvastoin poliisiin on viitattu *kaverina*, mikä luo kuvan poliisista nuorten puolella olevana auttajana, ei rangaistuksia jakavana vastapuolena. Tämä on retorisena keinona myös vasta-argumenteilta suojautumista, sillä poliisia ei voida kritisoida suojelua tarvitsevien nuorten käyttäjien rankaisemisesta. Poliisin roolin tärkeyttä on vahvistettu ääri-ilmauksella *ainoa* kaveri. *Huumeisiin liittyvän liberalisointia* ei hyväksytä, koska sillä nähdään yhteys lapsista ja nuorista olevaan huoleen. Argumentaatiota on vahvistettu luomalla konsensusta siitä, että kyseessä on kaikkien poliisien jakama huoli.

Nuorten suojelun tarvetta argumentoitiin myös tuomalla esiin erityisesti nuorille aiheutuvia haittoja. Tämä korostui erityisesti yhdessä Ylen blogikirjoituksessa. Haittoja

kuvailtiin terveydellisinä ja sosiaalisina haittoina ja niitä pidettiin mahdollisina ”jo yhdestä kannabiskokeilusta”, millä kannabiksesta luotiin potentiaalinen vaara jokaiselle kokeilijalle.

”koe-eläimille tehdyssä tutkimuksessa on todettu, että kannabiksen käyttö aiheuttaa vahinkoa aikuisia enemmän nuorille aivoille....Pössyttelyn on havaittu heikentävän esimerkiksi muistia, itsehillintää ja oppimiskykyä... ..Asiantuntijat kuitenkin korostavat, että kannabiksen käyttö voi usein aiheuttaa sosiaalisia haittoja kuten ongelmia koulussa ja ihmissuhteissa... ..joillekin voi tulla vakava haitta jo yhdestä kannabiskokeilusta” (Yle 26.10.2019)

Ensimmäisessä otteessa on todettu, että vahinkoa aiheutuu nuorille *enemmän* kuin aikuisille, millä on perusteltu nuorten erityisen suojelun tarvetta. Vahingot näyttäytyvät otteessa vertailukelpoisina ja määrällisesti mitattavina asioina ja ne on esitetty tosiasioina. Retorisena keinona otteessa on käytetty tutkimuksiin ja *asiantuntijoihin* vetoamista auktoriteettiryhmänä, mikä vahvistaa vaikutelmaa argumenttien totuudellisuudesta. Haittoja korostettiin määrällisellä ilmauksella *usein*, millä on luotu kuvan siitä, että kyseessä ei ole satunnainen riski, vaan yleinen haitta. Tällä on vahvistettu vaarallista kuvaa kannabiksesta. Samassa artikkelissa on käytetty retorisenä keinona myös tarinan kerrontaa vahvistamaan kuvaa kannabiksesta vaarallisena ja nuorisoa koskevana ongelmana. Tarinan narratiivissa pojan mielenterveyden ongelmien nähdään seuranneen kannabiksesta, mikä on johtanut pojan itsemurhaan. Kannabis siis konstruoidaan tarinassa syylliseksi ja ongelmaksi. Tarinassa tuodaan ääri-ilmausta käyttäen esiin, kuinka isä *vihaa* kannabista, *ja sitä, mitä se aiheutti hänen pojalleen*.

5.2 HAITTOJEN VÄHENTÄMISEN KOROSTAMINEN

Olen nimennyt kannabisaloitetta puolustavan argumentaatioposition haittojen vähentämisen korostamiseksi. Haittojen vähentämisen korostamisessa ei pyritä vähentämään huumausaineiden käyttöä, vaan niistä aiheutuvia ongelmia. Näen sen pääosin vastakkaisena puhetapana huumeiden ongelmallisuutta korostavalle puhetavalle, missä pyritään huumausaineiden ja niiden käytön vähentämiseen. Haittojen vähentämistä korostavassa puhetavassa kriminalisaation on koettu vaikeuttavan haittoja ja jopa olevan haittojen syynä. Dekriminalisaation puolesta argumentoitiin, koska sen nähtiin vähentää haittoja helpottamalla hoidon saantia ongelmakäyttöön sekä vähentämällä huumausaineista johtuvaa syrjäytymistä ja huumausaineiden laittoman aseman aiheuttamaa rikollisuutta.

”WHO on perustellut kantaansa sillä, että käytön rankaiseminen ei ole auttanut vähentämään käyttöä mutta sen sijaan voi vaikeuttaa ongelmiin puuttumista ja hoitoon ohjausta. Käytön rangaistavuus myös osaltaan vahvistaa järjestäytyneen rikollisuuden asemaa huumekaupassa.” (HS 1.11.2019)

”Ensisijaisesti rankaisemisesta on enemmän haittaa kuin hyötyä. Se edistää syrjäytymistä, sillä rangaistus voi haitata työ- tai opiskelupaikan saamista, Karvinen sanoo.” (Yle 24.10.2019)

Haittojen vähentämistä korostavassa argumentaatiossa kriminaalipolitiikka nähtiin myös ensimmäisen otteen mukaisesti epäonnistuneena, koska käyttö ei ole kriminaalipolitiikan avulla vähentynyt. Esimerkiksi seuraavassa otteessa kriminaalipolitiikkaan viitattiin *hävityn sodan* metaforalla. Hävityllä sodalla on luotu vaikutelma siitä, että politiikan toimimattomuus tulee hyväksyä ja huumeita vastaan taistelu lopettaa.

”On puhuttu huumesodasta, ja entistä laajemmin ajatellaan, että huumesota on hävitty”, Hakkarainen sanoo.” (HS 25.10.2019b)

Haittojen vähentämistä korostavassa puhetavassa vedottiin pääosin *tieteen diskurssin*, *humanistinen diskurssin* ja *normalisaatiodiskurssin* mukaisiin argumentteihin. Tieteen diskurssin mukaisessa argumentaatiossa kannabiksen dekriminalisaatiota lähestyttiin tutkimustiedon sekä haittojen ja hyötyjen punninnan kautta. Argumentaatiossa käytettiin usein auktoriteetteihin ja tutkimustietoon vetoamista (esim. *WHO*, *THL*) sekä tosiasiapuhetta. Dekriminalisaatiota puolustettiin, sillä sitä pidettiin näyttöön perustuvana ratkaisuna, kun taas kriminalisaatioon perustuvaa politiikkaa pidettiin näytön perusteella epäonnistuneena. Humanistisen diskurssin mukaisessa argumentaatiossa keskeisiksi dekriminalisaatiota puolustaviksi argumenteiksi nousi hoidon saaminen ja rangaistusten kohtuullisuus, joiden taustalla oli humanistisia arvoja, kuten yhteiskunnan vastuu heikossa asemassa olevien auttamisesta ja syrjäytymisen ehkäisy. Normalisaatiodiskurssissa sen sijaan pyrittiin kannabiksen käytön normalisaatioon tuomalla esiin kannabiksen käytön moninaisuutta ja kyseenalaistamalla huumeisiin liitettyjä ongelmakäsityksiä. Normalisaatioon pyrkivässä argumentaatiossa dekriminalisaatio näyttäytyi puolustettavana, koska rangaistusten kohteena on ”normaalit kansalaiset”. Kun muiden diskurssien mukaisessa argumentaatiossa on pääosin argumentoitu *kaikkien huumeaineiden* dekriminalisaation puolesta tai vastaan, normalisaatiodiskurssin mukaisessa argumentaatiossa pyrittiin vahvemmin kannabiksen erottamiseen tästä yleisestä huumeaineekategoriasta ja argumentoimaan *kannabiksen* dekriminalisaation puolesta. Seuraavissa kappaleissa avaan

tarkemmin, miten haittoja vähentämistä argumentoitiin aineistossa tieteen diskurssin, humanistisen diskurssin ja normalisaatiodiskurssin kautta ja millaisia retorisia keinoja argumentaatioissa käytettiin.

5.2.1 Dekriminalisaatio näyttöön perustuvana ratkaisuna

Dekriminalisaation puolesta argumentoitiin aineistossa usein näyttöön perustuvana ratkaisuna. Näen tämän argumentaation *tieteen diskurssin* mukaisena argumentointina. Tieteen diskurssin mukaisessa argumentaatioissa painotettiin dekriminalisaation haittojen ja hyötyjen punnintaa, jota tulee tehdä tutkittuun tietoon perustuen. Retorisina keinoina käytettiin usein tosiasiapuhetta, jossa tieteellisen näyttö esitettiin kiistattomana faktana, sekä auktoriteetteihin ja tutkittuun tietoon vetoamista. Kannabiksen dekriminalisaatio nähtiin kysymyksenä, joka tulisi ratkaista rationaalisilla perusteilla.

”Kaikkien päätösten pitää perustua relevanttiin tutkimustietoon. Pitäisi pohtia, miten vaarallista kutkin aineet ovat, ja mitä seurauksia laillistavilla tai dekriminalisoivilla toimenpiteillä on muualla ollut.” (HS 25.10.2019a)

”Hyvä, että fiksu ja tutkimustietoon perustuva huumausainepolitiikka nousee keskusteluun.” (HS 31.10.2019)

”Päihdetyön asiantuntija pitää perehtynyttä keskustelua tärkeänä.” (Yle 29.10.2019)

”Päihdepolitiikka tarvitsee asiapohjaista keskustelua” (HS 1.11.2019)

Ensimmäisessä otteessa on korostettu, että kaikkien päätösten pitää perustua tutkimustietoon. Ääri-ilmauksella *kaikkien* on korostettu, että huumausainepoliittiset päätökset eivät ole tästä poikkeus, vaan myös niiden tulee pohjautua tutkimustietoon. Lisäksi otteessa on purettu yleistä huumausainekategoriaa vaatimalla aineiden vaarallisuuserojen pohtimista. *Laillistavien ja dekriminalisoivien toimenpiteiden* vertailu ja mittaaminen on esitetty otteessa tosiasiana, jolloin päätöksen tekeminen nähdään mahdolliseksi yksinomaan tutkimustiedon perusteella. Otteessa on peräänkuulutettu lisäksi kansainvälisten esimerkkien huomioimista, mikä on aineistossa usein esiin nouseva piirre. Kansainvälisiin esimerkkeihin vetoamisen voi nähdä retorisenä keinona, jolla pyritään luomaan konsensusta. Dekriminalisaatio näyttäytyy silloin laajempaan kansainvälisenä politiikkana, jolla on usean maan tuki.

Dekriminalisaatiosta käytävä keskustelu on kategorisoitu otteissa myös toivottavasti asiaksi viittaamalla siihen positiivisilla määritteillä, kuten *fiksu ja tutkimustietoon*

perustuva huumausainepolitiikka ja *perehtynyt ja asiapohjainen keskustelu*. Tällä dekriminisaatiosta on pyritty konstruoimaan ikään kuin tieteellisesti hyväksytty huumausainepolitiikka. Dekriminalisaation konstruointi tieteellisesti hyväksyttäväksi tekee sen kyseenalaistamisen vaikeaksi, sillä tieteellisen tiedon ajatellaan usein edustavan totuutta.

”Rangaistavuudesta on tutkimustiedon valossa syytä luopua”. (Yle 26.10.2019)

”On kansainvälistä näyttöä siitä, että rangaistavuuden poisto vähentää huumausaineisiin liittyviä ongelmia, koska käyttäjät uskaltavat hakeutua hoidon äärelle” (HS 30.10.2019)

Yllä olevissa otteissa on käytetty retorisenä keinona tosiasiapuhetta vetoamalla tutkimustietoon todistuksena siitä, että dekriminisaatio on tieteellisesti todistettu toimivaksi politiikaksi. Kansainvälistä näyttöä on pidetty osoituksena siitä, että rangaistusten poisto vähentää huumausaineisiin liittyviä ongelmia. Pääasiallisena syynä ongelmien vähenemiseen on nähty se, että *käyttäjät uskaltavat hakeutua hoitoon*. Oteessa huumausaineiden käyttö on kategorisoitu hoitoa vaativaksi ongelmaksi ja dekriminisaatiota on puolustettu sillä, että se helpottaa huumeista aiheutuvien ongelmien hoitoa. Lisäksi alemmassa otteessa on käytetty retorisenä keinona konsensuksen luomista toteamalla, että asiasta *on kansainvälistä näyttöä*. Näyttöä on siis enemmän kuin yhdestä maasta. Artikkeleiden kehystämisessä on vedottu myös usein näihin kansainvälisiin esimerkkeihin.

”Portugali on ainoana EU-maana luopunut kokonaan huumeiden käytön rangaistavuudesta. Portugalia pidetään sallivan huume politiikan mallimaana, sillä rangaistavuudesta luopumisen jälkeen huume kuolemien määrä romahti.” (HS 25.10.2019b)

Metaforalla *mallimaa* Portugalin politiikasta on luotu otteessa kuva toivottavana politiikana ja jonakin, mitä kannattaa kopioida. Myös tässä otteessa rangaistavuuden luopumisen tulokset on nähty tieteellisesti mitattavissa olevana asiana. Oteessa on käytetty retorisenä keinona määrällistämistä *määrä romahti*. Rangaistavuudesta luopumisesta on tehty määrällistämisen keinolla asia, jonka hyötyjä voidaan mitata ja arvioida tieteellisesti. Tässä otteessa mittarina hyödyistä on pidetty huume kuolemien määrää. Huume kuolemien vähentämistä voidaan pitää yhteiskunnassa yleisesti hyväksyttynä tavoitteena, joten siihen vetoaminen lisää argumentin vakuuttavuutta.

Moraalisia kantoja vastaan hyökkääminen

Näyttöön perustuvassa argumentoinnissa korostui myös hyökkäävä retoriikka, jossa moraaliset kannat haastettiin tai kyseenalaistettiin ja niistä pyrittiin tekemään turhia ja ei-

vakavasti otettavia. Moraalisia kantoja haastettiin aineistossa vihjaamalla, että vastapuolen kommentit ovat ristiriidassa tai vastakohtaisia tieteelliselle tiedolle. Esimerkiksi seuraavissa otteissa vastapuolen kannata kategorisoitiin *reaktioiksi* ja *kauhisteluksi*.

”Päihdepolitiikka tarvitsee rauhallista ja asiapohjaista keskustelua yksiniittisten reaktioiden sijaan” (HS 1.11.2019)

”Ennen kuin alkaa kauhistella, kannattaa lukea ajatuksella tämä [linkki tietolähteeseen]” (Yle 26.10.2019)

”Minä haluan kuulla ja nähdä ne sanat, millä aloite torpataan ja jatkaa keskustelua sitten siltä pohjalta”. (Yle 24.10.2019)

”Jotta kannabiksesta ja sen roolista yhteiskunnassamme voidaan käydä laadukasta, kiihкотonta keskustelua, täytyy osapuolten tietää, mistä oikeasti puhutaan.” (Yle 19.3.2020)

Ensimmäisessä yllä olevista otteista on käytetty retorisenä keinona vastinpareja. Vastapuolen argumentteja on nimitetty *yksiniittiseksi reaktioiksi*, kun taas sen vastinparina on pidetty rauhallista ja asiapohjaista keskustelua. Metaforalla *yksiniittinen reaktio* vastapuolen kantaan on liitetty negatiivisia määreitä ja siitä on annettu kuva nopeana, harkitsemattomana ja näkökulmiltaan rajattuna reaktiona. Sen sijaan oma kanta on esitetty positiivisessa valossa harkittuna ja perusteltuna kantana.

Toisessa otteessa puolestaan kauhistelun sijaan lukijoita on kehoitettu lukemaan aiheesta lisää. Myös tässä argumentissa on käytetty retorisenä keinona vastinparien luontia. Tieteellinen lähde toimii moraalisen *kauhistelun* vastaparina. Kauhistelulla on luotu vastaargumentista kuva tunnereaktiona tai paheksuntana, mikä saa sen kuulostamaan epäuskottavalta ja heikentää sen vakuuttavuutta. Seuraavassa otteessa kirjoittaja on käyttänyt retorisenä keinona omien intressien esiintuomista kertomalla, että hän on aikaisemmin ollut aiheesta eri mieltä, mutta muuttanut kantaansa omakohtaisen kokemuksen ja aiheesta saamansa tiedon perusteella.

”...Huumeet suututtavat. Se on inhimillistä ja ymmärrettävää, koska niitä ja niiden käyttäjiä on demonisoitu vuosikymmenten ajan... ..tuosta tunnereaktiosta täytyy päästä irti... ..Itse pääsin tunnereaktiosta irti sivistämällä itseäni. Lukemalla kannabiksen ja huumepolitiikan historiasta, juttelemalla eri huumeita käyttäneille ja käyttäville ihmisille...” (Yle 19.3.2020)

Kirjoittaja on kategorisoinut vastapuolen kannat argumentissaan *tunnereaktioiksi* ja suututukseksi, mihin hän on esittänyt syyksi huumeiden *demonisointia*. Kirjoittaja on tuonut

kuitenkin esille omakohtaiset kokemuksensa ja esittää, että tunnereaktiosta voi päästä irti sivistämällä itseään. Tieto on asetettu tässä tunnereaktioiden ja demonisoinnin vastinpariksi. Tieto ja sitä myötä myönteisempi suhtautuminen huumausaineisiin ja niiden käyttäjiin on esitetty ikään kuin oikeana ja hyvänä, kun taas tunnereaktiot ja demonisointi näyttäytyy negatiivisessa valossa.

”...yhä poliisit ja poliitikot uskoivat porttiteoriaan, jonka tieteilijät olivat moneen kertaan kumonnet.” (Yle 19.3.2020)

Yllä olevassa otteessa taas porttiteoria-argumenttia on pyritty heikentämään tieteilijöihin vedoten. Otteessa poliisin ja poliitikkojen sanotaan *uskovan* porttiteoriaan, poliitikkojen ja poliisin kantaan on siis viitattu epätieteellisenä uskomisena, millä on pyritty heikentämään vastapuolen argumenttia. Argumenttia on vahvistettu vetoamalla tieteilijöihin auktoriteettiryhmänä sekä käyttämällä määrällistä ilmausta *moneen kertaan*. Argumentissa on pyritty todistamaan porttiteorian ja tätä myötä vastapuolen argumenttien tieteellinen paikkansapitämättömyys, millä vasta-argumentteja on pyritty heikentämään.

Merkittäviin auktoriteetteihin vetoaminen

Dekriminalisaatiota perusteltiin aineistossa usein näyttöön perustuvana ratkaisuna vetoamalla tieteellisesti merkittäviin auktoriteetteihin. Yleisin auktoriteetti, johon aineistossa vedottiin, on maailman terveysjärjestö WHO, johon on vedottu yhteensä tutkimuksen viidessä artikkelissa.

”...Keskustelu tästä asiasta on vilkastanut maailmanlaajuisesti sitä myötä, kun maailman terveysjärjestö WHO ja YK:n toimielimet ovat tulleet asiassa ulos: miten saadaan ohjattua ihmisiä hoitoon paremmin.” (Yle 11.11.2019)

Argumentissa dekriminalisaatiota puolustettiin hoitoon ohjauksella, mikä esitetään WHO:n ja YK:n toimielinten kantana. WHO:hon ja YK:hon viittaaminen toimii tehokkaana retorisenä keinona, sillä ne ovat kansainvälisesti merkittäviä ja arvovaltaisia instituutioita. Viittaamalla suurin organisaatioihin voidaan luoda konsensusta, että kyseessä on suuren joukon ja useampien eri ryhmien mielipiteestä. Kanta on esitetty myös kansainvälisten organisaatioiden *ulostulona*, millä kysymys hoitoon ohjaamisesta on sidottu Suomea ja kannabiksen dekriminalisaatiota suuremmaksi kansainväliseksi kysymykseksi.

Lisäksi aineistossa viitattiin useaan otteeseen Terveysten ja hyvinvoinninlaitokseen (THL). Usein argumentoinnissa vedottiin useampaan tahoon yhtä aikaa. Tällä voidaan

lisätä argumentin vaikuttavuutta osoittamalla, että usea arvovaltainen ja merkittävä auktoriteetti on päätenyt toisistaan riippumatta samaan tulokseen (Jokinen 2016b, 278-279).

”Niin Maailman terveysjärjestö WHO kuin THL suosittavat huumeidenkäytön rangaistavuudesta luopumista.” (Yle 26.10.2019)

”A-klinikan ylilääkärin ja THL:n tutkimusprofessorin mukaan huumeiden käytön rangaistavuudesta voitaisiin luopua” (HS 8.11.2019)

”Aloitteen puuhamiehen mukaan rangaistuksista on enemmän haittaa kuin hyötyä. Myös asiantuntijat ovat olleet samoilla linjoilla.” (Yle 24.10.2019)

Ensimmäisessä otteessa vedottiin retorisenä keinona kahteen eri tieteenalan auktoriteettiin, millä on luotu konsensusta, että kyseessä ei ole vain yhden, vaan useamman, merkittävän auktoriteetin mielipide. Argumentin uskottavuutta on lisätty tarkentamalla puhujien puhujakategorioita mainitsemalla otteessa heidän edustamansa organisaatiot *THL:n tutkimusprofessori* ja *A-klinikan ylilääkäri*, joilla voi ajatella olevan päihdekysymyksissä merkittävän asema. Kyseisillä puhujakategorioilla voidaan nähdä erityinen oikeus yhteiskunnassa tietynlaiseen tietoon, mikä lisää argumentin vakuuttavuutta. Esimerkiksi professori on yleisesti yhteiskunnassa hyväksytty tietäjän kategoria, minkä vuoksi professorin sanomaa voidaan sisällöstä riippumatta pitää todennäköisemmin totena, kuin muusta kategoriasta esitettyä näkemystä. Myös lääkärin kategoria on samoin tavoin yleisesti arvovaltaisena pidetty kategoria. Näistä kategorioista tehty argumentti hyväksytään siksi todennäköisemmin totena, kuin muista puhujakategorioista tehdyt argumentit. (Jokinen 2016b, 278-279.)

Toisessa otteessa aloitteen tekijä on asetettu ikään kuin ei-vakavasti otettavaan *puuhamiehen* puhujakategoriaan. Hänen kantansa on kuitenkin legitimoitu toteamalla, että *asiantuntijat ovat olleet samoilla linjoilla*. Asiantuntijoihin viittaamisessa käytetään retorisenä keinona auktoriteettiin vetoamista ja konsensuksen luomista tuomalla esiin, että kyse on monien asiantuntijoiden linjasta. Merkittäviin tietentekijöihin viittaaminen vahvistaa käsitystä siitä, että dekriminalisaatio on *tieteellisesti* todistettu tai hyväksytty politiikka, ei ainoastaan *puuhamiehen* puuhailua.

5.2.2 Inhimillisten haittojen vähentäminen

Näen inhimillisten haittojen vähentämiseen pyrkivän puhettavan humanistiseen diskurssiin vetoavana puheena. Argumentaation taustalla on ajatus siitä, että yhteiskunnan vastuulla on pitää huolta kansalaisista. Tämä tarkoittaa myös huumeiden käyttäjistä

huolenpitoa. Argumentaatio pohjautui inhimillisten haittojen vähentämisen puhettavassa pitkälti samoihin arvoihin, joilla aloitetta vastustettiin, mutta aloitetta argumentoitiin eri tavoin. Kun aloitetta vastustavissa puheenvuoroissa pyrittiin väestön suojeluun huumausaineilta, puolustavassa argumentaatiossa dekriminalisaation ajateltiin vähentävän huumausaineiden käytöstä aiheutuvaa inhimillistä kärsimystä. Huumausaineiden käyttö nähtiin joka tapauksessa olevan, minkä vuoksi argumentaatiossa painotettiin huumeista aiheutuvien ongelmien hoitoa.

”Osa poliiseista on ihmetellyt oman ministerin kantaa kannabisaloitteeseen ja huumeiden vapauttamiseen, ja kuvailut sen vetävän maton heidän työnsä alta. Mitä ministeri Ohisalo vastaa heille?

Ohisalon mukaan vihreiden puheenjohtajana hän toi esille puolueensa kannan asiaan.

Keskustelu tästä asiasta on vilkastanut maailmanlaajuisesti sitä myötä, kun maailman terveysjärjestö WHO ja YK:n toimielimet ovat tulleet asiassa ulos: miten saadaan ohjattua ihmisiä hoitoon paremmin. Tämän myös poliisi tunnistaa hyvin. Keskeistä on se, miten eri viranomaisten yhteistyöllä autetaan päihdeongelmista kärsiviä ihmisiä. Ettei heitä sysätä vielä ahdinkoisempaan tilanteeseen, Ohisalo totesi.” (Yle 11.11.2019)

Yllä olevassa otteessa dekriminalisaatio on kategorisoitu kysymykseksi *hoitoon ohjautumisesta* ja politiikan tavoitteeksi on konstruoitu päihdeongelmaisten auttaminen. Tämä oli aineistossa hyvin tyypillinen tapa dekriminalisaation puolustamiseen. Argumentissa vedottiin retorisenä keinona yhteiskunnallisesti merkittäviin auktoriteetteihin *WHO:n* ja *YK:n toimielimiin*, millä luodaan konsensusta siitä, että päihdeongelmaisten auttamisessa on kyse kansainvälisestä humanistisesta tavoitteesta, ei ainoastaan puhujan henkilökohtaisesta tavoitteesta. Argumentille on luotu konsensusta myös tuomalla esiin, että päihdeongelmaisten auttaminen on *viranomaisten* jakama tavoite ja jopa ministerin kannan kyseenalaistanut poliisi tunnistaa sen. Huumeiden käyttäjät kategorisoitiin otteessa *päihdeongelmaisiksi, ahdinkoisessa tilanteessa* oleviksi ja *kärsiviksi* uhreiksi, joita tulee *ohjata hoitoon* ja *auttaa*. Otteessa käytettiin retorisenä keinona metaforaa *sysätä ahdinkoisempaan tilanteeseen*. *Sysäämisellä* ahdinkoinen tilanne kuvautuu jonakin, minkä ulkopuoliset tekijät ovat aiheuttaneet. Viranomaisten yhteistyön tehtäväksi nähtiin otteessa, ettei

tämä tilanne pahene. Kuvaa pahanemisesta luotiin määrällisellä ilmauksella *vielä ahdistoisempaan* tilanteeseen.

”On kansainvälistä näyttöä siitä, että rangaistavuuden poisto vähentää huumausaineisiin liittyviä ongelmia, koska käyttäjät uskaltavat hakeutua hoidon äärelle, hän kirjoittaa. Rangaistavuuden poistamisen ohella Ohisalo vaatii päihdeongelman ennakoivaa hoitoa siten, että nuoret eivät aloita laittomien päihteiden käyttöä laisinkaan.” (HS 30.10.2019)

Yllä olevassa otteessa rangaistavuuden argumentoitiin vähentävän huumausaineisiin liittyviä ongelmia, koska käyttäjät *uskaltavat hakeutua hoidon äärelle*. Metafora *uskaltaa hakeutua* luo vaikutelman siitä, että rangaistukset ja kriminaalipolitiikka olisi pelotteita, minkä vuoksi apua ei uskalleta hakea. Tällä on luotu kuva siitä, että rangaistavuuden pelotevaikutus vaikeuttaa avunsaantia, vaikka sen tavoitteena pidetään huumausaineiden käytön hillitsemistä. Argumentissa on käytetty retorisenä keinona myös vasta-argumenttiin varautumista toteamalla, että puhuja *vaatii* myös päihdeongelman ennakoivaa hoitoa dekriminisaation ohella, että nuoret eivät aloita laittomien päihteiden käyttöä laisinkaan. Puhujan intressinä on siis vastapuolen tavoin nuorten suojele *laittomilta päihteiltä*. Tähän vetoamisella on luotu konsensusta lukijoihin vastapuoleen, mikä saa puhujan argumentoinnin näyttämään myös vastapuolelle vakuuttavammalta.

Dekriminalisaatiota puolustettiin aineistossa myös siksi, että rankaiseminen syrjäyttää huumausaineiden käyttäjät yhteiskunnasta. Syrjäyttävänä tekijöinä pidettiin erityisesti työelämästä ja koulutuksesta syrjäytymistä. Tätä pidettiin aineistossa myös kohtuuttomana rangaistuksena huumausaineiden käytöstä.

”Karvisen mukaan käytön rangaistavuus halutaan poistaa, koska kieltolaki ei ole onnistunut. Poliisin tilastojen mukaan huumausaineiden käyttörikoksia kirjattiin vuonna 2017 yhteensä 17 048 kappaletta. Näiden rikosten määrä on lähes kaksinkertaistunut kymmenessä vuodessa. Käyttörikos on huumausainerikoksista lievin, ja siitä selviää yleensä sakoilla. Enimmillään käyttörikoksesta voidaan tuomita kuusi kuukautta vankeutta.

-Ensisijaisesti rankaisemisesta on enemmän haittaa kuin hyötyä. Se edistää syrjäytymistä, sillä rangaistus voi haitata työ- tai opiskelupaikan saamista, Karvinen sanoo.

Sanomalehti Kaleva kertoi heinäkuussa (siirryt toiseen palveluun), että huumausainemerkintä voi estää opiskelu- ja työpaikan saamisen yli 60 alalla. Tällaisia ovat

alat, joilla työskennellään alaikäisten, potilaiden, asiakkaiden tai liikenneturvallisuuden kanssa.” (Yle 24.10.2019)

Otteessa on käytetty retorisenä keinona runsaasti määrällistämistä (*17 048 kappaletta, kaksinkertaistunut, enemmän haittaa kuin hyötyä, yli 60 alalla*), millä käyttörikosten ja siitä aiheutuvien seurausten merkittävyyttä korostetaan. Ilmaisulla *kaksinkertaistuneen* on voimistettu kuvaa siitä, että käyttörikokset ja siitä aiheutuvat seuraukset koskevat nykyään huomattavasti suurempaa ryhmää kuin aikaisemmin, millä voidaan perustella lain muuttamisen välttämättömyyttä. Rangaistavuuden todettiin otteessa tuottavan *enemmän haittaa kuin hyötyä*, millä haitat ja hyödyt saadaan näyttäytymään mitattavissa olevina ja vertailukelpoisina asioina. Seurausten merkittävyyttä on korostettu määrällisellä ilmaisulla *yli 60 alalla*. Syrjäytymisellä argumentointi vetoaa humanistiseen diskurssiin, sillä erityisesti nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen on yhteiskunnassa hyvin tunnistettu humanististen arvojen mukainen tavoite.

”Käyttörikokset koskevat suurimmaksi osaksi kannabista. Näitä rikoksia tulee poliisin tietoon vuosittain noin 15 000. Rekisteritieto voi olla este koulutus- tai työpaikan saamiselle. Päättäjien on hyvä pohtia, onko seuraus tällöin kohtuuton.” (HS 1.11.2019)

Yllä olevassa otteessa käyttörikoksista on luotu määrällistämisen keinolla merkittävä ilmiö, minkä vuoksi seurauksen kohtuullisuutta on *hyvä pohtia*. Otteessa vedotaan *kohtuullisuuteen*, millä rangaistusten vihjataan olevan tekoon nähden epäinhimillisiä. Otteessa on tuotu esiin määrällisellä ilmauksella *suurimmaksi osaksi*, että rikokset koskevat nimienomaan kannabista. Tällä on perusteltu juuri kannabiksen rangaistavuuden kohtuuttomuutta.

5.2.3 Kannabiksen normalisaatio

Näen, että kannabisaloitteen puolesta argumentointi normalisaatioon pyrkivällä puhettavalla liittyy laajempaan *normalisaatiodiskurssiin*. Normalisaatiossa jokin yhteiskunnan marginaalissa oleva asia pyritään normalisoimaan ja liittämään yhteiskunnan keskukseen, eli tekemään siitä normaalia. Kannabisaloitekeskustelussa kannabikseen kohdistui tämän kaltainen normalisaatiopyrkimys. Tämä puhetapa näkyi selvästi erityisesti toisessa Ylen blogikirjoituksista, sekä aloitteen tekijän puhujakategoriasta tehdyissä argumenteissa, mutta myös esimerkiksi Helsingin Sanomien pääkirjoituksessa argumentoidaan jonkin verran tämän diskurssin mukaisesti. Normalisaatioon pyrkivässä puhettavassa kannabis

erotettiin yleisestä ja hyvin stigmatisoituneesta huumausainekategoriasta puhumalla kannabiksesta tästä kategoriasta erillisenä aineena, joka eroaa muista huumausaineista vaarallisuudeltaan ja käyttötavoiltaan. Lisäksi normalisaatioon pyrittiin myös suoraan kyseenalaistamaan tämä yleinen huumausainekategoria.

"Jotta kannabiksesta ja sen roolista yhteiskunnassamme voidaan käydä laadukasta, kiihкотonta keskustelua, täytyy osapuolten tietää, mistä oikeasti puhutaan", kirjoitin. Korostin, ettei huumeista voi puhua minään yhtenäisenä päihteiden joukkona. Ne kaikki vaikuttavat käyttäjiinsä eri tavoin, eikä yksi päihde johda automaattisesti toiseen... ..toiset huumeista ovat vaarallisempia kuin toiset ja toiset kasvattajista, kauppaajista sekä käyttäjistä vastuuttomampia kuin toiset, mutta huumeet tai niiden käyttäjät eivät ole pahoja." (Yle 19.3.2020)

Otteessa huumeekategoriaa on purettu kategorisoimalla huumeet vaihtoehtoiseen *päihneiden* kategoriaan. Otteessa myös haastettiin porttiteoriaa toteamalla, ettei *yksi päihde johda automaattisesti toiseen*. Kommentissa porttiteoriaan viitattiin nimenomaan niin, että yksi *päihde* johtaisi toiseen *päihteeseen*. Lisäksi otteessa tuotiin esiin paitsi aineiden erilaisuus, myös käyttäjien, kasvattajien, kauppaajien ja käyttäjien erilaisuus. Ilmauksessa *huumeet tai niiden käyttäjät eivät ole pahoja* puolustetaan huumeita ja niiden käyttäjiä haastamalla moraaliset kannanotot huumeista *pahoina*. Otteessa ei ole pyritty ainoastaan kannabiksen erottamiseen huumausainekategoriasta, vaan niissä kyseenalaistetaan ylipäänsä huumeiden niputtaminen yhteen kategoriaan. Kannabiksen käyttöä verrattiin myös aineistossa alkoholiin, millä siitä tehdään lailliseen päihteeseen rinnastettava aine.

"Vertaan sitä usein koulutuksissa puhuessani alkoholiin: joku hakee hyvää oloa, arjen ylittämistä, sosiaalisuutta tai muuta, ja sama juttu on kannabiksessa. Näistä pitää keskustella, ja sitten vasta lähdetään puhumaan niistä haittavaikutuksista." (Yle 29.10.2019)

Otteessa on todettu, että *sama juttu on kannabiksessa*, joka asettaa kannabiksen alkoholin kanssa samankaltaiseksi päihteeksi. Tällä kannabis on kategorisoitu laittoman alkoholin kanssa samaan kategoriaan, millä siitä konstruoidaan alkoholin tavoin normaalia päihdettä. Otteessa käyttötapojen moninaisuuden tunnistaminen on asetettu ensisijaiseksi ongelmapuheeseen nähden ilmauksella *sitten vasta lähdetään puhumaan*. Puhetavassa on pyritty myös tuomaan esiin kannabiksen käyttötapojen ja käytön moninaisuus. Huumeiden ongelmakäyttöä pidetään otteessa marginaalisena käyttötapana ja sen sijaan kannabiksen käyttö on liitetty vahvemmin viihde- ja satunnaiskäyttöön.

”...syyt kannabiksen käytön taustalla ovat hyvin moninaiset; joku haluaa päihtyä, joku käyttää itselääkinnällisesti, kuka mihinkin” (Yle 29.10.2019)

”Fokuksen pitäisi perus- tai satunnaiskäyttäjien sijaan olla siinä hyvin pienessä ongelmaryhmässä” (Yle 19.3.2020)

”...huumeiden käyttö johtaa harvoin riippuvuuteen ja ongelmiin.” (HS 25.10.2019b)

Otteissa on pyritty määrällisillä ääri-ilmauksilla *hyvin moninaiset* ja *hyvin pienessä ongelmaryhmässä* ja *harvoin* korostamaan käytön moninaisuutta ja ongelmakäytön vähäisyyttä. Normaaleina käyttäjinä näyttäytyi perus- ja satunnaiskäyttäjät ja käyttö, josta ei tule ongelmallista. Ensimmäisessä otteessa on painotettu kannabiksen käytön moninaisten syiden tunnistamista. Moninaisuutta on korostettu myös kolmen listalla *päihtyä, käyttää itselääkinnällisesti, kuka mihinkin*. Näistä viimeisimmällä on luotu kuva siitä, että käyttö ei ole vain päihtymistä tai itselääkintää, vaan myös käyttäjästä riippuvaa.

Toisessa otteessa huumausaineiden käyttäjät on kategorisoitu *perus- tai satunnaiskäyttäjiksi* ja ongelmakäyttäjiksi pidetään niiden vastinparina. Vastakkainasettelu luo perus- ja satunnaiskäytöstä ongelmakäyttöön nähden harmittoman kuvan marginaaliseen ongelmakäyttöön verrattuna. Näiden esimerkkien lisäksi kannabiksen käyttötapoihin viitattiin aineistossa esimerkiksi kategorioilla *virkestyskäyttö* ja *viihdekäyttö*, jotka myös haastoivat ongelmakategoriaa ja sisälsivät oletuksen siitä, että kannabiksen käyttö voi olla täysin viihteellistä tai virkistävää.

”Eduskunta saa eteensä aloitteen, jossa ehdotetaan rangaistavuuden poistamista kannabiksen viihdekäytöltä.” (HS 24.10.2019)

Edellä olevassa otteessa kannabisaloitteen nähtiin tähtäävän nimenomaan *viihdekäytön* rangaistavuuden poistoon. Otteessa kannabiksen käytön on oletettu olevan pääasiallisesti viihteellistä ja muiden käyttötapojen mahdollisuus on ikään kuin suljettu täysin pois. Myös kannabiksen käyttäjä on konstruoitu lähinnä viihdekäyttäjäksi tai satunnaiskäyttäjäksi, eikä kannabiksen ajatella juuri näyttelevän osaa ongelmakäytössä.

”Kannabiksen käytön rangaistavuus on kysymyksenä lopulta hyvin kaukana siitä, että joensuulaisella Nikellä on subutex-ongelma.” (Yle 19.3.2019)

”toiset huumeista ovat vaarallisempia kuin toiset ja toiset kasvattajista, kauppaajista sekä käyttäjistä vastuuttomampia kuin toiset, mutta huumeet tai niiden käyttäjät eivät ole pahoja.” (Yle 19.3.2019)

Ensimmäisessä otteessa on käytetty retorisenä keinona kontrastiparien luontia. Kannabiksen dekriminalisaatiokysymyksen vastakohtaksi on asetettu *joensuulaisen Niken subutex-ongelma*, missä subutexin käyttöä kuvataan ongelmakäytön kontekstissa ja negatiivisilla määreillä. Kannabiskysymys taas näyttäytyy tästä *hyvin kaukana* olevaksi kysymykseksi, millä siitä on luotu positiivinen mielikuva. Toisessa otteessa taas toisten käyttäjien on todettu olevan *vastuuttomampia kuin toiset*, millä on luotu kuvaa huumeiden käyttäjistä omasta käytöksestään vastuullisina subjekteina, joista osa ei ota käytöstään vastuuta. Seuraavassa otteessa kannabis on asetettu vahvasti ongelmakategorian ulkopuolella ja käyttö kuvataan hallittuna, viihteellisenä ja normaalina viikonloppuna tapahtuvana rentoutumisena.

”Miten aikuisen kannabiksen käyttäjän elämä muuttuisi, jos kansalaisaloitteen ajamat uudistukset menisivät läpi? Kansalaisaloitteen taustalla ollut Turun seudun kannabisyhdistyksen Tapani Karvinen uskoo, että moni asia paranisi.

Kun rangaistavuus poistuisi, poistuisi moni syrjäytymistä ja työttömyyttä aiheuttava tekijä. Siirtyisimme sellaiseen asenneilmapiiriin, jossa hyväksyttäisiin se että ihmiset viikonloppuisin käyttävät kannabista” (YLE 29.10.2019)

Otteessa kannabiksen käyttäjistä on puhuttu aikuisina kannabiksen käyttäjinä ja käyttäjiin viitataan *ihmisen* kategoriolla, millä käyttö näyttää kenen vain normaalina toimintana. Uhkana käyttäjille pidetään rangaistavuutta, minkä nähdään syrjäyttävän näitä ”normaaleja käyttäjiä”, joille rangaistavuus aiheuttaa syrjäytymistä ja työttömyyttä. Syrjäyttäväksi mekanismiksi on kannabiksen käytön sijaan oletettu otteessa rangaistuksesta koituvat haitat. Käyttäjät siis kategorisoidaan lähinnä rikosoikeusjärjestelmän tai yhteiskunnan uhreiksi. Otteessa on pyritty nimenomaan kannabiksen käyttäjien ja käytön normalisointiin, ei kaikkien huumausaineiden. Myös alla olevassa otteessa on tuotu esiin käyttörikkosen seurauksia kannabiksesta kiinni jääneelle käyttäjälle.

”Käyttörikokset koskevat suurimmaksi osaksi kannabista. Näitä rikoksia tulee poliisin tietoon vuosittain noin 15 000. Rekisteritieto voi olla este koulutus- tai työpaikan saamiselle. Päättäjien on hyvä pohtia, onko seuraus tällöin kohtuuton.” (HS 1.11.2019)

Otteessa on käytetty retorisenä keinona numeerista ilmausta, millä on pyritty korostamaan käyttörikkosten laajuutta. Otteessa koulu- tai työpaikan saamisen esteeksi on nimetty *rekisteritieto* sen sijaan, että esteeksi mainittaisiin huumausaineiden käyttö. Käyttäjä on konstruoitu otteessa lähtökohtaisesti rikosoikeusjärjestelmän uhriksi, minkä vuoksi

päättäjiä suositellaan pohtimaan seurausten kohtuullisuutta. Tämä sama näkökulma on tuotu esiin myös alla olevissa otteissa.

”...käyttäjiä halutaan suojella merkinnöiltä poliisin tietojärjestelmissä ” (HS 24.10.2019)

” Laittomanakin kannabista on voinut jo pitkään hankkia viihdekäyttöön ilman rangaistuksen pelkoa kahviloista esimerkiksi Amsterdamissa ja osissa Espanjaa.” (HS 24.10.2019)

Otteissa on todettu, että käyttäjiä tulee suojella nimenomaan rikosrekisterimerkinnöiltä. Ilmaisulla *ilman rangaistuksen pelkoa* rangaistusta on kuvattu ikään kuin pääasiallisena uhkana viihdekäytölle. Metaforalla yhteiskunnasta on tehty ikään kuin käyttäjän vihollinen. Näen myös, että toimittaja loi aineistossa käyttäjistä vastuullista kuvaa korostamalla, että aloitteen mukaisesti kannabiksen savulle ei saisi altistaa muita, varsinkaan lapsia tai nuoria. Kannabiksen käytön dekriminalisaation ikärajaksi suunnitellaan 18 vuotta, millä on pyritty kuvaamaan, että dekriminalisaatio koskisi ainoastaan aikuisia, ei nuoria. Tällä on voitu pyrkiä konsensuksen luomiseen ja vasta-argumenttiin varautumiseen osoittamalla, että myös aloitteen kannattajat jakavat yhteiskunnan huolen nuorien huumausaineiden käytöstä, eikä kannabiksen käytön dekriminalisaatiolla pyritä antamaan hyväksyntää nuorten kannabiksen käytölle. Yhdessä aineiston artikkeleista kannabiksen käyttöä nuoriso-ongelmana purettiin normalisoimalla nuorten päihdekokeiluja.

”...Orivedellä oli edellisenä syksynä järkytty kouluterveyskyselyiden tulokista: nuorista 16 prosenttia ilmoitti käyttäneensä kannabista ainakin kerran... .. kannabiksen kohdalla kyse on pienistä, ympäri Suomea syttyvistä paloista, ei maanlaajuisesta kriisistä. Yksi oriveteläinen kasvattaa kannabista vaatekomerossaan, toinen ostaa Toijalassa satsin hasista. Heiltä kannabis leviää paikallisesti isolle joukolle, mikä aiheuttaa sitten hetkellisen käyttöpiikin.” (Yle 19.3.2020)

Nuorten kannabiksen käytön lisääntymiseen on viitattu metaforilla *käyttöpiikki* ja *satsi hasista*, millä käytöstä pyritään luomaan järjestymätön, satunnainen ja vaaraton kuva. Lisäksi ilmaisulla *kasvattaa kannabista vaatekomerossaan* kannabiksen kasvattamisesta konstruoidaan pienimuotoista toimintaa ammattimaisen kasvatuksen ja järjestäytyneen rikollisuuden sijaan. Otteessa on myös pyritty normalisoimaan käsitystä nuoriso-ongelmasta maanlaajuisena ilmiönä toteamalla, että kyse on *ympäri Suomea syttyvistä paloista*,

jonka vastinpariksi on asetettu maanlaajuinen kriisi. Seuraavassa otteessa kannabiksen käyttäjiä ja käyttöä on normalisoitu tuomalla esiin kannabiksen kokeilun yleisyys.

”THL:n viime keväänä julkaiseman huume-kyselyn mukaan noin joka neljäs suomalainen on joskus kokeillut kannabista. Huume-kokeilut ovat nelinkertaistuneet 1990-luvulta. Yleisimpiä ne ovat 25–34-vuotiailla, joista 45 prosenttia on joskus kokeillut huumeita.” (HS 1.11.2019)

Otteessa käytettiin retorisenä keinona tutkimustietoon vetoamista ja määrällistämistä. Kokeiluiden määrällistämällä on luotu kuva kannabiksen kokeiluista yleisenä ilmiönä, jonka voi nähdä normalisoivan kannabiksen kokeilun. Otteessa käyttö kategorisoidaan myös nimenomaan *kannabiksen kokeiluksi*. Kaikkia kannabista kokeilijoita ei siis pidetä kannabiksen *käyttäjinä*. Aloitetta puolustavana retoriikkana näen myös aloitteessa ehdotettujen määrien konstruoimisen *pieniksi* määräksi, mikä näkyi aineistossa useassa kohtaa toimittajien tavassa puhua aloitteesta.

”Aloitteessa esitetään rikoslain muutosta, joka poistaisi rangaistukset kannabiksen käytöstä, omaa käyttöä varten tapahtuvan pienen kannabismäärän hallussapidosta sekä muutaman kannabiskasvin kasvattamisesta omaan käyttöön.” (HS 24.11.2019)

6 PUHUJAKATEGORIAM KESKUSTELUSSA

Tässä kappaleessa eritellään tarkemmin, mitkä puhujakategoriat ovat saaneet kannabisaloitetta koskevassa poliittisessä keskustelussa valtaa kysymyksen määrittelyssä. Tarkoituksena ei ole osoittaa esimerkiksi, mikä puolue tai ammattiryhmä kannattaa tai vastustaa kannabisaloitetta, eikä aineistossa esiintyvien puhujakategorioiden voida ajatella edustavan koko heidän edustamaansa ryhmää, puoluetta tai instituutiota. Puhujakategoriat antavat kuitenkin viitteitä siitä, ketkä julkisessa keskustelussa ovat käyttäneet ja saaneet eniten puhe- ja määrittelyvaltaa kannabisaloitetta koskevassa julkisessa keskustelussa. Myös toimittajilla on ollut aineistossa merkittävä rooli siinä, keitä aineistoon on haastateltu, mitä lainauksia artikkeleihin on päätetty käyttää ja miten lainaukset on artikkeleissa kehystetty. Mediakeskustelussa siis myös toimittajilla on väistämättä ollut valtaa keskustelun määrittelyyn.

Aineistossa vahvimmin toimijoina näyttäytyivät poliitikot, joiden rooli aineistossa selittyy luultavasti pitkälti sillä, että kannabisaloitteessa on kyse *poliittisesta kysymyksestä*. Poliitikkojen lisäksi aineistossa puhevaltaa käyttivät poliisit ja asiantuntijat. Aineistossa esiintuodut puhujakategoriat edustivat yleensä jotakin yhteiskunnallisesti arvovaltaiseksi tunnistettua ryhmää. Keskustelun puhujakategoriat näyttivät uudistavan valta-asetelmia, sillä keskustelussa määrittelyvaltaa saivat samat instituutiot, joilla on yhteiskunnassa ylipäänsä eniten puhevaltaa. Puhujakategoriat edustivat aineistossa myös yleensä alallaan korkeassa tai arvostetussa asemassa olevia henkilöitä, mikä vahvasti argumenttien uskottavuutta.

Marginaalisina puhujakategorioina aineistossa olivat muun muassa määrittelyjen kohteena olevat kannabiksen käyttäjät ja nuoret, joiden puhujakategorioita aineistossa ei esiinny lainkaan. Myöskään sosiaali- ja terveysviranomaiset eivät olleet aineistossa esillä siitä huolimatta, että argumentteina kannabisaloitteen vastustamiseen ja puolustamiseen on käytetty sosiaalisia ja terveydellisiä perusteluita. Seuraavissa kappaleissa eritellään tarkemmin, mitkä puhujakategoriat aineistossa puolustivat ja vastustivat kannabisaloitetta.

6.1 KANSALAISALOITETTA VASTUSTAVAT PUHUJAKATEGORIAM

Pääasiallisina kansalaisaloitetta vastustavina puhujakategorioina olivat aineistossa poliitikot ja poliisit. Poliitikot esiintyivät aineistossa kannabisaloitetta vastustavassa

argumentaatiopositiossa yhteensä yhdeksässä artikkelissa. Poliitikkoja oli haastateltu kahdessa artikkelissa ja suurin osa viittauksista perustui poliitikkojen haastatteluissa esittämiin kantoihin. Artikkeleissa myös lainattiin suoraan esimerkiksi poliitikkojen sosiaalisessa mediassa jakamia sisältöjä ja hallituksen kyselytunnin puheaineistoa, millä myös toistettiin poliitikkojen argumentteja. Aineistossa käytettiin retorisenä keinona usein poliitikkojen kantojen *toistoa*. Kantojen merkittävyyttä keskusteluun vahvistettiin tuomalla ne esiin useaan kertaan ja eri tavoilla.

Politiikoista eniten näkyvyyttä saivat ministerien ja eduskuntaryhmien puheenjohtajien puhujakategoriat. Puheenjohtajien ja ministerien puhujakategoriat edustavat aina jotakin suurempaa poliittista ryhmää, minkä vuoksi puheenjohtajien ja ministerien kannanottoihin vetoamisen voidaan ajatella olevan huomattavasti vakuuttavampaa, kuin muiden poliittisten toimijoiden kannanotot. Ministereillä ja puheenjohtajilla on myös paljon poliittista valtaa, mikä lisää heidän vakuuttavuuttaan argumentin esittäjänä. Eduskuntaryhmien puheenjohtajat käyttivät aineistossa usein retorisenä keinona konsensuksen luomista tuomalla esiin, että heidän kannoissaan on kyse koko puolueen kannasta. Poliitikkojen puheenvuorot yhdistetään aineistossa heidän edustamiinsa puolueisiin SDP:hen, Keskustaan, Kokoomukseen, Perussuomalaisiin, RKP:hen ja Kristillisdemokraattiseen puolueeseen. Puhujien kategorisoinnilla eri puolueisiin luotiin konsensusta sille, että aloitetta vastustavissa kannoissa on kyse useiden poliitikkojen mielipiteestä. Vastustamisesta konstruoi siis laajasti jaettu poliittinen kanta.

Kaikkein eniten kannabisaloitetta vastustavassa argumentaatiossa on viitattu oikeusministerin puhujakategoriaan. Oikeusministeriön tehtäväalueeseen kuuluu muun muassa rikoslain ja rangaistusten täytäntöönpanoa koskevan lainsäädännön valmistelu, minkä vuoksi se on rikoslain muutokseen tähtäävän aloitteen näkökulmasta keskeinen. Oikeusministerin puhujakategoriasta tehdyn argumentin uskottavuutta lisää ministeriaseman tuoma arvovalta ja oikeutus asiantuntijuuteen lainsäädäntöön liittyvissä asioissa. Oikeusministerin voidaan ajatella oikeusministeriön johtajana myös heijastelevan laajemmin oikeusministeriön näkemyksiä. Toinen merkittävä ministerin puhujakategoria, johon artikkeleissa on viitattu useaan kertaan, on pääministeri. Pääministerin puhujakategoria tunnetaan yleisesti vielä *ministeriä* merkittävämmäksi arvovallaksi, jonka vuoksi pääministerin kantaa voidaan pitää muiden ministereiden kantoja vakuuttavampana. Pääministerin tehtäviin kuuluu muun muassa hallituksen politiikan ja valtioneuvoston toiminnan

johtaminen, minkä vuoksi pääministerin puhujakategoriasta tehtyjen argumenttien voidaan ajatella heijastelevan koko hallituksen linjaa.

Poliisien puhujakategoriasta kannabisaloitetta vastustaviin kantoihin viitattiin taas aineistossa yhteensä neljässä artikkelissa. Näistä kahdessa artikkelissa poliisin puhujakategoriaan kuuluva henkilö on aineistossa puhujana ja kahdessa muussa artikkelissa on viitattu poliisien aikaisemmissa haastatteluissa ilmaisemiin kantoihin, myös poliisien kantoja siis *toistetaan*. Toistamalla poliisien kantoja aineistossa luotiin konsensusta ja vakuuttavuutta poliisin kannoille.

Poliisi puhui myös artikkeleissa ikään kuin arvostetuista ja tunnustetuista puhujakategorioista, kuten poliisihallituksen poliisitarkastajan, poliisiylijohtajan ja poliisipäällikön puhujakategorioista. Argumenttien vaikuttavuutta lisäsi kommentteissa esiin tuotu poliisien korkea virka-asema. Puhujat loivat aineistossa myös konsensusta mielipiteistä poliisien yleisenä kantana vetoamalla kommentteissa ”poliisien” kokemukseen sen sijaan, että väitteet esitettäisiin puhujan omana kokemuksena.

Poliitikkojen ja poliisin lisäksi kannabisaloitetta vastustavassa argumentaatiossa kannabisaloitetta argumentoitiin myös rikosoikeuden professorin kategoriasta. Professoria voidaan pitää yhteiskunnassa hyvin tunnistettuna arvonimikkeenä ja tämän puhujakategorian edustajan voidaan ajatella automaattisesti edustavan tietoa. ”Rikosoikeuden” etuliite professorin edessä vielä korostaa, että puhujalla on erityistä tietoa nimenomaan rikosoikeuskysymyksistä, jolloin professorin asiantuntijuuden voidaan ajatella oleva oikeutettua kannabiksen rikosoikeudellisen aseman kommentointiin. Asiantuntijat eivät kuitenkaan muilla tavoin näy aloitetta vastustavissa puheenvuoroissa puhujina.

6.2 KANSALAISALOITETTA PUOLUSTAVAT PUHUJAKATEGORIAT

Myös kansalaisaloitetta puolustavassa argumentoinnissa pääasiallinen puhujakategoria olivat poliitikot. Poliitikkoja on haastateltu kolmeen artikkeliin ja muissa artikkeleissa on esimerkiksi lainattu poliitikkojen sosiaalisen median sisältöjä tai aikaisempia haastatteluita. Myös aloitetta puolustavissa kannoissa näkyy siis poliitikkojen kantojen *toisto* retorisenä keinona. Poliitikkojen puhujakategoriana olivat useimmiten ministerit tai eduskuntaryhmän puheenjohtajat, joita voidaan pitää muita politiikan toimijoita vakuuttavamina puhujakategorioina. Kannabisaloitetta puolustavat puhujakategoriat edustivat aineistossa pääosin Vihreän puolueen ja Vasemmisto-puolueen eduskuntaryhmiä. Lisäksi

aineistossa viitattiin Sosialidemokraattiset Nuorten puheenjohtajaan. Aineistossa Vihreät käyttivät argumentaatiota vahvistavana retorisenä keinona konsensuksen luomista vetoamalla, että kanta on koko puolueen kanta, kun taas Vasemmiston edustajan puhujakategorioista tehdyissä argumenteissa korostettiin kantojen henkilökohtaisuutta. Konstruoidulla puolustavat kannat vahvasti ainoastaan Vihreän puoleen kannoiksi ja Vasemmiston edustajien *henkilökohtaisiksi* kannoiksi puolustavista kannoista konstruointiin yhden tai harvojen puolueiden mielipide, jolloin aloitteen puolustaminen näyttäytyi positiona, jota ei puolusteta politiikassa.

Yleisimmin aineistossa viitattu aloitetta puolustava poliitikkojen puhujakategoria on sisäministerin ja Vihreän puolueen puheenjohtaja. Sisäministeriön vastuualueeseen kuuluu sisäisestä turvallisuudesta vastaaminen, kuten poliisitoimintaan liittyvä valvonta, ohjaus ja lainsäädännön valmistelu. Sisäministerin puhujakategoriasta tehty argumenttia rikoslaissa rangaistavaan tekoon voidaan pitää vakuuttavana. Aineistossa kuitenkin tuotiin usein esille sisäministerin puhujakategoriasta tehtyä argumenttia kyseenalaisestavia argumentteja. Aineistossa siis pyrittiin heikentämään tästä puhujakategoriasta tehtyjä kannanottoja. Toinen merkittävä ministerin puhujakategoria on aineistossa sosiaali- ja terveysministeri. Sosiaali- ja terveysministeriön tehtävänä on muun muassa riittävien sosiaali- ja terveystalveluiden ja hyvän terveyden ja toimintakyvyn tukeminen, mikä oikeuttaa sosiaali- ja terveysministerin puhujakategoriasta tehdyt argumentit hoitoon ohjautumisen ja päihdeongelmien hoidon tehostamisesta.

Poliitikkojen aloitetta puolustavissa argumenteissa painottui erityisesti dekriminialisointi puolustaminen näyttöön perustuvana ja inhimillisiä haittoja vähentävänä ratkaisuna. Poliitikot eivät kuitenkaan pyrkineet normalisaatiodiskurssin mukaisesti erottamaan kannabista aineena muista huumausainesta tai tuomaan esille kannabiksen käytön moninaisuutta, vaan näkivät kannabiksen käytön pääosin ongelmakäyttöön sitoutuneena.

Poliitikkojen jälkeen merkittävin kannabisaloitetta puolustavista puhujakategorioista olivat asiantuntijat. Asiantuntijat edustivat aineistossa lähes yksinomaan aloitetta puolustavaa argumentaatiopositiota. Asiantuntijoita on haastateltu aineistossa neljässä artikkelissa ja asiantuntijoiden kannabisaloitetta puolustaviin kantoihin on viitattu tämän lisäksi kahdessa artikkelissa. Asiantuntijat edustivat usein merkittäviä organisaatioita, kuten THL:ää, yliopistoja ja päihdetyötä, mikä vahvistaa argumenttien uskottavuutta. Käytetyt puhujakategorioita on muun muassa professori, tutkija ja ylilääkäri.

Asiantuntijat käyttivät retorisenä keinona faktoihin vetoamista ja pyrkivät kommentissaan muita kategorioita enemmän neutraaliuteen. Asiantuntijoiden argumentaatio tukee sekä dekriminisaation näkemistä näyttöön perustuvana ratkaisuna että normalisaatioon pyrkivää argumentointia. Poliitikkojen ja asiantuntijoiden lisäksi kannabisaloitteita puolustavana puhujakategoriana esiintyi aineiston kahdessa artikkelissa kannabisyhdistyksen puheenjohtaja, johon viitattiin artikkeleissa aloitteen ”puuhamiehenä”. Aloitteen tekijä edusti aineistossa kannabisaktivistien puhujakategoriaa. Aloitteen tekijän puhujakategoria edustaa argumentaatiossa näyttöön perustuvuutta ja normalisaatiota. Tämän ohella aineistossa ei ole haastateltu tai viitattu kannabisaktivismia edustaviin ryhmiin.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tähän tutkimukseen on kerätty vuoden ajalta aineistoa kannabiksesta HS:n ja Ylen verkkolehdistä. Aineiston perusteella kannabis aiheena on ollut esillä mediassa vilkkaasti ja sitä käsitellään useista näkökulmista. Tutkimusjakson aikana kannabiksesta puhuttiin kaikkein yleisimmin rikollisuuden, politiikan ja lainsäädännön näkökulmista. Poliitiikan ja lainsäädännöllisten näkökulmien suuri osuus aineistossa antaa viitteitä siitä, että kannabiksen poliittinen ja lainsäädännöllinen asema on tutkimusjakson aikana ollut uudelleenmäärittelyn ja neuvottelun kohteena, mihin kannabisaloite on luultavasti vaikuttanut merkittäväällä tavalla.

Kannabisaloitteesta käytyä poliittista keskustelua analysoitiin tutkimuksessa tarkemmin retorisen diskurssianalyysin keinoin. Keskityin tutkimuksessa tarkastelemaan, miten kannabisaloitetta keskustelussa vastustettiin ja puolustettiin ja millaisia keinoja argumentaatioon käytettiin. Kannabisaloitetta vastustavassa argumentaatiossa painottui huumeiden näkeminen ongelmana ja puolustavassa argumentaatiossa huumeista aiheutuvien haittojen ehkäisy. Ongelmallisuutta korostettiin aineistossa yleensä näkemällä huumausaineet rikosoikeudellisena ja moraalisen ongelmana ja konstruoimalla dekriminisaatiosta humanististen arvojen vastainen politiikka. Aloitetta vastustettiin useimmiten poliitikkojen ja poliisien puhujakategorioista. Dekriminalisaatiota puolustettiin vetoamalla dekriminisaatioon näyttöön perustuvana ja inhimillisiä haittoja vähentävänä politiikkana sekä normalisoimalla kannabista ja sen käyttöä. Aloitetta puolustettiin useimmiten poliitikkojen ja asiantuntijoiden puhujakategorioista.

Argumentaatiopositiot erosivat siinä, mitä keskustelussa pidettiin pääasiallisena ongelmana. Vastustavassa positiossa pääasiallisena ongelmana nähtiin *huumausaineet*, kun taas puolustavassa positiossa ongelmana pidettiin *huumausainehaittoja*. Vastustavan position mukaisesti dekriminisaation ajateltiin pahentavan huumausaineista aiheutuvia ongelmia parantamalla *huumausaineiden* asemaa, kun taas puolustavassa positiossa dekriminisaation ajateltiin vähentävän huumausaineista aiheutuvia ongelmia parantamalla *huumausaineiden käyttäjien* asemaa. Näillä puhetavoilla voidaan ajatella olevan vaikutuksia yleisiin käsityksiin ja mielipiteisiin huumausainepolitiikasta, kannabiksesta ja kannabiksen käyttäjistä. Vastakkainasettelun vuoksi aloitetta puolustavissa kannoissa saatetaan vähätellä huumausaineiden riskejä ja toisaalta dekriminisaatio voidaan esittää liian positiivisessa valossa, jolloin sen mahdolliset ongelmakohdat saatetaan ohittaa. Huumausaineiden ongelmallisuuden korostaminen voi vaikuttaa kannabiksen käyttäjien

yhteiskunnalliseen asemaan marginalisoimalla heidät huumeiden käyttäjien kategoriaan ja leimaamalla heidät yhteiskunnan ”toisiksi”. Kinnunen (2008, 108–110) on myös nostanut esiin, että huumausainepolitiikan moraalinen ulottuvuus on vaikuttanut Suomen huumausainepolitiikan kehitykseen, viivästyttänyt hoitojärjestelmän kehitystä ja ylipäänsä vaikeuttanut huumausaineongelmien hoitoa.

Tämä moraalinen ulottuvuus näkyy yhteiskunnan tavassa suhtautua kaikkiin huumausaineisiin torjuvasti. Partanen (2002) on määritellyt yhteiskunnan torjuvan suhtautumisen huumausaineisiin *narkofobiaksi*. Narkofobiassa huumausaineet nähdään yleistä moraalialia rappauttavana ja koko yhteiskuntaa uhkaavana vaarana, jolloin kaikki huumausaineisiin hyväksyvästi suhtautuvaa puhetta pidetään vääränä viestinä ja huumausaineiden suosimisenä. Narkofobinen reagointi näkyy torjuvana suhtautumisena kaikkeen huumeiden käyttöön ja kokeiluun sekä pelkona huumausaineiden käytön seurauksista. (Partanen 2002, 18-19; Kinnunen 2008, 108-110.) Kannabisaloitetta vastustavissa puheenvuoroissa tämä narkofobinen suhtautuminen on nähtävissä edelleen 2020-luvulle tultaessa. Tämän tutkimuksen aineistossa kannabiksen dekriminialisointi liitettiin huumausaineiden vapauttamiseen tai laillistamiseen. Dekriminalisaatiota vastustettiin, koska sen lähettämästä viestistä erityisesti nuorille oltiin huolissaan. Dekriminalisaation ajateltiin lisäävän käyttöä ja erityisenä ongelmana pidettiin tästä aiheutuvia seurauksia. Mielenkiintoista on, että tässä tutkimuksessa dekriminalisaation vastustamiseen käytetyt perustelut olivat myös pitkälti samoja, joilla huumausaineiden kriminalisaatiota puolustettiin 1960-luvulla. Perusteissa vedotaan porttiteoriaan, ollaan huolissaan nuorista ja käyttörikokset halutaan säilyttää niiden symbolisen merkityksen vuoksi.

Aloitetta puolustavat kannat kuitenkin osoittivat, että huumausainepolitiikkaan kohdistuu mediassa myös uudelleenmäärittely-yrityksiä. Kannabiksen dekriminalisaation ohella aineistossa nousi esiin keskustelua kaikkien huumausaineiden dekriminalisoinnista, jota puolustettiin huumausaineista aiheutuvia haittoja vähentävänä ratkaisuna. Kannabiksen dekriminalisaatio ei tutkimuksen perusteella näyttäydä Suomen huumausainepoliittisessa keskustelussa täysin muista huumausaineista erotettavana ja erillisesti ratkaistavana kysymyksenä, vaan sitä pidetään enemmän kysymyksenä siitä, mihin suuntaan Suomen huumausainepolitiikkaa tulisi kehittää.

Tammi (2002, 266-269) on liittänyt keskustelun dekriminalisaatiosta osaksi sellaisen haittoja vähentävän politiikan kehitystä, jossa haitat nähdään terveystieteellisiä kysymyksiä, kuten korvaushoitoa ja neulanvaihtopisteitä, laajemmin myös sosiaalisina ja

yhteiskunnallisina haittoina. Jo se, että huumausainepolitiikan vaihtoehtoista ja dekriminialisaatiosta keskustellaan julkisesti monista eri näkökulmista, kertoo siitä, että yhteiskunnan suhtautuminen huumausaineisiin ja huumausainepolitiikkaan on ainakin jonkin asteisessa muutoksessa. Tässä tutkimuksessa tarkastellun keskustelun perusteella haittoja vähentävä politiikka ei kuitenkaan saa vielä täyttä yhteiskunnan tukea.

Aineistossa pyrittiin myös kannabiksen uudelleenmäärittelyyn ja kysymys dekriminialisaatiosta erotettiin *kannabiskysymykseksi*. Tämä näkyi siinä, että kannabiksen käytöstä ja käyttäjistä puhuttiin mediakeskustelussa ongelmakäytön ohella ”viihdekäytön” kontekstissa, yleistä huumausainekategoriaa haastettiin ja kannabiksen erillisuus huumausainekysymyksestä tunnistettiin. Abalon (2019) on analysoinut Ruotsissa mediakeskustelussa kannabiksesta käytettyjä diskursseja ja havaitsi, että journalismissa paitsi vahvistettiin vallitsevaa huumausainepolitiikkaa ja hegemonisia diskursseja, hegemoniaa myös kyseenalaistettiin tuomalla esiin positiivisia näkemyksiä kannabiksesta ja puolustamalla kannabiksen laillistamista rikostorjunnan keinona. Vaikka tämän tutkimuksen tulokset eivät ole täysin vertailukelpoisia Ruotsissa toteutetun tutkimuksen kanssa, on tekemäni havainnot osin saman suuntaisia. Kannabisaloitetta puolustavat kannat ja journalistien tapa kehystää kannabiksen dekriminialisaatiokysymys osaksi kansainvälistä huumausainepolitiikkaa kyseenalaistavat Suomessa vuosikymmeniä kontrolliin painottuneen huumausainepolitiikan.

Näen yhteiskunnalliselle tutkimukselle, mutta myös sosiaalityölle olennaisena tutkimuskohteena sen, kuka sosiaalisia ongelmia saa määritteleä ja keiden näkemykset yhteiskunnallisessa keskustelussa jäävät marginaaliin. Puhujakategorioiden lähemmän tarkastelun perusteella median kannabisaloitteesta käytyä poliittista keskustelua hallitsi pääosin viranomais- ja asiantuntijajäät. Poliitikot saivat huomattavan suurta näkyvyyttä kannabisaloitekeskustelussa. Poliitikkojen merkittävä asema selittyy kuitenkin osaltaan tutkimusaineiston rajauksella poliittiseen aineistoon. Dekriminialisaatiota vastustivat aineistossa useimmiten samat puhujakategoriat, joiden on aikaisemmassa huumausainetutkimuksessa havaittu olevan merkittävimpiä huumausainekysymyksen määrittelijöitä, poliitikot ja poliisit. Myös puolustavassa positiossa yleisin puhujakategoria oli poliitikot, joiden lisäksi merkittävää puhevaltaa oli asiantuntijoilla. Puhujakategoriat vaikuttivat aineistossa siihen, minkälaisia näkökulmia ylipäätään julkisessa keskustelussa tuotiin esiin. Poliisien ja asiantuntijoiden rooli näkyi argumentaatiossa rikosoikeudellisten ja tieteellisten näkökulmien painottumisena. Sen sijaan aiemman huumausainetutkimuksen tavoin

sosiaaliset näkökulmat olivat kannabisaloitekeskustelussa paitsiossa. Pidän sosiaalityön ja sosiaalisten näkökulmien marginaalista osallisuutta poliittiseen keskusteluun merkittävänä ongelmana, sillä se vaikeuttaa monipuolisen huumausainekuvan muodostumista mediassa. Esimerkiksi arkipäivän rajapinnassa työskenteleviä sosiaalityöntekijöitä ei ole kuultu aineistossa lainkaan siitä huolimatta, että heillä voisi olla laajaa tietämystä päih-teiden ja kriminaalipolitiikan sosiaalisista haitoista.

Myöskään kannabisaktivistien, kannabiksen tai muiden huumausaineiden käyttäjien tai ”tavallisten ihmisten” äänet eivät kuuluneet keskustelussa. Ainoa ruohonjuuritason puhuja aineistossa oli kannabisaloitteen tekijä. Vaikka kannabisaloite on lähtenyt kansalais-ten ja niin sanottujen ”normaalien ihmisten” aktiivisuudesta, mediassa kysymyksen mää-rittely on siirtynyt pitkälti valtaa pitävälle instituutioille. Keskustelussa on vaiennettu ne äänet, jotka ovat aloitteella pyrkineet saamaan yhteiskunnallista näkyvyyttä. Esimerkiksi mielipidekirjoitusten täysi puuttuminen aineistosta herätti kysymyksen siitä, eikö medi-assa olla kiinnostuneita tuomaan lukijoiden ääntä esille, vai eikö aloitetta tai huumausai-nepolitiikkaa haluta esimerkiksi leimautumisen pelossa julkisesti kommentoida omalla nimellä.

Näen, että poliitikkojen, asiantuntijoiden ja viranomaisten saama merkittävä rooli kes-kustelun määrittelijöinä on myös vaikuttanut siihen, että kannabiskysymystä on käsitelty huomattavasti enemmän ongelmien ja niiden vähentämisen näkökulmasta. Vaikka aineis-tossa on nähtävissä myös pyrkimyksiä kannabiksen normalisaatioon ja ongelmallisuuden kyseenalaistamiseen, tämä on selvästi marginaalinen puhetapa. Asiantuntijatkaan har-vemmin erottivat aineistossa kannabiksen muusta huumausainekategoriasta erilliseksi tai erilaiseksi aineeksi. Aloitteen saama suosio sekä asenteiden ja käyttömäärien muutokset kuitenkin osoittavat, että kannabikseen suhtaudutaan yhteiskunnassa eri tavoin, mitä mui-hin huumausaineisiin. Tähän on myös politiikassa ja tutkimuksissa syytä reagoida.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on ollut osaltaan tuottaa tietoa siitä, miten kannabista määritellään julkisessa keskustelussa kannabisaloitteesta käydyn mediakeskustelun yh-teydessä. Toivon, että tutkimukseni lisää myös sosiaalityöntekijöiden ymmärrystä huu-mausainepolitiikan taustoista ja tavoitteista ja herättää kiinnostusta poliittiseen keskus-te-luun osallistumiseen.

Pidän kannabiksen tutkimista muista huumausaineista erillisenä kysymyksenä edelleen merkittävänä tutkimusaiheena. Tässä tutkimuksen rajoissa on voitu tehdä ainoastaan pin-taraapaisu kaikkeen kannabiksesta käytävään keskusteluun, eikä tutkimuksella ole voitu

vastata siihen, mitä aloitteesta oikeasti ajatellaan tai mihin politiikkaa tulevaisuudessa tulee kehittää. Kannabisaloitteesta ja kannabiksesta käydään keskustelua lukuisilla eri alueilla mediassa ja median ulkopuolella, mistä Ylen ja Helsingin Sanomien verkkojulkaisut ovat pieni osa. Erityisesti sosiaalityön tutkimuksen kannalta pidän tärkeänä sen tutkimista, miksi sosiaalityön näkökulmat eivät ole mukana poliittisessa keskustelussa tai mitä sosiaalityöntekijöiden kannat huumausainepolitiikkaan ylipäättään ovat. Jatkotutkimusaiheena olisi myös kiinnostavaa vertailla sitä, miten kannabiksesta käytävä keskustelu on ajallisesti muuttunut tai miten kannabista määritellään poliittisen keskustelun ulkopuolella.

KIRJALLISUUS

- Abalo, Ernesto (2019) Rifts in the Hegemony: Swedish News Journalism on Cannabis Legalization. *Journalism Studies* 20 (11) 1617-1634.
<https://doi.org/10.1080/1461670X.2018.1533416>
- Acevedo, Beatriz (2007) Creating the cannabis user: A post-structuralist analysis of the re-classification of cannabis in the United Kingdom (2004–2005), *International Journal of Drug Policy* 18 (3), 177-186. <https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2006.11.008>
- Annala, Maria (2007) Suomalaislehtien huumejournalismi ja sen vaikutukset yhteiskunnan huumeongelmaan. Pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto.
- Becker, Howard (1997) *Outsiders. Studies in the Sociology of Deviance*. New York: The Free Press of Glencoe.
- Burr, Vivien (2015) *Social constructionism*. Third edition. London: Routledge.
- Christie, Nils & Bruun, Kettil (1985) *Hyvä vihollinen. Huumausainepolitiikka Pohjoisessa*. Weilin+Göös, Espoo.
- Egnell, Susanne, Villman, Emma & Obstbaum, Yaira (2019) Cannabis policy and legislation in the Nordic countries. A report on the control of cannabis use and possession in the Nordic legal systems. Nordic Welfare Centre.
- Euroopan huumausaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskus (2019) Euroopan huumeraportti 2019. Suuntauksia ja muutoksia, Euroopan unionin julkaisutoimisto, Luxemburg.
- Fairclough, Norman (1995) *Miten media puhuu*. Suom. Virpi Blom & Kaarina Hazard. Tampere: Vastapaino.
- Goode, Erich (1970) *The marihuana Smokers*. New York & London. Basic Books, Inc. Publisher.
- Hakkarainen, Pekka (1992) *Suomalainen huumeekysymys*. Huumausaineiden yhteiskunnallinen paikka Suomessa toisen maailmansodan jälkeen.
- Hakkarainen, Pekka & Metso, Leena (2003) Huumeiden käytön uusi sukupolvi. *Yhteiskuntapolitiikka* 68 (3), 244-256.
- Hakkarainen, Pekka & Metso, Leena (2004) Suomalaisten suhtautuminen huumeisiin ja huumeisiin. *Mielipiteet ja asenteet väestössä*. *Yhteiskuntapolitiikka* 69 (1), 39-53.

- Hakkarainen, Pekka & Karjalainen, Karoliina (2017) Pilvee, pilvee: Kannabiksen käyttötavat, käyttäjät ja poliittiset mielipiteet. *Yhteiskuntapolitiikka* 82 (1), 19-32.
- Hakkarainen, Pekka & Tammi, Tuukka (2018) Huumeiden käytön rangaistavuudesta tulisi luopua. THL-blogi. <https://blogi.thl.fi/huumeiden-kayton-rangaistavuudesta-tulisi-luopua/> Luettu 8.4.2021.
- Hakkarainen, Pekka & Tammi, Tuukka (2019) Kriminalisointikeskustelu – Oli jo aikakin! Haaste 4/2019 <https://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste42019/kriminalisointikeskustelu-olijoikakin.html> Luettu: 12.2.2021
- Hämeen-Anttila, Jaakko (2013) Trippi ihmemaahan: huumeiden kulttuurihistoria. Helsinki: Otava.
- Jokinen, Arja (2016a) Diskurssianalyysin suhde sukulaistraditioihin. Teoksessa Jokinen Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero. *Diskurssianalyysin aakkoset*. Tampere: Vastapaino, 201-215. [E-kirja]. Luettu 22.4.2021
- Jokinen, Arja (2016b) Vakuuttelevan ja suostuttelevan retoriikan analysoiminen. Teoksessa Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero. *Diskurssianalyysin aakkoset*. Tampere: Vastapaino, 273-299. [E-kirja]. Luettu 15.1.2021
- Jokinen, Arja (2016c) Poliitikkojen puheet puntarissa: Kaupunginvaltuutettujen asunnottomuuspuheiden retoriikka. Teoksessa Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero. *Diskurssianalyysin aakkoset*. Tampere: Vastapaino, 145-172. [E-kirja]. Luettu 22.4.2021
- Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi (2016) Valtasuhteiden analysoiminen. Teoksessa Jokinen Arja, Juhila Kirsi & Suoninen, Eero. *Diskurssianalyysin aakkoset*. Tampere: Vastapaino, 63-84. [E-kirja]. Luettu 26.4.2021
- Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (2016) Diskursiivinen maailma. Teoreettiset lähtökohdat ja analyttiset käsitteet. Teoksessa Jokinen, Arja Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero. *Diskurssianalyysin aakkoset*. Tampere: Vastapaino, 21-42. [E-kirja]. Luettu 11.1.2021
- Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (2016) Kymmenen kysymystä diskurssianalyysistä. Teoksessa Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero. *Diskurssianalyysin aakkoset*. Tampere: Vastapaino, 362-375. [E-kirja]. Luettu 23.4.2021

Kainulainen, Heini (2002) Pitääkö huumeiden käyttäjää rangaista? Teoksessa Kaukonen, Olavi & Hakkarainen, Pekka (toim.) Huumeiden käyttäjä hyvinvointivaltiossa. Helsinki: Gaudeamus Oy, 229-251.

Kainulainen, Heini (2009) Huumeiden käyttäjien rikosoikeudellinen kontrolli. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 245. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-704-371-7>

Kansalaisaloite.fi <https://www.kansalaisaloite.fi/> Luettu 15.10.2020

Karjalainen, Karoliina, Pekkanen, Niina & Hakkarainen, Pekka (2020) Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet – Huumeaiheiset väestökyselyt Suomessa 1992–2018. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Raportti 2/2020.

Kaukonen, Olavi & Hakkarainen, Pekka (2002) Esipuhe. Teoksessa Kaukonen, Olavi & Hakkarainen, Pekka (toim.) Huumeiden käyttäjä hyvinvointivaltiossa. Helsinki: Gaudeamus Oy, 5-6.

Kekoni, Taru (2007) Kannabiksen käyttö, yhteiskunnallinen reagointi ja siihen vastaaaminen. Kannabisaktivistien näkökulma. Akateeminen väitöskirja. Tampere: Tampereen yliopisto.

Kinnunen, Aarne (2002) Poliisin tehostettu huumekontrolli. Teoksessa Kaukonen, Olavi & Hakkarainen, Pekka (toim.) Huumeiden käyttäjä hyvinvointivaltiossa. Helsinki: Gaudeamus Oy, 193-228.

Kinnunen, Aarne (2008) Kriminaalipolitiikan paradoksi. Tutkimuksia huumausainerikollisuudesta ja sen kontrollista Suomessa. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 233.

Koivuniemi, Pihla (2019) Mitä media kertoo meille huumeista? Tutkimus median huume keskustelusta keväällä 2018. Pro gradu -tutkielma, Turun yliopisto.

Kuokkanen, Juho (2019) Jotakin on vialla. Kannabiskysymys muuttuvassa päihdekulttuurissa. Pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto.

Lancaster, Kari, Hughes, Caitlin, Spicer, Bridget, Matthew-Simmons, Francis & Dillon, Paul (2011) Illicit drugs and the media: Models of media effects for use in drug policy research, Drug and Alcohol Review, July 2010.

Lintonen, Tomi, Rönkä, Sanna, Kotovirta, Elina & Konu, Anne (2012): Huumeet Suomessa 2020: Ennakointitutkimus. Tampere, Juvenes.

- Media Audit Finland (2019) Kansainvälinen mediatutkimus 2019. <https://mediaauditfinland.fi/tilastot/> [verkkajulkaisu] Luettu 10.5.2021
- Murto, Lasse (2002) Päihdehuollon suomalainen malli kansainvälistyvässä ympäristössä. Teoksessa Kaukonen, Olavi & Hakkarainen, Pekka (toim.) Huumeiden käyttäjä hyvinvointivaltiossa. Helsinki: Gaudeamus Oy, 167-192.
- Månsson, Josefin (2016) The Same Old Story? Continuity and Change in Swedish Print Media Constructions of Cannabis. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs* 33 (3), 267–86.
- Niemi, Hannu & Virtanen, Miialila (2017) Huumausaine-, alkoholi- ja dopingrikokset. Teoksessa Rikollisuustilanne 2016. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. *Katsauksia* 22/2017.
- Partanen, Juha & Metso, Leena (1999) Suomen toinen huumeaalto. *Yhteiskuntapolitiikka*, 64 (2), 143-149.
- Partanen, Juha (2002) Huumeet maailmalla ja Suomessa. Teoksessa Kaukonen, Olavi & Hakkarainen, Pekka, (toim.) Huumeiden käyttäjä hyvinvointivaltiossa. Helsinki: Gaudeamus Oy, 13-38.
- Pietikäinen, Sari & Mäntynen, Anne (2009) Kurssi kohti diskurssia. Vastapaino: Tampere.
- Piispa, Matti (2001) Sanomalehtien tarjoamat huumeviestit. *Yhteiskuntapolitiikka* 66 (5) 463-470.
- Potter, Jonathan (1996) Representing reality. Discourse, rhetoric and social construction. London: Sage, e-book, [E-kirja].
<http://dx.doi.org.ezproxy.utu.fi/10.4135/9781446222119> Luettu 22.4.2021
- Päihdehuollon huumeasiakkaat 2019. Tilastoraportti 4/2021. THL.
<http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202103096935>
- Päihdelinkki.fi. Tietopankki. Pikatieto. Alkoholi.
<https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/pikatieto/alkoholi> [verkkajulkaisu] Luettu: 29.3.2021.
- Rantanen, Teemu (1997) Lehtien huumekirjoittelu. *Alkoholipolitiikka* 62:3, 201-215.
- Rikoslaki 13.7.2001/654. Julkaisu Oikeusministeriön Finlex-palvelussa, osiossa Ajantasainen lainsäädäntö.ro <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001> [verkkajulkaisu] Luettu 20.4.2021

- Rönkä, Sanna (2020) Huumeiden ongelmakäytön yleisyys. Teoksessa Rönkä, Sanna & Markkula, Jaana (toim.). Huumetilanne Suomessa 2020. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Raportti 13/2020.
- Salasuo, Mikko & Rantala, Kati (2002) Huumeiden viihdekäyttö ajankuvana. Teoksessa Kaukonen, Olavi & Hakkarainen, Pekka (toim.). Huumeiden käyttäjä hyvinvointivaltiossa. Helsinki: Gaudeamus, 38-67.
- Salasuo, Mikko (2004) Huumeet ajankuvana – Huumeiden viihdekäytön kulttuurinen ilmeneminen Suomessa. Helsinki: Stakes.
- Seppälä, Pauliina & Salasuo, Mikko (2001) Aaltoja vai vedenpinnan pysyvää nousua? Yhteiskuntapolitiikka 66 (1), 71-75.
- Storvik, Markus (2020) Päihdelinkki.fi. Tietopankki. Tietoiskut. Huumeet ja muut päihdyttävät aineet. LSD. <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/huumeet-ja-muut-paihdyttavat-aineet/lsd> [verkkójulkaisu] Luettu 29.3.2021
- Summa, Hilikka (1995) Retoriikka ja argumentaatioanalyysi yhteiskuntatutkimuksessa. Teoksessa: Leskinen, Jaakko (toim.) Laadullisen tutkimuksen risteysasemalla. Kuluttajatutkimuskeskus. Helsinki: Ykköspainos Oy, 67-90.
- Tammi, Tuukka (2002) Onko Suomen huume politiikka muuttunut? Teoksessa Kaukonen, Olavi & Hakkarainen, Pekka (toim.). Huumeiden käyttäjä hyvinvointivaltiossa. Helsinki: Gaudeamus, 252-271.
- Tammi, Tuukka (2007) Medicalising prohibition: Harm reduction in Finnish and international drug policy. Helsinki: Stakes Research Report 161.
- Tapani, Jussi & Kainulainen, Heini (2014) Kannabiksen kontrollointiin tarvitaan monia keinoja. Helsingin Sanomat, Vieraskynä 11.4.2014. Luettu 15.4.2021
- Taylor, Stuart (2008) Outside the outsiders: Media representations of drug use. Probation Journal 55 (4) 369-387.
- Tuominen, Jenni (2016) Hyvä, pahapössyttelijä. Kannabiksen viihdekäyttäjällerakentuvat identiteetit. Pro gradu -tutkielma. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta, sosiaalityö. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Törrönen, Jukka (2002) Lehdistön huume poliittinen asennoituminen vuosina 1993-2000, Yhteiskuntapolitiikka 67 (6) 523-538.

Unlu, Ali, Tammi, Tuukka & Hakkarainen, Pekka (2020) Drug Decriminalization Policy. Literature Review: Models, Implementation and Outcomes. [Huumeiden käytön dekriminialisointi. kirjallisuuskatsaus: mallit, toteutustavat ja seuraukset]. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Raportti 9/2020.

Uutismedian liitto (26.1.2021) Lähes jokainen suomalainen lukee sanomalehtiä.

<https://www.uutismediat.fi/ajankohtaista/lahes-jokainen-suomalainen-lukee-sanomalehtia/> [verkkajulkaisu] Luettu 30.4.2021

Virratvuori, Akseli (2017) Kannabiksen käyttäjä suvaitsevaisuuden kynnyksellä.

Suomalainen ritualisoitu kannabiksen käyttö siirtymäriittinä. Pro gradu -tutkielma.

Humanistinen tiedekunta, folkloristiikka. Turku: Turun yliopisto.

VKS:2018:2 Seuraamuksen määrääminen huumausaineen käyttörikoksesta. Haettu

osoitteesta <https://syyttajalaitos.fi/vks-2018-2-seuraamuksen-maaraaminen-huumausaineen-kayttorikoksesta> [verkkajulkaisu] Luettu 22.4.2021

Yle, 2015. Luottamus Ylen uutisointiin ennätyskorkealla.

<https://yle.fi/uutiset/3-8473679> [verkkajulkaisu] Luettu 8.4.2021

Taulukot

Taulukko 1: artikkelit jaoteltuna ulkomaa/kotimaa/paikallinen

Taulukko 2: artikkeleiden näkökulmat

LIITTEET

LIITE 1 tutkimusaineisto 1.10.2019-30.9.2020, Yle.fi ja hs.fi**Yleisradio Yle.fi**

1. Nuorten kannabiskokeilut yleisempiä Helsingissä kuin muualla Suomessa 7.10.2019
2. Kannabiksesta kärehtänyt kuski ei enää automaattisesti saa rattijuopumustuomiota – "koska sillä ei ole vaikutusta ajokykyyn" 13.10.2019
3. Miehet toivat lähes kaksi kiloa kannabista Ruotsista Suomeen – saivat ehdollista vankeutta 14.10.2019
4. 50 000:n allekirjoituksen raja ylittyi – Kansalaisaloite kannabiksen käytön rangaistavuuden poistamiseksi etenee eduskunnan käsittelyyn 24.10.2019
5. DW: Merkelin puolue CDU harkitsee kannabiksen laillistamista Saksassa 26.10.2019
6. Hyödyt ja haitat eduskunnan puntariin ennen pitkää – Oikeusministeri Henriksson kannabisaloitteesta: "Vaikea kysymys, erittäin vaikea" 26.10.2019
7. Kannabisaloite ei saa tukea Pirkanmaan kansanedustajilta: "Meidän pitäisi pikemminkin hillitä päihteiden käyttöä kuin kannustaa siihen" 28.10.2019
8. Mitä kannabiksen dekriminialisointi tarkoittaisi Suomen tapauksessa? Asiantuntija pitää keskustelua tervetulleena 29.10.2019
9. Ohisalo: Vihreät kannattaa huumeiden käytön rangaistavuudesta luopumista 30.10.2019
10. Kannabiksen käyttörikoksen seuraukset kovenevat – merkintä rikoksesta säilyy poliisilla entistä pidempään 6.11.2019
11. Jäitkö kiinni kannabiksen poltosta? Nämä 7 asiaa siitä voi seurata 6.11.2019
12. Sosiaali- ja terveysministeri Aino-Kaisa Pekonen kannabiksesta: "Kannatan sitä, ettei käytöstä rangaistaisi" 8.11.2019
13. Sisäministeri ja poliisiylijohtaja vakuuttavat yhteistyön toimivan, vaikka he ovat eri mieltä kannabisaloitteesta 11.11.2019
14. Ruotsin poliisi Malmön kuohunnasta: Kannabiskauppa lietsoo väkivallantekoja 11.11.2019
15. Tutkimus: Puolet nuorista ei usko, että kannabiksen kokeilussa on riskejä 12.11.2019
16. Iisalmessa käydään käräjiä hampun kasvattamisesta 12.11.2019

17. Jääkö nuorena pössyttelystä pysyvä jälki kehittyviin aivoihin? Erikoislääkäri ja aivotutkija arvioivat vaikutuksia nuorissa aivoissa 12.11.2019
18. Etelä-Savon ammattikoululaisista yli puolet arvioi huumeiden hankinnan olevan helppoa 14.11.2019
19. Sirkka Linder, 70, on käyttänyt kannabista jo lähes 50 vuotta: "Olen samanlainen viihdekäyttäjä kuin suurin osa suomalaisista alkoholin kanssa" 18.11.2019
20. Päivi Happonen: Sirkka on onnellinen pössyttelijä, mutta miksi Pekka on katkera kannabikselle? – Tätä kiihkeässä keskustelussa on sanottu 22.11.2019
21. Hamppua lääkkeeksi jalostanut iisalmelaismies tuomittiin sakkoihin lääkerikoksesta – "Päätös vaikeuttaa hamppualan kehittymistä" 25.11.2019
22. Lääkekannabis turvaa tanskalaisen Rei Mansan työkyvyn – myös suomalaiset "lääketieteelliset pakolaiset" hakevat apua klinikalta Kööpenhaminasta 27.12.2019
23. Tulipalo paljasti suuren kannabiskasvattamon Lempäälässä – samana yönä toinen omakotitalo poltettiin kilometrin päässä 13.1.2020
24. Tanskaan nousee jättimäisiä halleja, jotka täytetään kannabiksella – Kanadalaisfirmat valtaavat nyt Euroopan markkinoita ja tähtäimessä on myös Suomi 4.2.2020
25. Poliisi löysi kannabiksen kasvatusteltan kerrostaloasunnosta Harjavallassa 4.2.2020
26. Tutkinta alkoi 40 euron velasta: Poliisi paljasti nuorten huumeringin Pirkanmaalla 6.2.2020
27. Huumeista narahtaa vuosittain satoja nuoria – poliisin puhuttelu vetää vakavaksi, myös mopokortti on katkolla 9.2.2020
28. Virossa myytävistä kevytkannabistuotteista löydettiin laittomia määriä päihdyttävää thc-yhdistettä 12.2.2020
29. Vanhempien päihteiden käyttö on yleinen syy huostaanottoihin – Lastensuojelu: "Mielenterveysongelmia hoidetaan päihteillä" 7.3.2020
30. Anton Vanha-Majamaa: Huumeiden herättämistä tunnereaktioista täytyy päästä irti – päihteet tai niiden käyttäjät eivät ole pahoja, eikä nuoriso pilalla 19.3.2020
31. Rikollisliiga hyödynsi Kemiönsaaressa, Suomussalmella ja Haapavedellä sijaitsevia omakotitaloja kannabiskasvattamoina 1.4.2020
32. Haapavedellä ja Suomussalmella viljeltiin vuosikausia kannabista myyntiin – Serbiasta johdettu ammattirikollisuus uusi ilmiö Suomessa 1.4.2020

33. Libanonissa kaikkien aikojen suurin huumetakavarikko: Kahdeksan rekallista "kevätkukkaa" poliisin haltuun 10.4.2020
34. Serbiasta johdetun rikollisliigan kannabiskäräjät alkoivat – syyttäjä vaatii useiden vuosien vankeusrangaistuksia 14.4.2020
35. Poliisi paljasti laajan kannabiskasvattamon Salossa 6.5.2020
36. Poliisi takavarikoi kolme mummonmökkiä – syrjäisellä maaseudulla kasvatettiin ammattimaisesti kannabista 14.5.2020
37. Tulli kertoo paljastaneensa yli kolmen miljoonan euron edestä marihuanalähetyksiä Espanjasta – osa oli viety Airbnb-asuntoihin 22.6.2020
38. Sähköjohto porrastasanteella paljasti kannabisviljelmän asunnossa Espoossa – poliisi käytti etälamautinta uhkaavasti käyttäytyneeseen mieheen 5.7.2020
39. Pariskunta epäillään laajasta kannabiksen kasvatuksesta Keravalla ja Helsingissä 28.7.2020
40. Thaimaa antamassa yrityksille luvan valmistaa lääkekannabista – aiemmin lupa oli vain valtiolla 4.8.2020
41. Laumansa matriarkan menettäneen elefantin surua hoidetaan hamppuöljyllä Puolassa – kannabidioli on ollut kuuma peruna myös Suomessa 27.8.2020
42. Poliisin kotietsintä paljasti kannabiskasvattamon Kemiönsaarella 31.8.2020
43. Salon huumefarmin päätekijöille kymmenen vuotta vankeutta 31.8.2020
44. Mies välitti kovia huumeita ja kasvatti kannabista asunnossaan – syyttäjä vaatii runsaan kahden vuoden vankeustuomiota 30.9.2020

Helsingin Sanomat hs.fi

1. ”Koko Suomi kaatui minun vastaanotolleni”, sanoo lääke-kannabiksen reseptien kirjoittamisen lopettanut lääkäri 21.10.2019
2. ”Lääkekannabis on toiveiden tynnyri”, sanoo Fimean ylitarkastaja 21.10.2019
3. Kansalaisaloite läpi: eduskunta alkaa pohtia, pitäisikö kannabista saada käyttää ilman rangaistusta 24.10.2019
4. Kannabisaloite saavutti kannatuksensa somen avulla, mutta tie oli vaikea – Kampanjan mukaan mainostus johti yhden Facebook-ryhmän sulkemiseen 24.10.2019
5. Kannabisaloite mietityttää professoreja: toinen kannattaa nykylakia, toisen mielestä se ei toimi, koska tuomioita jaetaan tuhansittain 25.10.2019
6. Pohdinta kannabiksen käytön sallimisesta kytkeytyy kansainvälisen huume politiikan suunnanmuutokseen 25.10.2019

7. Vihreiden Ohisalo kannabisaloitteesta: Laittomien päihteiden käytöstä ei pidä rangaista 30.10.2019
8. Pitäisikö kannabista saada käyttää ilman rangaistusta? HS kysyi kaikkien eduskunta-puolueiden kannan kansalais-aloitteeseen 31.10.2019
9. Päihdepolitiikka tarvitsee asiapohjaista keskustelua 1.11.2019
10. Rinne linjasi hallituksen kannabis-kannan: ”Tässä ei edetä” 8.11.2019
11. Kieltolain jälkeen 10.11.2019
12. Kiistelty kasvi 12.11.2019
13. Sirkusryhmä Cirque du Soleilin miljardööriperustaja pidätettiin, epäillään kasvataneen kannabista yksityissaarellaan 13.11.2019
14. Kannabistuotteiden ostaminen on Suomessa helppoa, päihdyttävän kasvin siemeniä voi ostaa kivijalkakaupasta 18.11.2019
15. Mika Putkonen on hoitanut sairastamaansa MS-tautia lääke-kannabiksella jo 11 vuotta – ”Koskaan en tiedä, uusitaanko reseptiä” 24.11.2019
16. Kannabiksen käyttö lääkkeenä jakaa näkemyksiä – Siitä etsitään apua kipuun, epilepsiaan ja ms-tautiin, mutta näytöt tehosta ovat puutteellisia 28.11.2019
17. Hannu Hyvönen, 65, viljelee kannabista tuhansien neliöiden kasvihuoneissa, ja pitää toimintaansa täysin laillisena 30.11.2019
18. Italian korkein oikeus linjasi kannabiksen pienimuotoisen kotikasvatuksen lailliseksi 28.12.2019
19. Raportti: Suomalaisten asenteissa on selvä ero kannabiksen ja muiden huumeiden välillä 13.1.2020
20. Lempäälässä tuhoutuneessa talossa oli suuri kannabiskasvattamo, poliisi epäilee palon syttyneen huumeviljelmän sähkötekniikasta 13.1.2020
21. Eduskunnan oikeus-asiamies moittii korkeimman hallinto-oikeuden twiittiä lääke-kannabiksesta 20.1.2020
22. Tapettu kotka, 16 huumerikosta ja törkeä ryöstö – Muutaman kymppin velka johti poliisin mittavan rikosvyyhdin jäljille 6.2.2020
23. Viron kevytkannabis-kauppojen tuotteista löytyi laittomia määriä päihdyttävää thc-yhdistettä 12.2.2020
24. Amsterdamin pormestari yrittää suitsia kannabiksen perässä tulevia turisti-massoja vetoamalla uuteen tutkimukseen 13.2.2020
25. Krp: Serbialaiset ammatti-rikolliset hyödynsivät Suomen maaseudun rauhaa – kannabista kasvatettiin omakoti-taloissa syrjäseuduilla 1.4.2020

26. Salosta paljastui laaja kannabisviljelmä, poliisi epäilee toiminnan jatkuneen vuodesta 2013 6.5.2020
27. Kun asiantuntijat ennustivat vuosia sitten Suomen huumeilannetta vuonna 2020, moni arvio meni metsään – nyt asiantuntijoiden vuotta 2030 koskevat ennusteet ovat entistä hurjempia 8.5.2020
28. Poliisi paljasti kannabis-kasvattamoja: kolme taloa takavarikoitiin rikosvälineinä 14.5.2020
29. Amerikkalainen seiväshyppääjä syyttää dopingkärystään suklaapatukkaa 2.6.2020
30. Kannabiksen laillistaminen seuraisi Jeesuksen esimerkkiä, uskoo seurakunta-pastori Chicagosta – Muuttuvat asenteet pakottavat uskonjohtajat eettisen pohdinnan äärelle 2.7.2020
31. Porrastasanteelta vedetty sähköjohto paljasti kannabisviljelmän Espoossa – poliisi käytti etälamautinta pesäpallomailalla uhkailleeseen mieheen 5.7.2020
32. Poliisi löysi jättimäisen kannabistehtaan Keravalta – Kaksikko oli laajentamassa miljoonabisnestä entisestään 28.7.2020
33. Oikeus: Nainen ja kaksi miestä kasvattivat vuosia kannabista salolaisessa navetassa, jonka olosuhteet olivat ”poikkeuksellisen erinomaiset” 1.9.2020

LIITE 2 retorisen diskurssianalyysin aineisto Yle.fi, hs.fi**Yleisradio Yle.fi**

1. 150 000:n allekirjoituksen raja ylittyi – Kansalaisaloite kannabiksen käytön rangaistavuuden poistamiseksi etenee eduskunnan käsittelyyn 24.10.2019
<https://yle.fi/uutiset/3-11034406>
2. Hyödyt ja haitat eduskunnan puntariin ennen pitkää – Oikeusministeri Henriksen kannabisaloitteesta: "Vaikea kysymys, erittäin vaikea" 26.10.2019
<https://yle.fi/uutiset/3-11037689>
3. Mitä kannabiksen dekriminointi tarkoittaisi Suomen tapauksessa? Asiantuntija pitää keskustelua tervetulleena 29.10.2019 <https://yle.fi/uutiset/3-11039789>
4. Ohisalo: Vihreät kannattaa huumeiden käytön rangaistavuudesta luopumista 30.10.2019 <https://yle.fi/uutiset/3-11044373>
5. Sosiaali- ja terveysministeri Aino-Kaisa Pekonen kannabiksesta: "Kannatan sitä, ettei käytöstä rangaistaisi" 8.11.2019 <https://yle.fi/uutiset/3-11058590>
6. Sisäministeri ja poliisiylijohtaja vakuuttavat yhteistyön toimivan, vaikka he ovat eri mieltä kannabisaloitteesta 11.11.2019 <https://yle.fi/uutiset/3-11062186>
7. Päivi Happonen: Sirkka on onnellinen pössyttelijä, mutta miksi Pekka on katkera kannabikselle? – Tätä kiihkeässä keskustelussa on sanottu 22.11.2019
<https://yle.fi/uutiset/3-11076672>
8. Anton Vanha-Majamaa: Huumeiden herättämistä tunnereaktioista täytyy päästä irti – päihteet tai niiden käyttäjät eivät ole pahoja, eikä nuoriso pilalla 19.3.2020
<https://yle.fi/uutiset/3-11261968>

Helsingin Sanomat hs.fi

1. Kansalaisaloite läpi: eduskunta alkaa pohtia, pitäisikö kannabista saada käyttää ilman rangaistusta 24.10.2019 <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000006284267.html>
2. Kannabisaloite mietityttää professoreja: toinen kannattaa nykylakia, toisen mielestä se ei toimi, koska tuomioita jaetaan tuhansittain 25.10.2019a
<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000006284695.html>
3. Pohdinta kannabiksen käytön sallimisesta kytkeytyy kansainvälisen huumeepoliitiikan suunnanmuutokseen 25.10.2019b <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006285886.html>
4. Vihreiden Ohisalo kannabisaloitteesta: Laittomien päihteiden käytöstä ei pidä rangaista 30.10.2019 <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000006290822.html>

5. Pitäisikö kannabista saada käyttää ilman rangaistusta? HS kysyi kaikkien eduskunta-puolueiden kannan kansalais-aloitteeseen 31.10.2019 <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000006292122.html>
6. Päihdepolitiikka tarvitsee asiapohjaista keskustelua 1.11.2019 <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000006291851.html>
7. Rinne linjasi hallituksen kannabis-kannan: ”Tässä ei edetä” 8.11.2019 <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000006300429.html>